

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1897. Andra Kammaren. N:o 41.

Lördagen den 8 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att riksdagsmannen herr E. V. Bäckström är af sjukdom (akut bronkit) hindrad att bevista Riksdagens sammanträden, intygas. Stockholm d. 7/5 1897.

F. W. Warfvinge.

Med. Dr.

§ 2.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till delar af riksdagsbeslutet:

n:o 1, ingressen,

n:o 2, slutmeningen,

n:o 3, angående verkställd omröstning öfver högsta domstolens ledamöter,

n:o 4, angående val af komiterade för tryckfrihetens vård,

n:o 5, angående ändring i vissa delar af lagen om skydd för varumärken den 5 juli 1884,

n:o 6, angående särskilda bestämmelser om jernvägsaktiebolag,

n:o 7, i fråga om ändring i vissa delar af förordningen angående patent den 16 maj 1884,

n:o 8, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret,

n:o 9, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken,

n:o 10, angående ansvarsfrihet beträffande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret lemnadt uppdrag i fråga om uppförande å Helgeansholmen af riksdags- och riksbankshus,

n:o 11, rörande lag angående högsta domstolens tjenstgöring på afdelningar samt höjning af anslaget till högsta domstolen och nedre justitierevisionen,

n:o 12, angående förhöjning af tullsatserna å vissa slag af hudar och skinn samt skodon,

n:o 13, angående val af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret,

n:o 14, angående tullbevillningen,

n:o 15, rörande förslag till lag angående bevisning inför rätta m. m.,

n:o 16, rörande förändrad lydelse af 11 § 2 mom. i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862,

n:o 17, angående ändrade föreskrifter rörande bestämmande af arfvode åt konkursförvaltning,

n:o 18, angående ändrad lydelse af 41 § konkurslagen den 18 september 1862,

n:o 19, angående ändrad lydelse af 15 kap. 2 § rättegångsbalken,

n:o 20, angående förslag till checklag m. m.,

n:o 21, angående förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller,

n:o 22, angående tillägg till 26 § 1 mom. i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster,

n:o 23, angående det i statens tjänst använda papper m. m.,

n:o 24, rörande lag angående rätt att efterbilda konstverk,

n:o 25, rörande lag angående rätt att återgifva fotografisk bild,

n:o 26, angående anställande af kommissionär hos justitieombudsmannen,

n:o 27, angående ändring i presterskapets aflöningsförhållanden,

n:o 28, rörande ändrade bestämmelser angående styrkande af hinderlöshet för ingående af äktenskap, samt

n:o 29, angående ändrade grunder för den kommunala beskattningen.

§ 3.

Ang. förslag
till ny bevill-
ningsförord-
ning.

(Forts.)

Herr talmannen anmälde till fortsatt behandling det i *punkten* 1 af bevillningsutskottets betänkande n:o 19 framlagda *förslag till förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst:*

Deraf förekom först i ordningen § 5, som antogs.

§§ 6—11 antogos jemväl.

Beträffande § 12 anförde:

Herr Nilsson i Sorröd: Herr talman, mine herrar! Jag har icke begärt ordet för att göra något yrkande, då icke någon motion föreligger, som afser denna paragraf, och icke heller någon förändring är föreslagen i Kongl. Maj:ts proposition. Jag har

begärt ordet blott för att få inför kammaren framhålla denna paragrafs tånjbarhet.

Här står t. ex. i mom. d): »handlande, fabriksegare samt annan yrkes- och näringsidkare; för inkomst af rörelsen eller yrket: å den eller de orter, der rörelse eller yrke eller någon hufvudsaklig gren deraf på mera sjelfständigt sätt eller i afsevärd omfattning idkas; dock skola handlande i de städer, hvilka innefatta flera församlingar, för den handelsrörelse de derstädes idka, äfvensom de skattskyldige, hvilkas rörelse eller yrke utöfvas på flere orter, men endast kortare tid på hvarje ort, taxeras inom den församling, der de äro mantalskrifna». Nu förhåller det sig så, att inom den kommun, der jag har mitt hemvist, Ljungbyheds exercisplats är belägen. Der äro en hel mängd leverantörer från både när och fjerran, bland dessa en leverantör, som under flera år å rad tillhandahållit skånska infanteriregementet och beväringen alla naturaportioner. Härför har naturligtvis påförts honom bevilling inom vårt taxeringsdistrikt. Emellertid har han deröfver anført klagomål på den grund, att han äfven blifvit upptaxerad inom det samhälle, der han vore mantalskrifven. Det gälde naturligtvis en obetydlighet. Emellertid anförde han klagomål, icke under förmenande att han blifvit för högt beskattad, utan emedan Riseberga kommun skulle vara orätt taxeringsort. På dessa klagomål vann han befrielse från sin taxering i vårt distrikt af det skäl, att han vore upptaxerad inom sin egen kommun. Riseberga kommun fullföljde målet hos kammarrätten, men kammarrätten sade, att den låtit handlingarna sig föreläsas och ej funnit skäl till ändring. Målet fullföljdes vidare till Kongl. Maj:t, utan att det heller der blef ändring. När ifrågavarande persons rörelse ändå är af så omfattande beskaffenhet, att det är flera hundratusen portioner om året han levererar, och leveransen pågår under en tid af omkring fyra månader, skulle man ju rimligtvis kunna anse, att första delen af det anförda momentet varit här tillämplig, så att rätta beskattningsorten skulle hafva varit Riseberga. Så ha emellertid myndigheterna icke ansett. Och det är därför jag velat framhålla, att, för den händelse någon ytterligare revision af bevillningsstadgan kommer i fråga, äfven denna paragraf torde behöfva en omredigering.

Året efter det nämnde person blef taxerad så, som jag nu meddelat, blef han å nyo upptaxerad i Riseberga, och då trodde man att, särskildt med hänsyn dertill att han under tiden byggt ett ganska dyrbart magasin på platsen, han skulle vara efter vår bevillningsförordning skyldig att låta sig taxeras i Riseberga. Emellertid föll äfven då utslaget i pröfningsnämnden till hans fördel. Jag kan icke erinra mig nu om besvär häröfver anfördes, men han blef i alla fall fri från taxeringen i Riseberga.

Jag har som sagdt ej velat göra något yrkande, utan blott velat inför kammaren framhålla detta.

Vidare yttrades ej. Paragrafen antogs.

Ang. förslag
till ny bevill-
ningsförord-
ning.
(Forts.)

Ang. förslag
till ny bevill-
ningsförord-
ning.
(Forts.)

§ 13.

Antogs.

§ 15.

Herr Fredholm yttrade: Då 15 § liksom äfven åtskilliga andra paragrafer i det nu föredragna förslaget till bevillningsförordning äro följden af den 14 §, är det tydligt, att, då kamrarne stannat i olika beslut med afseende å 14 §, det är nödvändigt att återremittera åtskilliga paragrafer i detta förslag till bevillningsutskottet, i likhet med hvad Första Kammaren redan gjort. Och skall jag tillåta mig, sedan jag nu omförmält detta, att vid hvarje särskild paragraf, som af Första Kammaren återremitterats, yrka återremiss äfven från denna kammare.

Nu får jag anhålla om återremiss å 15 §.

Med bifall till denna hemställan och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition beslöt kammaren till utskottet återförvisa denna §.

§ 16.

Her Fredholm anförde: Jag skall be att få yrka återremiss äfven på denna paragraf.

Jemväl denna § återförvisades till utskottet.

§ 17.

Herr Fredholm anförde: Herr talman! Af det beslut, kamraren fattat vid 14 §, är det en nödvändig konsekvens, som jag också i min reservation sökt klargöra, att denna 17 § utgår. Jag får derfor anhålla om afslag å 17 §.

Kammaren beslöt, att paragrafen skulle ur förordningen utgå.

§§ 18—20.

Antogs.

§ 21.

Herr Fredholm anförde: Å denna paragraf anhåller jag om återremiss.

Paragrafen återremitterades.

§§ 22 och 23.

Herr Fredholm yttrade: Äfven å dessa paragrafer skall jag anhålla om återremiss.

Ang. förslag
till ny bevill-
ningsförord-
ning.
(Forts.)

Jemväl dessa §§ återförvisades till utskottet.

§ 24.

Antogs.

§ 25.

Herr Fredholm yttrade: Jag skall anhålla, att de på andra raden i denna § förekommande orden: »eller 17 §» må utgå.

Paragrafen antogs med den af herr Fredholm föreslagna ändring.

§ 26.

Herr Fredholm: Äfven i 26 § förekomma hänvisningar till 17 § på två ställen, hvarför jag anhåller, att dessa hänvisningar måtte utgå.

Kammaren biföll det af herr Fredholm framställda yrkande.

§§ 27—33.

Antogs.

Beträffande § 34 anförde:

Herr Swartling: Äfven i 34 § förekommer, om jag icke misstar mig, en hänvisning till § 17. Den bör måhända utgå.

Herr Fredholm: Herr talman! I den reservation, som jag afgifvit, har jag följt Kongl. Maj:ts förslag. Det är således endast i Kongl. Maj:ts förslag, som jag yrkat ändring. Jag vidhåller min reservation.

Jag vill tillägga, att ibland de beslut, som fattats i fråga om föredragnings sättet, är äfven det, att utskottet skulle medges rätt att göra de erforderliga ändringar, som blifva en följd af kammarrens fattade beslut.

Herr Swartling: Herr talman! Jag gjorde för min del icke något yrkande. Jag ville endast fästa uppmärksamhet på hvad jag påpekade, för den händelse det var något förbiseende af herr Fredholm.

Paragrafen antogs i oförändradt skick.

Ang. förslag
till ny bevill-
ningsförord-
ning.
(Forts.)

§ 35.

Antogs.

§ 36.

Herr Fredholm yttrade: Då Första Kammaren återremitte-
rat denna paragraf, anhåller jag om återremiss på densamma.

Paragrafen återförvisades.

§ 37.

Herr Fredholm anförde: Samma förhållande eger rum med
37 §, hvarför jag anhåller om återremiss på densamma.

Paragrafen återremitterades.

§§ 38—72.

Antogs.

§ 73.

Herr Fredholm anförde: Den 73 §, liksom 74 och 75 §§
hafva af Första Kammaren återremitterats, hvarför jag anhåller
om återremiss på den nu föredragna paragrafen och de två föl-
jande.

Såväl denna § som §§ 74 och 75 återförvisades.

§§ 76—82.

Antogs.

Beträffande derefter § 83 anförde

Herr Schenström: Herr talman! Jag anhåller endast att
här vid 83 § få vidröra, innan det i 84 § blir fråga om uppbörden
af bevillningen, att i detta förslag icke intagits några bestäm-
melser i det hänseende att den, som upprättar och utfärdar debet-
sedlar, är berättigad erhålla viss ersättning för sitt bestyr, hvar-
om föreskrift meddelas i 74 § af nu gällande bevillningsförord-
ning, hvarjemte i uppbördsreglementet för den 10 maj 1895 stad-
gas uti 5 §, 2 mom. att »den, som utfärdar debetsedel, är be-
rättigad att åtnjuta ersättning för detta bestyr, i enlighet med
hvad derom särskildt är stadgad». Uti detta afseende förekom-
mer dock något i det vid Kongl. Maj:ts nådiga proposition i ären-
det fogade protokoll inför Konungen i statsrådet den 26 nästlidne

februari; der talas nemligen på sidan 24 om gällande bestämmelser i 70 till och med 84 §§ uti bevillningsförordningen, och säges, med hänvisning till uppbördsreglementet af år 1895, att i förslaget till ny bevillningsförordning nu icke upptagits något annat af dessa §§ 70—84, än hvad som blifvit omförmäldt i ett statskontorets och kammarrättens förut åberopadt utlåtande.

Ang. förslag
till ny bevill-
ningsförord-
ning.
(Forts.)

Då emellertid rättigheten för den, som utfärdat debetsedlar, att få taga lösen för sådana, torde hafva tagits i betraktande vid bestämmande af häradsskrifvarnes med fleres löneförmåner, har jag trott mig böra föra på tal omförmälda förhållande, utan att, herr talman, dervid göra något yrkande.

Vidare yttrades icke. Paragrafen antogs.

§§ 84—89.

Antogs.

Rubrikerna äfvensom bestämmelsen om tiden för förordningens trädande i kraft.

Godkändes.

Föredrogs vidare ett af utskottet i sammanhang med författningsförslaget afgifvet förslag till *Instruktion för taxeringsmyndigheterna*.

§§ 1 och 2.

Herr Fredholm yttrade: Herr talman! Af den föreslagna instruktionen för taxeringsmyndigheterna har Första Kammaren beslutat återremittera första och andra paragraferna. Jag får därför yrka, att denna kammare måtte fatta samma beslut.

Paragraferna återförvisades.

Återstående §§ 3—18 äfvensom rubriken antogs.

Beträffande åtskilliga af utskottet föreslagna formulär till taxeringslängd m. m. anförde.

Herr Fredholm: Herr talman! De bevillningsutskottets förslag åtföljande formulären anhåller jag måtte samtliga till utskottet återremitteras.

Samtliga formulären återförvisades.

Härefter föredrogs utskottets i *punkten 1 gjorda hemställan* och anförde dervid:

Ang. förslag
till ny bevill-
ningsförord-
ning.

(Forts.)

Herr Fredholm: Herr talman! Jag anhåller, att på grund af de skiljaktiga beslut, i hvilka kamrarna stannat, denna hemställan måtte till utskottet återremitteras.

Herr Collander: Då utskottet här hemställt, att Riksdagen måtte förklara, att Kongl. Maj:ts förslag icke oförändradt kunnat bifallas, har utskottet i denna punkt endast afgifvit förslag till en annan affattning, hvilken kammaren nu genomgått. Då kammaren derutinnan stannat i olika mening med Kongl. Maj:t, så innehåller utskottets hemställan alltså precis hvad som kammaren beslutat. Jag anhåller därför, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan i första punkten.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, beslöt kammaren till utskottet återförvisa ifrågavarande hemställan.

Punkten 2.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 43, hade herr Ollas A. Ericsson i Ofvanmyra föreslagit:

»det Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes med första till Riksdagens antagande framlägga förslag till förordning angående inkomstbevillning, grundadt på Riksdagens förut gjorda uttalanden.»

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservationer anmälts dels af herr Collander, som yrkat:

att Riksdagen,

med uttalande af att genom antagande utaf det i punkten 1:o omförmälda författningsförslaget ej de reformer i skattelagstiftningen, hvilka Riksdagen i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t den 27 november 1892 framhållit såsom behöfliga, med hänsyn till sagda års urtima Riksdags beslut, kunna anses hafva vunnit sin lösning, ville, med anledning af herr Ollas A. Ericssons föreliggande motion, i skrifvelse till Kongl. Maj:t ytterligare framhålla behöfvet och önskvärdheten af att få emotse ett förslag till lösning af berörda skattefrågor, hvilken lösning Riksdagen har ansett sig böra främja genom sin under innevarande år beslutade skrifvelse till Kongl. Maj:t om utredning af frågan om särskiljande af den kommunala beskattningen från bevillningen till staten;

och dels af Herr Fredholm, hvilken hemställt:

att Riksdagen behagade i skrifvelse till Konungen anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t att i samband med utredningen om kommunalbeskattningens skiljande från beskattningen till staten snarast möjligt låta utarbета nytt förslag till bevillningsförordning,

bygdt på inkomstbeskattningens grunder och så affattadt, att beskattningen till staten kommer att drabba de skattskyldige på ett i förhållande till hvars och ens skatteförmåga rättvist och billigt sätt, för hvilket ändamåls vinnande torde blifva behöfligt icke blott att taga i betraktande, om icke vid införandet af allmän inkomstskatt nu utgående personliga afgifter böra afskaffas, utan afven fästa behörligt afseende bland annat vid

Ang. förslag till ny bevillningsförordning.
(Forts.)

att såsom existensminimum fastställes ett inom vissa gränser rörligt inkomstbelopp, som med afseende på storleken afpassas efter lokala förhållanden, familjens storlek samt ömmande omständigheter och tillika göres för samhällets alla medlemmar skattefritt;

att all verklig inkomst öfverstigande nyssnämnda, såsom existensminimum fastställda, belopp beskattas efter för alla lika gällande grunder;

att dervid afseende göres på arten af inkomst så, att för lika stora inkomster den af kapital skattar något mer än den af stadigvarande arbete, och denna åter något mer än inkomst af tillfälligt arbete;

att med hänsyn dertill, att vid stigande inkomster skatteförmågan ökas i större förhållande än inkomsten, skatten kommer att utgå med en viss procent, högre för den större och lägre för den mindre inkomsten.»

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Collander: Herr talman! Utskottet har i denna punkt hemställt, att herr Ollas Anders Ericssons motion icke måtte bifallas. Jag har så till vida varit af olika mening, att jag i bifogad reservation föreslagit, att Riksdagen måtte uttala, att det nu af denna kammare antagna förslaget till ny bevillningsförordning icke utgör något svar på Riksdagens skrifvelse af år 1892, samt för Kongl. Maj:t ytterligare framhålla vigten och behovet af att få ett förslag i den riktning, som Riksdagen 1892 angaf, sedan den utredning, som Riksdagen i år begärt rörande skiljande af den kommunala beskattningen från statsbeskattningen, hunnit utarbetas. Det är af vikt, synes det mig, att kammaren, då den antagit ett förslag till ändrad bevillningsförordning, måtte tydligt precisera, att dermed de frågor icke äro lösta, som Riksdagen 1892 framhöll såsom nödvändigt kräfvande lösning.

Jag ber därför att, med yrkande om afslag å utskottets hemställan i andra punkten, få anhålla om bifall till den formulering af samma punkt, som jag i min reservation å sidan 190 föreslagit.

Herr Ollas A. Ericsson: Herr talman, mine herrar! Då jag väckte ifrågavarande motion, hade jag mig icke bekant, att Kongl. Maj:t ämnade inkomma till Riksdagen med det nyss behandlade förslaget till ny bevillningsförordning. Hade jag vetat detta,

Ang. förslag
till ny bevil-
lingsförord-
ning.

(Forts.)

skulle jag nog afvaktat den tidpunkt, då förslaget framkommit till Riksdagen, för att då afgifva en motion, deri jag framställt de önskningar, som jag ansett mig berättigad hysa.

Nu har åtminstone Andra Kammaren till en viss del antagit Kongl. Maj:t:s förslag med de ändringar deri, som inom utskottet föreslagits. Jag för min del är icke mycket belåten med det nu antagna förslaget. Jag tror, att Riksdagen eller åtminstone Andra Kammaren haft en annan uppfattning i denna fråga, än den vi på förmiddagen hörde uttalas från statsrådsbänken. Jag tror, att Riksdagen önskade större reformer, då den skref till Kongl. Maj:t 1892 och 1893. Mig synes, att man på det förslag, som Kongl. Maj:t framlagt i denna fråga, kan tillämpa hvad vi för ett par dagar sedan fingo höra från skånebänken i en annan fråga, nemligen det gamla bekanta ordstäfvet: »berget står hafvande och föder en löjlig råtta.»

Svenska folket har på det sista tiotalet år hört klingande löften gifvas så väl från tronen som från Riksdagen. Och det har i anledning deraf särskildt väntat, att något skulle åtgöras med afseende å den direkta beskattningen. Svenska folket har pålagts en indirekt beskattning, så stor att, om man för ett tiotal år sedan skulle ställt detta i utsigt för svenska folket, man skulle hafva hissnat för en sådan framställning. Men på samma gång Riksdagen ålagt denna beskattning, har Riksdagen också som sagdt gifvit löften om att åtminstone reformera grunderna för den direkta beskattningens utgående. Allt detta har dock endast varit löften, visserligen stora och goda löften, men icke heller något annat.

Jag tror därför, att det är på tid att åtminstone börja inlösa dessa löften. Det är icke någon inlösen af något löfte, det som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet på förmiddagen omnämnde, nemligen tilläggsbevillningen. Då hans företrädare föreslog tilläggsbevillningen, tillkännagaf han tydligt, att han för sin del önskade, att en revision med snaraste skulle företagas i afseende på bevilningsförordningen i syfte att lätta bördorna för de små. Således har detta löfte intet samband med den åtagna tilläggsbevillningen.

Jag är af samma mening som den föregående talaren, att Riksdagen nu, på det att intet missförstånd mera måtte ega rum, bör uttala sig tydligare, än hvad den förut gjort, och förklara, att man icke är belåten med det nu antagna förslaget, utan att man fortast möjligt önskar ett nytt.

För min del anser jag, att Riksdagen gjorde klokt i att nu bifalla min motion eller ännu hellre någondera af de båda reservationerna, till exempel herr Fredholms, i hvilken sistnämnda önskningarne äro uttalade så tydligt som möjligt. Jag tror, säger jag, att Riksdagen gjorde klokt i att göra detta nu, därför att Riksdagen för några månader sedan beslutat en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående den kommunala beskattningens skiljande från statsbeskattningen. För min del anser

jag, att denna utredning borde ske gemensamt med utredningen af bevillningsfrågan, så att man kunde få fram förslag om båda ämnena samtidigt. Om man deremot skall vänta först på en utredning angående skiljande af den kommunala och statsbeskattningen, så fruktar jag, att, då man får fram ett förslag derom, man skall invända, att vi ej veta, i hvilken riktning en ny bevillningsförordning skall gå, och att vi därför ej kunna ingå på detta förslag om skiljande af ifrågavarande beskattningsgrunder. Deremot om man finge ett förslag till lösning af båda frågorna i sin helhet, och detta framlades vid en riksdags början, så att Riksdagens ledamöter finge tillfälle att noga studera detsamma, och på det sättet finge tillfälle att se saken i hela dess vidd, så kunde Riksdagens ledamöter mera veta hvad de gjorde och följaktligen besluta tryggare.

Ang. förslag till ny bevillningsförordning.
(Forts.)

Härvid skulle jag vilja uttala den förhoppning, att röster af den beskaffenhet, som vi hörde på förmiddagen, hvilka synas endast vilja sönderrifva en så viktig fråga, måtte mer och mer ledas åt andra hållet, att på allvar söka lösa densamma. Jag syftar nemligen på talaren på elfsborgsbänken, hvilken talade om tillämpningen af det förslag, som 1894 års komité åstadkom. Han kunde icke undgå att erkänna, att det förslaget i teorien vore ganska godt, men med afseende på dess praktiska utförbarhet klandrade han det ganska skarpt och påpekade, att det vid tillämpningen deraf vore omöjligt att få en fullt rättvis beskattning med afseende å vissa beskattningsföremål. Ja, om man skall vänta, till dess man kan utarbета ett förslag, deremot inga invändningar kunna göras eller inga anmärkningar uppletas, så tror jag nog, att vi få vänta med reformer äfven på detta område. Men om den ärade talaren lagt sig vinn att söka lösa frågan så godt han kunde i stället för att gifva sig in på denna kritik af det nämnda förslagets praktiska utförbarhet, tror jag åtminstone, att han kunnat lösa frågan på ett sådant sätt, att litet hvar kunde vara belåten dermed. Men af hans resonnement framgick, att blott därför, att man ej har utsigt att vinna det allra bästa, bör man afstå äfven från det goda, som i det åsyftade förslaget ifrågasättes. Blott därför, att man ej kunde på öret beskatta till exempel afkomst af skogsafverkning, finge nu gällande bestämmelser kvarstå, om hvilka dock hvar och en kan till fullo instämma med den talare på jemtlandsbänken, som sade, att de gifvit anledning till ett oeffterrättighetstillstånd.

Jag skall därför, herr talman, bedja att få instämma i förenämnda reservationer. Jag gör emellertid intet särskildt yrkande, men jag skulle helst önska, att kammaren ville bifalla herr Fredholms reservation, deri bestämdt preciseras hvad man vill hafva, på det att man ej i en kommande proposition måtte få ännu en gång höra, att Riksdagen uttalat sig på ett sådant sätt, att man ej vet, hvad Riksdagen vill.

Jag gör, som sagdt, intet yrkande.

Ang. förslag
till ny bevill-
ningsförord-
ning.
(Forts.)

Herr Fredholm: Herr talman! I likhet med den siste tälaren anser äfven jag en skrifvelse i det syfte, som han i sin motion angifvit, vara af behovet högeligen påkallad.

Det torde vara tydligt för hvar och en, att en skattereform är en nödvändighet, den må komma förr eller senare. Den blir en nödvändighet, dels därför att i och med grundskatteafskrifningen skett en så betydlig ändring i vårt hittills gällande, gamla skattesystem att detsamma måste ändras, dels också därför att vårt nuvarande skattesystem icke står i öfverensstämmelse med de moderna principer, som i andra länders skattelagstiftning gjort sig gällande.

Man kan, enligt mitt förmenande, icke lösa denna fråga på de partiella reformernas väg, ty när frågan gäller att afväga beskattningen på ett sådant sätt, att den träffar alla rättvist och jemlikt, så kan man icke undgå att beröra alla de frågor, som stå med hvarandra i närmaste samband. Detta erkänner också herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet uti sitt yttrande till statsrådsprotokollet, deri han påvisar, att alla dessa stora och viktiga reformer, hvilka han uppräknar och som äro införande af progressiv beskattning, högre beskattning af fonderad än af ofonderad inkomst, utsträckning af skattelindringen för smärre inkomstbelopp, fastighetsafkomstens och särskildt skogsafkastningens beskattande genom inkomstbevillning, beskattning å utdelning i aktiebolag och enskilda sedelutgifvande banker samt obligatorisk själfdeklaration, alla sammanhånga med hvarandra. Han framhåller särskildt hvar och en af dessa punkter och yttrar, att de svårigen kunna lösas fristående från hvarandra, utan att det måste ske i ett samband.

Herr statsrådet framhåller derjemte såsom hinder för att redan nu komma fram med ett fullständigt reformförslag tvenne saker, dels inkomstbeskattningens sammanhang med fastighetsbevillningen, hvilket vållar svårigheter att kunna på ett rationellt sätt införa en ren inkomstbeskattning, och dels det samband, i hvilket bevillningen till staten står med den kommunala beskattningen. Beträffande det sista hörde vi i förmiddags herr statsrådet förklara, att han skulle upptaga den frågan till lösning på det sätt, hvarom Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhållit. När detta skett, har således ett af de viktigaste hindren försvunnit. Då återstår det andra hindret, och det är just angående detta, som jag anser det vara af vikt, att vi derom söka vinna någon klarhet och därför begära att få ett förslag till ren inkomstbeskattning oss förelagdt. Jag är visserligen ingalunda af den meningen, att, om ett förslag af Kongl. Maj:t förelades Riksdagen, hvari den rena inkomstbeskattningens principer vore genomförda, Riksdagen genast skulle vara beredd att antaga detsamma. Jag tror nemligen, att en så stor och vidtomfattande beskattningsreform som denna näppe- ligen kommer att lösas annat än genom ett yttre tryck. Men när ett sådant tryck framtvingar frågans lösning, då vore det godt och väl, om man vore på det klara med sättet, hvarpå reformen skall genomföras.

Ett af de viktigaste villkoren för, att man skulle kunna komma till en rätt uppfattning om de moderna skatteprincipernas tillämpning på våra förhållanden, är, att Kongl. Maj:t vore af den godheten att verkställa en fullständig utredning om de olika inkomstklasserna, om den vinst, som af aktiebolag kommer enskilda till godo etc., med ett ord, att Kongl. Maj:t sökte utröna de nu rådande förhållanden med afseende å inkomsternas fördelning. Till utrönande af allt detta finnes material att tillgå, det är endast arbetet att sammanföra detta material, som kräfves.

Ang. förslag
till ny bevill-
ningsförord-
ning.
(Forts.)

Jag skulle kunna hafva inskränkt mig till att yrka bifall till motionärens förslag. Men då herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet uti sitt yttrande till statsrådsprotokollet på flera ställen framhållit, att de af Riksdagen hittills gjorda uttalandena icke gifvit honom anledning att för närvarande framkomma med ett mera omfattande förslag till skattereformer, så har jag trott, att, på det att ett sådant hinder icke vidare skulle behöfva förekomma, man nu skulle kunna närmare precisera, hvad Riksdagen åstundar. Det är därför jag i min reservation gjort detta, och hvad jag deri tagit mig friheten framhålla, är icke någonting annat än hvad motionären med sin motion afsett, eller att det skall vara grundadt på af Riksdagen förut gjorda uttalanden. Det är visserligen sant, att det icke är hela Riksdagens, utan företrädesvis Andra Kammarens uttalanden, som jag lagt till grund för de önskningsmål, som jag i min reservation framställt.

Det kan nu i det hela taget vara likgiltigt, om hvilket af de föreliggande förslagen till skrifvelse kammaren enar sig. Motionären har förklarat sig icke särskildt hålla på sitt förslag, utan har endast förklarat sig vara mest tilltalad af min reservation. Herr Collander har framställt yrkande på bifall till den af honom afgifna reservationen, hvilken är närmare öfverensstämmande med motionärens förslag, så till vida som den icke är så i detalj utförd som min reservation.

För min del skall jag åtnöja mig med hvilket beslut kammaren än fattar, enär formen synes mig vara temligen likgiltig, blott man gifver Kongl. Maj:t en uppfordran att taga hand om denna skattereform ju förr dess hellre. På det emellertid kammaren må blifva i tillfälle att välja, och då motionären, ehuru han uttalat sig för antagandet af min reservation, icke yrkat bifall till densamma, skall jag be att få göra det.

Jag yrkar således, herr talman, bifall till min reservation.

Häruti instämde Herrar Jansson i Krakerud och Branting.

Herr grefve Hamilton: Herr talman, mine herrar! Om jag icke alltför mycket misstager mig, har Första Kammaren redan afslagit såväl herr Ericssons motion som de utaf herrar Collander och Fredholm vid denna punkt framställda reservationerna. Ett bifall till vare sig det ena eller det andra af dessa förslag skulle således icke här kunna utmynna i någon skrifvelse från Riksdagens sida. Värde utaf ett bifall till herr Ericssons motion eller

Ang. förslag
till ny bevill-
ningsföresord-
ning.
(Forts.)

till den af herr Fredholm afgifna detaljerade reservationen skulle därför endast ligga deruti, att Andra Kammaren åtminstone för sin del bestämdt uttalade, att kammaren ville vara med om vissa af motionären eller reservanten angifna skattereformer. På grund af vunnen erfarenhet är jag för min del pessimist i fråga om värdet af dylika uttalanden. Jag var, liksom åtskilliga andra af herrarne, med vid 1892 års urtima riksdag och jag var äfven med vid den derpå följande riksdagen år 1893, och jag mins, huruledes här talades om, både vid det ena och det andra tillfället, att ett uttalande i denna kammare skulle hafva det värdet, att det band, om icke en kommande Riksdag och en kommande Andra Kammare, åtminstone dem, som deltagit i beslutet. Jag mins ock, hvad som kom sedan. Jag tror därför icke alls på det praktiska värdet af dylika platoniska uttalanden, hvilka man tycker det är så beqvämt att göra, när det icke gäller att tillämpa dem, men hvilka man sedermera alldeles glömmar bort.

Men på samma gång som jag säger detta, så har jag för min del ej något att invända, om kammaren, eftersom Riksdagen nu i en lycklig stund skref till Kongl. Maj:t — jag tror, att det var i mars månad — och föreslog, att man skulle försöka att skilja den kommunala beskattningen från bevillningen till staten, ville begagna tillfället att framhålla, att kammaren ej illa såge, om Kongl. Maj:t i sammanhang med den frågan äfven toge i öfvervägande de beskattningsreformer, som i sammanhang med denna reform lämpligen kunde genomföras. Jag har ingenting emot att ett sådant uttalande framställes. Jag anser tvärtom, att det kan vara ganska lämpligt, och kanske det äfven kan vara ungefär lagom hvad man kan lofva och sedan hålla.

Det är ett dylikt uttalande, hvarpå enligt min uppfattning herr Collanders motion går ut. Han har deri endast sagt det, att han önskar, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, att Kongl. Maj:t, i sammanhang med den fråga, som nu kommer före genom Riksdagens föregående skrifvelse, ville försöka att reformera beskattningslagarne med ledning af Riksdagens tidigare uttalanden.

Jag föreställer mig, att kammaren icke skall hafva något emot detta. Dermed har kammaren för sin del angifvit, att kammaren, utan att på något sätt vara optimist i fråga om beskattningsreform och utan att här framkasta löften, som man vet med sig, att man icke kommer att hålla, dock uttalat sig för, att kammaren för sin del gerna skulle se, att Kongl. Maj:t begagnade tillfället att söka reformera beskattningslagstiftningen, så godt sig göra låter.

På dessa skäl, herr talman, skall jag för min del be att få yrka bifall till herr Collanders reservation.

Härmed var öfverläggningen slutad; och efter det propositioner af herr talmannen gifvits å hvarterdera af de gjorda yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll herr Collanders reservation.

I punkten 3 hemställde slutligen utskottet:

att de i betänkandet behandlade motioner af herrar *J. Bromée* m. fl., *N. J. Nilsson* och *G. Kronlund*, *John Olsson* och *J. A. Fjällbäck*, *And. Olsson*, *P. Waldenström* samt *L. J. Jansson* måtte anses besvarade genom hvad utskottet under 1:o) hemställt.

Ang. förslag
till ny bevill-
ningsförord-
ning.
(Forts.)

Efter föredragning häraf anförde:

Herr Bergendahl: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag har varit med om den hemställan, som utskottet gjort till Riksdagen, att afslå herr Bromées m. fl. motion, men jag har icke kunnat vara med om utskottets motivering och detta af den orsak, att denna, efter mitt förmenande, innebär ett framskjutande af lösningen utaf denna beskattningsfråga. När nemligen utskottet säger, att utskottet icke under nuvarande förhållanden kunnat utreda denna fråga, så tolkar jag detta utskottets uttalande så, att, så länge den nuvarande grunden för beskattningslagstifningen bibehålles, man icke skulle kunna lösa denna beskattningsfråga. Jag vågar hysa en mot utskottet afvikande mening i detta fall. Jag har redan under 1890 års riksdag uttalat mig i den riktning, som motionärerna afse. En dåvarande ledamot af kammaren, herr Farup, hade i en motion delvis berört denna fråga, hvilken också af Andra Kammaren blef så beaktad, att kammaren med stor majoritet antog den då föreliggande motionen.

Jag är heller icke ensam om min åsigt. Jag har bland andra med mig två kammarrättsråd och en ledamot på skånebänken i denna kammare, hvilken senare var medlem af den år 1895 tillsatta komitén, som hade till ändamål att granska det uttalande, som 1894 års bevillningskomité hade afgifvit. Den nämnda komitéledamoten har i likhet med mig ansett, att denna fråga bör kunna lösas äfven under nuvarande förhållanden.

Jag har i följd af denna min uppfattning reserverat mig mot den motivering, som utskottet framlagt för sitt förslag, och i stället föreslagit, att motiveringen skulle få följande lydelse: »Utskottet finner väl, att det nuvarande sättet för beskattning af skogens afkastning ej kan anses vara tillfredsställande samt att förty en förändring härutinnan är af behovet påkallad. Då emellertid denna fråga är af omfattande beskaffenhet, anser utskottet sig icke kunna för närvarande försöka utreda densamma, enär dertill skulle erfordras vida längre tid, än som efter motionens väckande stått utskottet till buds.» Denna min motivering skiljer sig från utskottets derutinnan, att då utskottet säger, att denna fråga icke kan under nuvarande förhållanden utredas, så har jag deremot uttalat mig för att denna fråga äfven under nuvarande förhållanden kan lösas, om också icke vid denna riksdag.

Jag föreställer mig, att denna kammare nu bör vidhålla samma åsigt, som kammaren uttalade år 1890, och jag tillåter mig därför, herr grefve och talman, yrka, att kammaren måtte, med ogillande

Ang. förslag till ny bevillningsförordning. af utskottets motivering för afslag å herr Bromées m. fl. motion, godkänna den af mig föreslagna motiveringen.

(Forts.)

Herr Fredholm: Herr talman! Jag föreställer mig, att kammaren icke kan godkänna hvad utskottet hemställt i denna punkt. Utskottet föreslår nemligen här, att de väckta motionerna måtte anses besvarade genom hvad utskottet hemställt i punkt 1:o. I punkt 1:o hemställer utskottet, att Riksdagen måtte antaga Kongl. Maj:ts förslag med de ändringar och tillägg, utskottets författningsförslag utvisar. Nu har kammaren icke bifallit denna hemställan, utan kammaren har vid behandlingen af en paragraf i förslaget antagit herrar Nilssons i Grofva och Kronlunds motion, och då kan man icke säga, att denna motion är besvarad genom utskottets hemställan i punkt 1:o, hvilket skulle blifva följden af ett bifall. Icke heller kan kammaren afslå utskottets hemställan i nu föreliggande punkt, ty dermed skulle kammaren ju besluta, att utskottet å nyo skulle taga de väckta motionerna under behandling, och detta låter sig naturligtvis icke göra, då Andra Kammaren redan med afseende på en motion och Första Kammaren med afseende å alla redan fattat sitt beslut. Det synes mig därför, som om det icke skulle återstå något annat än att återremittera punkten till utskottet för att sätta detta i tillfälle att omredigera den i öfverensstämmelse med fattade beslut.

Herr Arhusiander: Herr grefve och talman! Jag begärde ordet endast för att inlägga en gensaga mot åtskilliga uttryck, som herr Bromée fält i sin motion rörande sågverkens taxering för sin skogsrörelse. I motionen säges nemligen: »Det vore icke att vänta, att någon annan vinst uppgäfves än den, som erhöles genom försäljningen, hvadan den vinst, som fölle på sjelfva skogsafverkningen — hvilken i allmänhet vore den största — helt och hållet blefve obeskattad för den, som å annan ort drefve sågverksrörelsen.» Vidare heter det längre ned: »Det vore sålunda blott sågverksbolagen eller enskilde trävaruhandlare, hvilka bo å annan ort, än der den skog är belägen, på hvilken de förtjenat penningar, som fått den förmånen att slippa skatt för förtjensten å sjelfva skogsafverkningen.» Med afseende å dessa påståenden vill jag meddela kammaren den erfarenhet, jag haft under den långa tid jag sysselsatt mig med trävaru- och skogsrörelse. Och min erfarenhet är den, att det går så till, att om sågverksegaren får någon förtjenst på en inköpt skog, så föres denna förtjenst upp å hans vinst- och förlustkonto och lägges tillsammans med den förtjenst han kan hafva på förädlingen af trävaror och på sin export. Allt detta beskattas sedan i ett sammanhang, och på så sätt blir äfven vinsten af skogsrörelsen uppgifven till beskattning. Att skogsrörelsen skulle kunna lemna någon vinst, innan köpeskillingen och andra omkostnader äro betalda genom afverkningen är ju otänkbart, men uppstår det sedan någon vinst på

skogsrörelsen, så blir den också beskattad. Så går det åtminstone till på de platser, jag känner till.

Vidare säger herr Bromée: »Det har varit lika svårt och i de flesta fall svårare att taxera skogsrörelsen i de orter, der försägningen eller förädlingen af produkterna skett, emedan taxeringsmyndigheterna der icke haft den ringaste kännedom om huru mycket trä handelsbolagen eller trähandlandena förtjenat på de skogar, som köpts långt uppe i landet.» Ja det kan väl hända, att det varit svårt för *taxeringsmyndigheterna* att göra detta, men, såsom herrarne veta, hafva bolagen under lång tid haft skyldighet att uppgifva sina verkliga inkomster för hvarje år, dessa må nu hafva kommit från det ena eller andra hållet, och detta sker genom utdrag af räkenskapsböckerna, vitsordade af bolagens revisorer eller andra personer. Man får väl således förutsätta, att taxeringsmyndigheterna kunna hafva tilltro till dessa uppgifter, och jag vet också, att de taga de lemnade upplysningarna för godt.

Jag skall dock villigt medgifva, att en oegentlighet förefinnes med afseende på beskattningen af skogsrörelse, ty de kommuner utefter elfvarne långt uppe i landet, inom hvilka skogsafverkningen sker, erhålla icke någon direkt inkomst af densamma, utan denna tillfaller de kommuner, der sågverken och lastageplatserna äro belägna, och i senare tid åtminstone har man sökt fördela förtjensten mellan lastageplatserna och sågverken. Men att åstadkomma en ändring i detta förhållande är, såsom synes af komitébetänkandena, svårt. Äfven från annat håll har man flera gånger försökt råda bot för missförhållandet, men icke kommit till något resultat. Någon åtgärd måste man väl dock vidtaga för att minska missnöjet i de kommuner, der afverkningen sker. Angående sättet härför vill jag dock icke tillåta mig att söka gifva något uppslag. Det förefaller mig emellertid, som om saken skulle låta sig genomföras, om man erhöile en särskild grund för kommunalbeskattning utan sammanhang med bevilningen för den upptaxerade inkomsten. Äfven på ett annat sätt kunde efter mitt förmenande saken ordnas, om nemligen skogen taxerades särskildt och åsattes ett visst värde, efter hvilket egaren finge erlägga skatt under vissa år, och om vidare, sedan dessa år förflutit, ny upptaxering och värdering af skogen egde rum, efter hvilken ny bevilning under vissa år skulle utgå. Det kunde ju då understundom hända, att skogens värde vid den senare taxeringen kunde blifva högre än vid en föregående i följd af sparad skog och högre värden å skogseffekterna eller andra förhållanden, men i regel blefve det väl lägre till följd af gjorda afverkningar. Detta är nu endast ett sätt, på hvilket jag har tänkt mig att denna fråga skulle kunna lösas. Jag har intet yrkande att franställa.

Herr Bromée: Herr talman! Då bevilningsutskottet i 3:e punkten hemställt, att de motioner, som blifvit väckta i ämnet, måtte anses besvarade genom hvad utskottet under punkt 1:o

Ang. förslag
till ny bevil-
ningsförord-
ning.
(Forts.)

Ang. förslag
till ny bevill-
ningsförord-
ning.
(Forts.)

hemställt, och denna kammare återremitterat första punkten, skall jag be att få instämma i det yrkande om återremiss, som gjorts angående denna tredje punkt. Jag gör detta så mycket hellre, som jag just nu fått underrättelse om att äfven Första Kammaren återremitterat denna punkt till utskottet. Enligt mitt förmenande är det också nödvändigt att återremittera punkten, helst som utskottet säger sig hafva haft för liten tid till att tänka på de motioner, som blifvit väckta i ämnet, särskildt de viktigaste af dem, och å hvilka motioner utskottet här i tredje punkten hemställt om afslag. Utskottet kunde härigenom beredas något mera tid att tänka på dessa motioner.

Hvad vidkommer den ärade talare, som nyss förut har yttrat sig här, skall jag icke tillåta mig att opponera mig mot honom om hans åsigt och erfarenhet vid beskattningen af skogsrörelsen. Jag vet mycket väl, att det finnes trävaruhandelsbolag och trävaruhandlare, som sannolikt samvetsgrant hafva uppgifvit sina inkomster i de orter, hvarest förädlingen af trävarorna har skett. Men jag vågar fortfarande påstå, att det är icke *alla* trävaruhandlare, som samvetsgrant förfarit vid lemmandet af dessa uppgifter, nej, de äro nog få.

Det gläder mig också att höra, att en så aktad ledamot af kammaren som herr Arhusiander, en person som har så mycken erfarenhet i trävarurörelsen, nyss har erkänt, att det ligger orättvisa i denna beskattningsmetod, hvilken icke låter de kommuner, hvarest största vinsten förvärfvats, erhålla ett öre af denna inkomst. Om än beivlingen skulle påläggas rättvist, tillkomma de derpå grundade kommunalutskylderna icke den ort eller de kommuner, som verkligen lemnat förtjensten, men väl under rörelsens bedrivande fått mottaga allt deraf följande obehag och betungad fattigvård.

Jag skall bedja att få tillägga och betona detta, emedan jag, då jag hade ordet på förmiddagen, icke nämnde det, nemligen att de kommuner, hvarest den största rörelsen drifves och som icke få ett öre i inkomst deraf, dessa kommuner hafva det nöjet att få taga emot fattiga, lemlästade och utslitna arbetare och deras barn i fattigvård. I kommuner med stor skogsrörelse blir denna utgift icke så ringa. Det finnes kommuner som haft rikedomar, millioner, i skogar. Nu rå de icke om skogen, men de få nu deltaga i utgifterna för dessa fattiga arbetare, som de fått från denna rörelse.

Det är också med anledning deraf som jag ber att få instämma i yrkandet om återremiss till utskottet, så att utskottet litet bättre kan få tänka på denna viktiga fråga.

Häruti instämde herrar *Norberg* och *Nordin* i Hammerdal.

Herr friherre von Knorring: Herr talman, mine herrar! Jag skall be att få yrka afslag på den motion, som herr Bromée m. fl. väckt. Såsom motiv för denna min hemställan skall jag be att få anföra hvad utskottet skrifver på sidan 32:

»Utskottet finner väl, att det nuvarande sättet för beskattning af skogens afkastning ej kan anses vara tillfredsställande samt att förty en förändring härutinnan är af behovet påkallad. Då emellertid denna fråga, såsom af det ofvanstående framgår, är af en betydande räckvidd och står i sådant sammanhang med öfriga bestämmelser rörande beskattning af fastighet och inkomst, att den enligt utskottets mening icke kan såsom en fristående fråga lösas, anser utskottet sig icke under nuvarande förhållanden kunna försöka utreda densamma, helst som dertill skulle erfordras vida längre tid, än som efter motionens väckande stått utskottet till buds.»

Ang. förslag till ny bevillningsföreskrift.
(Forts.)

Ej kunna herrarne gerna anse, att, sedan utskottet skref detta motiv, någon »längre tid» kommit till utskottets disposition.

Då utskottet för öfrigt erkänt, att det nuvarande sättet för beskattning af skogsafverkning icke är tillfredsställande, men derjemte sagt, att frågan är af en mycket svårlöslig beskaffenhet, vågar jag hemställa, om det verkligen är skäl i att återremittera detta ärende till utskottet. Herrarne kunna ej gerna få annat svar från utskottet, än att för närvarande måste motionen afslås. Jag anholder i följd deraf få yrka, att motionen nu blir afslagen.

Herr Collander: Herr talman! I olikhet med den siste ärade talaren ber jag att få instämma med herr Fredholms yrkande om återremiss. Då Första Kammarén återremitterat denna punkt, är det väl lämpligt att äfven Andra Kammarén gör det, så att utskottet må kunna taga frågan i betraktande.

Herr Bergendahl: Då det är fråga om att återremittera denna punkt, återtager jag mitt yrkande och förenar mig med dem som yrkat återremiss.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Punkten återremitterades.

§ 4.

Härefter föredrogos, hvart efter annat, och biföllos statsutskottets utlåtanden:

n:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förbättring af hamnen vid Stora Rör å Öland,

n:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående restaurering af det så kallade gamla kungshuset i Stockholm, och

n:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anvisande af medel till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.

Ang. anvisande
af medel för
Sveriges del-
tagande i
verldsutställ-
ningen år 1900
i Paris.

§ 5.

I ordningen förekom dernäst statsutskottets utlåtande n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anvisande af medel för Sveriges deltagande i 1900 års verdsutställning i Paris.

I en den 12 mars innevarande år afåten, till förberedande behandling af statsutskottet öfverlemnad proposition (n:o 59) hade Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagt utdrag af protokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1898 till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 300,000 kronor, att användas till bestridande af kostnaderna för Sveriges deltagande i 1900 års verldsutställning i Paris och till understöd åt teknici och arbetare för att besöka nämnda utställning.

Utskottet hemställde.

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen på extra stat för år 1898 till Kongl. Maj:ts förfogande ställer ett anslag af 200,000, kronor att användas till bestridande af kostnaderna för Sveriges deltagande i 1900 års verldsutställning i Paris och till understöd åt teknici och arbetare för att besöka nämnda utställning.

Efter uppläsandet häraf anförde:

Herr Swartling: Herr talman, mine herrar! Trots det uttalande, som kommerskollegium gjort, är jag fullt förvissad om, att industrien i vårt land i allmänhet hyser föga intresse och böjelse för att deltaga i den ifrågavarande utställningen. Men det oaktadt lär man väl nära nog tvingas att göra det.

Jag delar den uppfattning, som utskottet uttalat, att deltagandet i detta slags utställningar i främmande länder väl icke bereder våra näringar fördelar, som kunna anses motsvara uppoffringarne. Men det är — som sagdt — af artighetsskäl, som man måste emottaga sådana inbjudningar.

Då så emellertid är förhållandet, är det enligt min uppfattning också nödvändigt, att vårt land uppträder på det sätt, att det kan anses vara fullt värdigt representeradt. Detta kostar penningar, och det kostar mycket penningar. Det är därför som jag tror — och jag har velat uttala det nu — att om detta anslag af Riksdagen beviljas, så kommer det icke att blifva tillräckligt, ehuru det är en stor summa, 200,000 kr. Ja, jag hyser tvifvelsmål, om ens det belopp, som blifvit af Kongl. Maj:t föreslaget, eller 300,000 kr., skall visa sig fullt tillräckligt.

Jag ber emellertid att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Månsson: Herr talman! Ja, jag skall tillåta mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Med de ständigt återkommande anspråken i det här afseendet, tycker jag nästan, att man borde nöja sig med den summa, som

utskottet har föreslagit. Då Första Kammaren redan har bifallit betänkandet, så undrar jag, om det kan vara skäl i att Andra Kammaren går längre. Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte bevilja lika stor summa nu, som sista gången det var fråga om ett sådant anslag till utställningen i Paris, nemligen 200,000 kr. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Ang. anvisande af medel för Sveriges deltagande i verdensutställningen år 1900 i Paris.
(Forts.)

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: I likhet med herr Swartling tror äfven jag, att ett anslag af 200,000 kr. icke kommer att förslå för Sveriges deltagande i utställningen i Paris, såvida detta deltagande skall ske på ett Sverige värdigt sätt. Och sker det icke på ett för Sverige värdigt sätt, vore det bättre att icke deltaga.

Utskottet har såsom skäl för att bestämma anslaget till 200,000 kr. åberopat det förhållandet, att ett lika stort anslag gafs år 1878 för Sveriges deltagande då. Men, mine herrar, förhållandena sedan dess hafva i mångt och mycket förändrats. Det har t. ex. blifvit helt andra anspråk på utställningarne i fråga om prydnade anordningar o. s. v.; och detta kostar penningar. Å andra sidan har industrien i Sverige äfven ansevärt utvecklats under de 22 år, som komma att hafva förflutit mellan 1878 och 1900. Nya industrigrenar hafva kommit till, hvilka böra framställas inför hela världen. Detta allt kräfver också ytterligare penningar. Det är klart, att Kongl. Maj:t skall försöka, att, om endast detta anslag ställes till Kongl. Maj:ts förfogande, vidtaga besparingar så mycket som möjligt. Jag tror dock icke, att det skall blifva möjligt att få 200,000 kr. att räcka till. Jag förutser därför, att vid en kommande riksdag Kongl. Maj:t måste återkomma och begära ett ökad anslag.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Kammarerna biföll utskottets hemställan.

§ 6.

Vid föredragning härefter af statsutskottets utlåtande n:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter, begärdes ordet af

Herr greve Hamilton, som yttrade: Herr talman, mine herrar! I det nu föredragna utlåtandet framhåller statsutskottet, att patent- och registreringsverkets kostnader för verkets publikationer år 1896 uppgått till omkring 47,000 kronor, och derefter säger utskottet: »Äfven med hänsyn dertill, att under detta år särskilda kostnader föranledts genom utgifvande af ett register, omfattande de under åren 1890—1894 meddelade patent, förefaller det dock utskottet, som om förberörda utgifter uppgått till väl

högt belopp, och att med iakttagande af nödig omsigt kostnaderna för ifrågavarande ändamål borde kunna för framtiden mera begränsas.»

Med anledning häraf skall jag be att dels få göra en erinran, dels ock lemna några upplysningar.

Patent- och registreringsverket har att utgifva åtskilliga publikationer på grund af de lagar, verket skall tillämpa. Utgifvandet af dessa publikationer — publicerandet af varumärkestidningen, af patentbeskrifningarne m. m. — hör kanske till patentverkets icke minst viktiga uppgifter. De afgifter, som uppbäras af allmänheten, afse också bland annat just att betäcka kostnaderna för dessa publikationer. Nu kan verket icke precis inrätta dessa publikationer huru som helst, utan särskildt med afseende å patentbeskrifningarne måste, på grund af patentväsendets internationella karakter, patentverket rätta sig efter den coutume, som i det afseendet är gällande i andra länder. Publicerandet af patentbeskrifningarne sker alltså på ungefär samma sätt öfver hela världen.

Den kostnad, som dessa patentpublikationer ådraga patentverket, är i och för sig ingalunda hög i jämförelse med motsvarande kostnad i andra länder; den är tvärtom mycket låg, om man tager hänsyn dertill, att hos oss i denna kostnad ingår äfven kostnaden för magasinering af de betydliga lager af publikationer, som så småningom uppstå, och för hela distributionen. För detta vidkänner verket icke någon särskild kostnad.

Men naturligtvis måste man likväl ständigt se till, att en så betydande verksamhet icke blir för dyr. Då är frågan, om man icke det gjort. Statsutskottet säger derom, att dessa kostnader tydligen, äfven om man bortser från den betydliga ökning, som egde rum år 1896, i hvad den afser utgifvandet af ett stort register, dock ökats i allt för hög grad. Härmed kan väl dock utskottet icke gerna åsyfta endast att kostnaden år från år ökats, ty tydligt är ju, att kostnaden för publikationerna måste rätta sig efter antalet patentansökningar. Men frågan är: har den ökats äfven relativt?

I det hänseendet skall jag be att få lemna några upplysningar. Jag bortser dervid från kostnaden för registret, som utskottet särskildt sagt sig icke tala om, och jag bortser likaledes från kostnaden för den af verket utgifna varumärkestidningen, hvilken kostnad varit och fortfarande är temligen konstant — jag håller mig blott till kostnaden för utgifvande af patentbeskrifningarne och för annonserna i Posttidningen, hvilka kostnader äro de som egentligen ökats.

År 1887 utgjorde denna kostnad 17,000 kronor i jemnt tal. Sedan har den stigit så, att den år 1895 utgjorde 29,000 kronor. Men år 1896 sjönk den till 27,000 kronor.

Ser man nu samtidigt på de inkomna patentansökningarne, så utgjorde de år 1887 658, ökades sedermera år ifrån år till år 1895, då de utgjorde 1,460, men sprungit sedermera år 1896 upp

till icke mindre än 1,715 — således just det år, då kostnaden för publikationerna absolut taget hade minskats.

Men om man derefter, som tillbörligt är, jemför, huru det förhåller sig med denna kostnad för publikationerna relativt till antalet patentansökningar, så finner man att under det år 1887, för 10 år sedan, i medeltal på hvarje patentansökning, som inkom det året, föll en kostnad för patentbeskrifning och kungörelse i Posttidningen af något öfver 26 kronor, har denna kostnad sedermera successive minskats, så att den år 1893 utgjorde 25 kronor, år 1894 20 kronor, år 1895 19 kronor och år 1896 endast 16 kronor.

Således är det visserligen sant, att kostnaden för publikationerna har ökats hvartenda år och ökats högst betydligt, men deremot har denna kostnad *relativt* taget nedbringats så betydligt att, under det för 10 år sedan kostnaden för publikationerna i förhållande till hvarje patentansökning var 26 kronor, vi nu lyckats reducera densamma till något öfver 16 kronor.

Då jag lemnar denna upplysning, ber jag att icke missförstås så till vida, som skulle jag förneka nödvändigheten att på ifrågasvarande område äfven fortfarande iakttaga den största omsigt för att nedbringa kostnaden, hvilket, jag ber kammaren vara förvissad derom, fortfarande skall ske.

Jag har intet yrkande att göra.

Vidare anfördes icke. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Föredrogos och biföllos statsutskottets utlåtanden:

n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordsöfndring från förra regementschefsbostället Tegnaholm, 1½ mantal, i Tegnaby socken och Konga härad af Kronoborgs län till utvidgning af skolhusplan;

n:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte af mark mellan kronan och Vesterviks stad, och

n:o 72, i anledning af tre särskilda framställningar af Kongl. Maj:t om efterskänkande af kronans rätt till vissa danaarf.

§ 8.

I ordningen förekom dernäst konstitutionsutskottets utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 3 § 13:0 tryckfrihetsförordningen. *Om ändrad lydelse af 3 § 13 mom. tryckfrihetsförordningen.*

Med tillstyrkande af ifrågasvarande, inom Andra Kammaren af herr *E. Sahlin* afgifna motion, n:r 177, hemställde utskottet i detta utlåtande:

att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse af 3 § 13:0 tryckfrihetsförordningen. att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom. tryck-
frihetsförord-
ningen.
(Forts.)*

§ 3.

Under de förutsatta vilkor, att, vid pröfningen af en skrift eller ansvaret för densamma, de, på hvilka en sådan pröfning ankomma kan, i fall, som tvetydiga synas, hellre fria än fälla, alltid mera må fästa sin uppmärksamhet på ämnets och tankens, än på uttryckets lagstridighet, på skriftens äsyftning, än på framställningssättet, och alltid utan rättighet att, i hvilket fall som helst, draga obestämda slutföljder af uttrycken, skola såsom missbruk af tryckfriheten anses:

13:o *Framställning som sårar tukt och sedlighet; brottet skall straffas enligt allmän lag, och skriften konfiskeras.*

Såsom allmän regel

— — — — — icke för brottsligt anses.

Häremot hade reservationer anmälts af herrar *Gyllensvärd*, *Andersson* från Malmö och *Nilson* i Lidköping;
af herr *Vahlin*; samt
af herr *Johnsson* i Bollnäs.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Vahlin: Herr talman, mine herrar! Jag skall så kortfattadt, som det är möjligt, fullständiga de uttalanden, jag redan haft tillfälle göra i den reservation, som jag bifogat konstitutionsutskottets betänkande i denna fråga.

Om man lemnar i sitt värde de auktoritetscitat, hvarmed motionären — i mitt tycke kanske nog rikligt — fyllt sin motion, så återstår som verkligt faktiskt bevis för motionärens förslag endast det förhållandet, att af sedan år 1888 anhängiggjorda tryckfrihetsåtal i 5 fall af 13 den tilltalade blifvit frikänd. Detta synes mig alldeles icke vara ett resultat, som ger stöd för motionärens uppfattning, nemligen att de i tryckfrihetsförordningen gifna bestämmelser mot osedlig litteratur skulle vara så kraftlösa, att man icke ens skulle kunna sätta i fråga att använda dem. Detta nu, om man ser på de *faktiska* bevisen; — det finnes verkligen icke flera i motionen.

Motionären är icke heller så alldeles lycklig i sina citat. Motionären anför, bland annat, Riksdagens skrifvelse af år 1893, men motionären har måhända förbiset, att Riksdagen alldeles icke i brister i tryckfrihetsförordningen, utan snarare i brister i strafflagen trodde sig finna orsaken till den spridning af osedlig litteratur, som vid tiden för afåtandet af denna Riksdagens skrifvelse onekligen förekom. Detta förhållande har emellertid — såvidt jag åtminstone har skäl att tro — hufvudsakligen genom större uppmärksamhet från ordningsmagtens sida blifvit i väsentlig mån förbättradt.

Om nu Riksdagen år 1893 tror sig se orsakerna till spridningen af osedlig litteratur i brister i strafflagen, men år 1897 —

det vill säga 4 år senare — på motionärens anvisning tycker sig upptäcka, att orsaken är brister i tryckfrihetsförordningen — om den så skulle göra, så ligger ju redan deri ett bevis för — eller åtminstone skulle mången deri vilja finna ett bevis för — att Riksdagen i denna fråga icke lyckats bilda sig någon säker uppfattning.

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom. tryck-
frihetsförord-
ningen.
(Forts.)*

Motionären har icke visat, hvad jag anser att han bort visa, — att den osedliga litteraturen hos oss förekommer i någon större mängd, lika litet som han visat, att den osedliga litteraturen hos oss under senare tider på något oroväckande sätt ökats. Detta vore emellertid enligt mitt förmenande just det bevis, som fordrades, för att Riksdagen skulle kunna döma om tryckfrihetsförordningens bristfälliga beskaffenhet.

Motionären synes mig egentligen endast med stöd af ett enda — låt nu vara celebret — tryckfrihetsåtal vilja motivera en inskränkning af tryckfriheten. Men för en dylik följdriktig åtgärd synes mig en enda tillfällig händelse vara ett nog svagt bevisningsmaterial.

Och olyckligtvis för motionären har icke heller utgången af detta tryckfrihetsåtal lemnat tillräckligt stöd för motionärens reformnit. Den allmänna opinionen, alltid det säkraste och bästa värdet för missbruk af tryckfriheten — jag tror nästan, att jag nu citerar ett uttryck i Riksdagens skrifvelse — har just i detta fall visat sig tillräckligt kraftig för att åstadkomma, hvad kanske en fallande dom icke skulle så säkert förverkliga, nemligen de anmärkta styckenas uteslutande ur det åtalade arbetet. Den allmänna opinionen har således visat sig tillräckligt kraftig för att kunna stäffa råhet och osed. Under sådana förhållanden tror jag icke det är behöfligt och jag tror icke heller det vore klokt att skärpa strafflagen. Det skulle då kunna hända, att den lättare kan drabba någon felande; men man får icke förgäta, att det också skulle kunna hända, att den komme att skapa martyrer, och att härigenom den skulle kunna omvända den allmänna opinionen till sin motståndare.

Tryckfrihetsförordningen fordrar i sin 3 paragraf 13 moment, för att den åtalade skall kunna fällas, att hos honom ett ondt syfte skall kunna förutsättas, och juryn eger häruti fri bevispröfning. Om motionärens förslag vore lag, skulle den åklagade helt säkert i många fall komma att fällas endast därför, att han utan någon ond afsigt genom sin framställning råkat att sara tukt och sedlighet. Men tukt och sedlighet äro i hög grad konventionella begrepp, icke så litet beroende af dagens herskande mode. Dessa begrepp äro olika hos olika personer, hos olika samhällslager och de skifta med tiden. I följd härutaf skulle helt säkert, om denna skärpning af tryckfrihetsförordningen, som nu är ifrågasatt, blifve lag, en stor mängd åtal, synnerligen under tider då reaktionära strömningar gjorde sig gällande och möjligen pryderiet vore på högsta modet, komma till stånd, och ett icke obetydligt antal författare eller utgifvare komma att fällas till ganska hårda

Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom. tryck-
frihetsförord-
ningen.
(Forts.)

straff. Jag anser mig i förbigående böra erinra, att straffet för de förbrytelser, hvarom nu är fråga, förut högst 100 kronor, efter införandet af nya strafflagen blifvit höjdt och kan sättas ända till sex månaders fängelse. Brottens och straffens antal skulle nog ökas. Den offentliga moralen, som kanske mången just värderar så högt, därför att han icke kan se igenom den, icke, om jag så far uttrycka mig, kan se den styggelse, som ibland gömmer sig bakom den, skulle nog blifva mönstergill. Men att verkligen sedligheten komme att vinna derpå, det tror jag icke blefve fallet. Osedligheten kan också lära att maskera sig efter tidens mode och komma fram under nya och andra former. Och för öfrigt finnes det så många faktorer, som man skall räkna med, när man vill höja ett folk med lagbud, så många kraftiga faktorer. Historien, tror jag, har några varnande berättelser om försök i den vägen. Jag skall erinra blott om en. Tacitus säger redan han: »Och i sitt största förfall hade republiken det största antalet lagar.» Den allmänna opinionen, som nu vid det senaste tryckfrihetsåtalet — detta, som just gifvit anledning till motionen — så enhälligt och kraftigt uppträdde, den skulle helt säkert under nu antydda förhållanden i allt flera fall komma att ställa sig på de många anklagades, på de många dömdes och straffades sida, och följden härutaf skulle blifva, hvad den alltid blir då lagen faller, men allmänna opinionen frikänner, den nemligen, att lagen komme att förlora i kraft och skyddande verkan och att dess kringgående underlättas. Vi skulle kanske då få helsa välkommen tillbaka en gammal bekant, en obehaglig bekantskap, ansvarssystemet, ett system, som, hvad motionären nog känner, försvunnit, men icke i följd af en skärpning, utan i följd af en mildring af lagen. Då först tror jag det skulle blifva fara för, att osedlig litteratur hos oss kunde komma att med fördel spridas. För närvarande tror jag verkligen icke, att detta är förhållandet.

Det hade ju varit att förvänta, att med de tidsströmningar, som i flera hänseenden nu göra sig gällande hos oss, skulle ock försök till inskränkning utaf pressfriheten komma att göras. Motionären är icke ensam härom, om äfven andra attentat mot tryckfriheten, jag vågar påstå mycket nära beslägtade med motionen, men af vida farligare art, ännu icke bragts under *kamrarnes* afgörande. Man har måhända velat vänta på utgången af motionärens första stora debut. Men lyckas motionären som vägbrytare, så kan jag försäkra honom — och jag tror icke jag behöfver det, ty han vet det ändå — att andra skola följa hans spår i den nya riktningen och främst de, som så länge och ifrigt eftertraktat en sådan förändring af juryinrättningen, att man kunde tysta alla dessa obehagliga personer, som icke kunna lära sig, att man får lof att tala tyst under tider, då det händer, att de magtegendes samvete kan vara litet oroligt och ömtåligt. Sådana tider hafva varit och sådana tider kunna ännu återkomma. Vi hafva nyligen börjat skänka, eller kanske jag yttrar mig rättigare, om jag säger, gifvit på hand, att vi äro villiga att börja skänka bort representa-

tionens magt åt Konungen. Kanske stämmer det icke så illa dermed, att vi just samtidigt dermed börja tänka taga de första stegen till inskränkning utaf tryckfriheten. Det är sma steg, skall man säga. Men man kommer långt med dem också. Och föröfrigt gäller nog, äfven i detta fall, den allmänna lagen för rörelse, att den påskyndas af sig sjelf ju längre den får fortfara. Den stora konsten är endast att bringa denna rörelse till stand, och motionären har — jag skall gifva honom det erkännandet — mycket klokt begagnat sig af en tillfällig händelse, ett enskildt fall, som så upprört sinnena hos en mängd känsllosamma personer, att de blott se endels, se blott faror från ett håll, så uppskrämt dem, att de förgäta, att en så väldig, en så i allt ingripande kraft i den menskliga kulturens och utvecklingens tjänst som tryckfriheten icke kan så snävt begränsas, att den icke kan göra ondt, om den skall kunna fylla sin uppgift att göra ovärderligt mycket godt.

Herr talman! På dessa skäl och dem jag redan förut anfört i min reservation yrkar jag afslag såväl på motionärens förslag som utskottets hemställan.

Med herr Vahlin förenade sig herrar *Collander, Zotterman, Bromée, Nydahl, Staaff, Norman, Nordin* i Sättna, *Aulin, K. G. Karlsson, Eriksson* i Bäck och *Thylander*.

Herr Nilson i Lidköping yttrade: Ehuru jag är en bland dem, som reserverat sig mot konstitutionsutskottets nu föredragna utlåtande, är jag likväl ense med utskottet derom, att 13 momentet i tryckfrihetsförordningens § 3 är mycket otillfredsställande och kräfver en ny och bättre redaktion. Äfven jag vill hafva detta moment så affattadt, att det lemnar ett verksamt skydd mot osedlig litteratur. Men jag håller före, att hvarje ord, som införes i detta moment i stället för de förutvarande, bör vägas på guldsvikt, och detta kan jag icke finna hafva skett i afseende på den föreslagna formuleringen. Den lydelse 13 momentet skulle få enligt motionärens och utskottets förslag synes mig vara allt för obestämd och sväfvande, och jag fruktar, att momentet skall genom deras förslag erhålla en större räckvidd, än önskligt och nyttigt vore. En sak är att bereda skydd mot osedliga skrifter, en annan att värna ordets frihet i vårt land. Begge dessa mål synas mig vara lika viktiga att hafva blicken fästad på. Derför vill jag hafva det ifrågavarande momentet i möjligaste mätto så tydligt och bestämdt formuleradt, att det icke kan finnas mer än en mening om dess rätta tolkning.

Den motion, som här är i fråga, inkom temligen sent till Riksdagen, blef så godt som i en handvändning föredragen och afgjord i utskottet och kan således knappast sägas hafva der erhållit den mera allsidiga och grundliga behandling, som en så viktig och grannlaga fråga obestriddligen bort kräfva. Icke heller tror jag, att denna kammares ledamöter i allmänhet haft tid att mera allvarligt öfvertänka och sätta sig in i denna fråga, upptagna som de varit af de många andra stora och viktiga ärenden, som

Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom. tryck-
frihetsförord-
ningen.
(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

nu i riksdagens elfte timma i hög grad dragit deras uppmärksamhet till sig. Dessutom torde det väl icke vara så högeligen angeläget, att denna grundlagsfråga redan vid innevarande riksdag blir afgjord. Blevde den ock nu antagen att hvila till grundlagsenlig behandling, kan den dock icke förekomma till slutligt afgörande förr än vid 1900 års riksdag. Ingenting är således förloradt med, att frågan undanskjutes till en utaf de tvenne följande riksdagarna under innevarande treårs-period.

Jag hemställer därför till kammaren att denna gång afslå motionen. När den, såsom jag förmodar, sedermera om ett år eller två återkommer, kan den hinna vara af motionären bättre genomtänkt samt torde lyckas erhålla en fullständigare utredning i utskottet och tillvinna sig mera uppmärksamhet och intresse i Riksdagens kamrar, helst om den förekommer till behandling i ett tidigare skede af riksdagen, då icke den mängd viktiga ärenden hopat sig, som vanligen är fallet mot riksdagens slut. Jag ber slutligen att få tillägga, det jag anser, att en blifvande revision af tryckfrihetsförordningens 3 § bör omfatta icke blott det 13 momentet, utan äfven åtskilliga andra delar af samma paragraf, hvilka äro lika föräldrade och otidsenliga som den nu ifrågavarande. På nu anförda skäl ber jag, herr talman, få yrka afslag så väl å motionen som å utskottets förslag.

Herr Ljungman: Beträffande det nu föreliggande förslaget, är detta resultatet af en lång föregående utredning och af en ganska mångsidig sådan. Det har nemligen allt ifrån första stund då frågan om revision af tryckfrihetsförordningen uppkom, icke varit mer än en mening om, att icke 13 momentet i denna 3 § är på otillfredsställande sätt affattad. Ingen af motståndarne här till det nu föreliggande ändringsförslaget skall kunna nämna en enda författare med något anseende, som det någonsin fallit in att taga detta moment sådant det nu är affattadt i försvar. Derför väcktes redan vid riksdagen 1869 af en så framstående tidningsman, som herr S. A. Hedlund motion om ändring af ifrågavarande bestämmelse, och detta hans förslag öfverensstämde i allt väsentligt med den nu föreliggande motionens. Sedan behandlades frågan 1871 och 1872 af konstitutionsutskottet i dess förslag till ny tryckfrihetsförordning, och derefter tog regeringen den om hand samt utarbetade ett förslag, som tillställdes tidningsredaktörer och framstående publicister. Publicistmöten yttrade sig i ärendet, och publicistklubben i Stockholm tillsatte en komité, som afgaf ett ganska utförligt utlåtande, och alla voro ense om, att ifrågavarande moment skulle ändras i ungefärlig öfverensstämmelse med herr Hedlunds förslag eller på något liknande sätt. Resultatet häraf i afseende på förevarande punkt blef det förslag, som framlades till Riksdagen af regeringen 1887 i januari, och hvars lydelse öfverensstämde med lydelsen af motsvarande bestämmelser i strafflagen.

Nu är det ett faktum, som icke kan bestridas, att vederbörande paragraf i strafflagen icke blifvit så misstydd eller gerna kunnat så misstydas, att deraf olägenheter uppstått, och enligt min öfvertygelse gäller samma omdöme om de ordalag, som användes i Kongl. Maj:ts år 1887 framlagda proposition med förslag till ny tryckfrihetsförordning, hvilken också återupptagits af motionären. De äro visserligen ej absolut tydliga och klara, ty sjelfva språket är likasom människan sjelf ofullkomligt; men när har man väl funnit någonting i mänskliga förhållanden, som varit fullt tydligt och klart? Skulle man ställa så höga anspråk på lagar, då skulle man icke kunna stifta några lagar alls, helst om det är sant att, såsom en skarpsinnig rättslärare och jurist yttrat, det knappast finnes någon punkt i lagen så kort, att icke skicklige jurister kunna hafva helt olika meningar om dess innebörd. Emellertid är den nu föreslagna lagbestämmelsen så pass tydlig, att man icke har att, i någon nämnvärd mån åtminstone, befara någon ovisshet om dess betydelse; och vi få icke glömma att, beträffande frågan, huruvida en skrift är brottslig eller icke, det icke är domaren, som derom direkt dömer, utan en jury, och att det fordras, att två tredjedelar af dennas ledamöter skola vara ense om skriftens brottslighet, för att en fällande dom skall kunna åstadkommas. Detta gör, enligt min öfvertygelse, att man icke har någon den ringaste grund för fruktan att antaga motionärens förslag. Herrarne kunna vara öfvertygade om, att en så erfaren tidningsman som herr Hedlund icke skulle hafva väckt ett sådant förslag, om han icke ansett, att förslaget vore godt och att pressen icke hade något att deraf befara. Han hade såsom bekant varit med i tider af både liberalism och stark reaktion.

Ser jag på förslagets praktiska betydelse, så tror jag, att det äfven ur tryckfrihetens synpunkt är nödvändigt att vidtaga förbättring uti ifrågavarande lagbud, ty intet skadar tryckfrihetens sak så mycket, som att allmänna meningen är enhällig deri, att bestämmelserna angående tryckfriheten äro otillfredsställande och odugliga. Min öfvertygelse är således den, att de farhågor, som man hyser för antagande af motionen, äro obefogade, och på den grund skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hazén: Herr talman, mine herrar! Af intresse för denna fråga skall jag be att få yttra några ord.

Det är uppenbart, att begreppen tukt och sedlighet tillhöra omfånget af 13 mom. i 3 § af tryckfrihetsförordningen. Men det torde kunna med fog sättas i fråga, om icke dessa begrepp kunna anses ligga inneslutna äfven i 2 mom. af samma 3 §, der det heter: »såsom missbruk af tryckfriheten skola anses: förnekelse af en Gud och ett lif efter detta, eller af den rena evangeliska läran». Nu må man med uttrycket »den rena evangeliska läran» mena hvad man vill, men säkert är väl, att tukt och sedlighet äro ett viktigt moment i denna rena evangeliska lära — för så vidt nemligen man lägger något alls under detta begrepp. Nu har det

*Om ändrad
tydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Om ändrad visat sig beträffande dessa moment, att icke någotdera i och för
 lydelse af 3 § sig, ej heller båda tillsammans, sedda i sitt historiska samman-
 13 mom. hang, hafva varit mäktiga att stäffa denna skamliga pestsmitta,
 Tryckfrihets- som här och der innästlat sig i den s. k. skönlitteraturen. Man
 förordningen. har ömmat för tryckfriheten, och det må man göra. Men här
 (Forts.) finnas också andra att ömma för, nemligen dem, som genom tryck-
 frihetens missbruk förföras, förledas och söfvas uti sin sedliga
 förvillelse. Här gäller det egentligen icke *tryckfriheten*, utan det
 gäller tryckfrihetens *missbruk*, enär detta missbruk rigtar sin udd
 mot det, som utgör samhällets heligaste grundvalar. Vi hafva
 visserligen personer, som äro satta till att värda tryckfriheten
 och öfvervaka, att inga missbruk deraf ega rum, nemligen justitie-
 kanslern och justitieombudsmannen, men man kan just icke finna,
 att de särskildt vidtaga något härför. och om någon gång en åtgärd
 vidtages, så visar den sig på det hela kraftlös.

Af hvad jag nu sagt torde vara uppenbart, att åtgärder måste
 vidtagas. Önskemålen beträffande dessa förändringar kunna vara
 många. För min del skulle jag önskat gå längre än motionären;
 ty när det gäller tukt och sedlighet, vill jag icke hafva dessa
 begrepp så »flytande» som herr Vahlin, hvilken räknar dem för
konventionella begrepp, utan jag vill hafva ett uttryck, som ställer
 det på den punkten, att man kände och visste och förstode, att
 här gäller det tukt och sedlighet enligt *kristendomens principer* —
 icke sådana de äro dikterade af konvensansen i en storstad eller
 i en landsort eller flytande af tidevarfvets olika karakter, utan
 sådana de hafva sitt orubbliga fäste i en paragraf, som står öfver
 alla andra paragrafer i den delen — jag menar »*det sjette budet*».
 Men jag får medgifva, att ett *litet* steg är bättre än intet, och
 därför vill jag, tacksam mot motionären, ansluta mig till hans
 förslag. på samma gång som jag också är tacksam för att vi uti
 denna långt framskridna tidsålder fått från konstitutionsutskottet
 ett utlatande, så pass sundt som det förevarande. Med blicken
 fäst på de många förförde. de många förlorade, och med tanke på
 att icke sänggudinnorna skola på en gång liksom sjunka ned, med
 blicken rigtad derpå, att den sedliga stämningen i vårt land be-
 höfver höjas och lyftas upp, i stället för att sjunka ned, och att
 det behöfver komma en renare och friskare kraft i vårt folk —
 med tanke på allt detta vill jag hoppas, att Andra Kammaren
 skall bifalla utskottets hemställan, på samma gång som jag vill
 vara i den förvissning, att åtminstone en mycket, mycket stor del
 af den rättänkande, sedlighetsälskande parten af vår svenska
 nation skall helsa ett sådant beslut med glädje. Jag får yrka
 bifall till såväl motionen som utskottets förslag.

Herr Højer: Den ärade motionären, hvilken af åtskilliga
 tecken att döma synes böja knä för helt andra gudar än dem jag
 älskar, har vid innevarande riksdag väckt en motion, som, efter
 hvad jag kan finna, syftar till en inskränkning af den svenska
 tryckfriheten, och han har i detta sitt förehavande åtnjutit det

moraliska understödet af såväl en del — men också endast en del — af den konservativa pressen, liksom ock af det höglofliga konstitutionsutskottet. Jag vill med upprigtigt hjerta lyckönska till denna framgång.

För min egen personliga del skall jag erkänna, att jag i ett par stycken är af ungefär samma tanke som han. Jag tänker, såsom motionären, att vår tryckfrihetsförordning, detta palladium sedan 80 å 90 år tillbaka för svensk frihet, är icke materiellt, men formellt af en i många stycken otillfredsställande beskaffenhet, och att den i sin tredje paragraf och speciellt i denna tredje paragrafs 13:de moment kan behöfva en omarbetning i det syfte, som den ärade motionären har framställt såsom önskligt.

Jag skall äfven erkänna, att denna mycket omtalade dikt, som alldeles tydligt utgjort den yttersta anledningen till herr Sahlins motion, och som är en del af en diktcykel, hvilken i sin början hör till perlorna i den moderna svenska diktkonsten — jag skall erkänna, att denna dikt är ingenting annat än en den allra plumpaste cynism, en alldeles oförsvarlig estetisk förvillelse, som uppkommit helt enkelt deraf, att den begåfvade skalden råkat ut för det kolossala misstaget att tro, att *allt*, som förekommer i naturen och menniskolifvet, skall kunna begagnas som motiv för konstnärlig produktion.

Men sedan jag gjort dessa erkännanden åt den ärade motionären, skall jag be att få göra ett par erinringar af ungefär samma slag, som den förste talaren nyss gjorde från talarestolen. Det är alldeles oförnekligt, att denna så illa affattade tryckfrihetsparagraf, detta så dåligt stilerade moment dock varit effektivt nog att slå till marken en hel del representanter för och utföware af den usla och allra uslaste litteraturen. Jag kommer mycket väl i håg de för öfrigt af motionären citerade tryckfrihetsprocesserna på slutet af 1880- och början af 1890-talet, och hvad jag vill säga är, att sedan detta omtalade 13:de moment vid flera tillfällen användts och visat sig verksamt, så har, om jag icke tager miste — och jag följer med litteraturen ganska noga — denna litteratur moraliskt taget icke försämrats, utan, så vidt jag kan bedöma, icke oväsentligt i ton och hållning förbättrats.

Den andra erinringen, jag ville göra, är att skalden sjelf, ehuru af juryn frikänd, ur andra upplagan af sin bok uteslutit icke allenast den åtalade dikten, utan äfven en annan dikt, som i estetiskt hänseende stod ojemförligt mycket högre, emedan den allmänna opinionen vändt sig äfven emot den. Hvad betyder detta? Jo, mine herrar, det betyder intet annat, än att det finnes ett annat sätt att få bugt med vittre män, som råkat på afvägar, ett annat sätt än anlåtande af grundlagsbestämmelser och strafflagsparagrafer, och det är att låta den allmänna opinionen verka genom pressen. För min del anser jag, att med afseende på den sköna litteraturen detta sätt att reformera den är mycket bättre än någonsin sättet att anlita vissa paragrafer i den svenska tryckfrihetsförordningen.

Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förförordningen.

(Forts.)

Jag erkänner emellertid, att när jag först läste herr Sahlins motion väckte den hos mig tillfredsställelse, emedan jag var lifligt öfvertygad om olämpligheten af den nuvarande formuleringen af lagparagrafen. Jag tänkte, att just så som herr Sahlin föreslagit skulle det vara. Jag tyckte, att formuleringen var så enkel, att den påminde mig om historien om Columbi ägg. Men ju längre jag funderade på saken, dess större betänkligheter fick jag. Mer och mer kom jag till samma uppfattning, som den förste talaren, den nemligen, att begreppet *sedlighet* icke är ett fixt eller till sina konturer bestämdt, utan ett i yttersta grad flytande och obestämdt begrepp. Under detta ord, mine herrar, gömmer sig icke blott den *verkliga* sedligheten, utan äfven denna anständighet, om hvilken Kellgren fälde det bekanta uttrycket, att »anständigheten kom, och sederna försvunno». Det är min öfvertygelse, att om 13:de mom. skulle förändras på det sätt, som den ärade motionären föreslagit, och om det sedan skulle blifva fråga om att utgifva en första översättning af en Boccaccios Decameron, en Byrons Don Juan, en Gustave Flauberts Madame Bovary och många andra den europeiska litteraturens mästerverk. så skulle med stöd af denna paragraf utgifvaren råka mycket illa ut, och om en ny Bellman skulle uppstå och utgifva nya Fredmans epistlar med sådana sånger som t. ex.: »Ack du, min moder, säg hvem dig sände», eller »Drick ur ditt glas, se döden på dig väntar», så skulle han med säkerhet riskera att åtalas och derefter för en kortare tid hamna på Långholmen.

Nu kan man visserligen säga, att detta är att se spöken midt på ljusa dagen. Hvar skulle man väl få en jury, så sammansatt, att den komme att fälla sådana litterära produkter? Jo, mina bästa herrar, jag skulle inom denna kammare kunna på några minuter få fram 10 à 20 sådana jurymän; de finnas i Stockholm i hundratal och i legioner i Telge och Skräköping. Ingenting är säkrare än det. Och om nu herrarne skulle fråga mig: huru äro dessa personer beskaffade? Hvilka estetiska och moraliska åsigter mände de hafva? så skall jag svara: jo, de hafva sådana åsigter, att de anse, att man med ett stycke kalikå bör skyla Kronbergs »jagtnymf» uti Nationalmuseum. att de finna Hasselbergs »farfadern» i Humlegården ytterst oanständig och af sitt hjertas öfvertygelse ropa derpå, att man bör sätta byxor på Apollo di Belvedere. Jag är äfven säker derpå, att dessa herrar skulle tolka ingressen till § 3 sålunda, att de åberopade fallen alls icke vore »*tvetydiga*», och att de nyss citerade skrifternas »*hänsyftning*» vore ingen annan än den att uppväcka känslor stridande mot tukt och sedlighet; den åsyftningen skulle för dem vara alldeles klar.

Jag kommer derpå till ett hufvudskäl, hvarför jag, ehuru jag erkänner önskvärdheten af en omredigering af den 3:dje paragrafen i tryckfrihetsförförordningen, likväl yrkar afslag å den föreliggande motionen, och det är den, att jag icke med min röst vill möjliggöra ett bönhaseri inom Sveriges vittra litteratur. Jag skulle kunnat tillägga äfven ett annat skäl. Om jag också delade herr

Sahlins åsikter i allt, äfven i afseende på formuleringen af det omtalade 13:de momentet, så skulle jag ändock icke vilja antaga det såsom hvilande till grundlagsenlig behandling vid 1900 års riksdag. *Börjar* man under dessa besynnerliga tider, när vinden blåser på det mest konstiga sätt, att tumma på vår tryckfrihetsförordning, och denna tumning har framgång, så är ingenting säkrare än det, att det icke kommer att dröja länge, förrän man försöker allt flere förändringar, till dess af vår tryckfrihetsförordning endast trasor finnas kvar. Jag vill dermed hafva sagt, att om herr Sahlin eller en af mina allra bästa konservativa vänner eller det höglofliga konstitutionsutskottet, hvarmed jag icke är så synnerligen god vän, om vare sig den ene eller andre komme och bjöde mig den mest rationella förändring af tryckfrihetsförordningen, så skulle jag under *nuvarande* förhållanden afböja anbudet och säga: »Jag fruktar danaerna, äfven när de komma med skänker».

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets
förordningen.
(Forts.)*

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Hedin: Herr talman! Kammaren känner mycket väl, att jag icke har för vana att dölja mina meningar, att jag till och med har för princip att uttala dem, äfven när jag vet, att jag med dem stöter mot en fiendtlig opinion; och i detta fall anser jag det för min ovilkorliga skyldighet att säga, att den mening, jag i denna sak offentligen uttalade för ett fjederdels sekel sedan, har jag sedan dess icke funnit ringaste anledning att ändra.

Det ord, som någon gång yttrats här i kammaren, att man gör en fråga »för stor», skulle, synes det mig, i särdeles hög grad kunna lämpas på den föreliggande frågan. Motionärens förslag är inskränkt till en enda fråga. Det är mycket lätt öfverskådligt. Det är äfven i den meningen lätt att bedöma, att det icke afser någonting annat än att med begagnande af samma ordalag, som vi sedan fulla 30 år tillbaka känna ur strafflagen, göra en förseelse eller förbrytelse, som, då den begås på något annat sätt än genom tryckt skrift, är belagd med ansvar — göra den effektivt åtkomlig för ansvar, när den begås genom tryckt skrift, ett ansvar, som nu är beroende deraf, att en jury vågar taga på sig att afgöra, huruvida författarens afsigt har varit så ond, som enligt det ifrågavarande momentets nuvarande lydelse är förutsättningen för straffbarhet.

Vidare har motionären icke begagnat sedlighetsintresset såsom ett lockbete, på hvilket han har sökt att få ett annat napp. Motionärens förslag är således, hvad man än i öfrigt om detsamma må tänka, ärligt och rätt fram.

Kanske frågar någon: är den egenskapen då något att särskildt tala om? Ja, herr talman, den är. När jag konstaterar den nyss nämnda egenskapen hos motionärens förslag, så konstaterar jag på samma gång hos detsamma en fördelaktig skilnad från vissa andra dels ifrågasatta dels — enligt min tanke olyckligtvis — genomförda förändringar i vår tryckfrihetslagstiftning.

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Kongl. Maj:t har särskildt icke varit lycklig i sina förslag till reform af tryckfrihetsförordningen. Motionären behöfver icke i likhet med Kongl. Maj:t år 1854, då genom kongl. proposition till Rikets Ständer föreslogs upphäfvande af tryckfrihetsförordningens egenskap af grundlag — motionären behöfver icke i likhet med Kongl. Maj:t med darrande stämma uttala en räddhågad öfvertygelse derom, att hans afsigt icke skall misskännas af svenska folket och dess ombud. Motionären har sagt, hvad han vill, på ett sätt som, synes det mig, icke kan af någon missförstås. Och det är mera än hvad man kan säga om den kongl. propositionen 1854.

Trettio år efter den nämnda kongl. propositionen, en proposition, för hvars skull en af de mest glänsande författarne på vårt svenska tungomål anvisade åt kontrasignanten en plats inför framtidens domstol mellan å ena sidan Herostratus, som brände Dianas tempel i Efesus, och å andra sidan juli-ordonnansernas upphofsman Polignac — 30 år efter 1854 greps Kongl. Maj:t å nyo af en stor oro för tryckfrihetens missbruk, och i följd deraf beslöt Kongl. Maj:t den 28 november sagda år, att man skulle skrida till en revision af tryckfrihetslagstiftningen. Sedan ett förslag till fullständigt ny tryckfrihetsförordning blifvit utarbetadt i justitiedepartementet, uppdrogs i slutet af 1886 åt nya lagberedningen att inkomma med förslag till vissa af den tillämnade revisionen af tryckfrihetsförordningen påkallade ändringar i 7 och 10 kapitlen af strafflagen, och de sålunda utarbetade förslagen till helt ny tryckfrihetsförordning och till ändring af 7, 10 och 11 kapitlen strafflagen framlades såsom kongl. propositioner för den första Riksdagen 1887.

Hvad var nu anledningen till denna stora reformifver, en reformifver så stark, att den föranledde vederbörande att kasta öfver bord sin förut uttalade grundsats, att 1864 års strafflag företedde en sådan konsekvens, ett sådant sammanhang, en sådan öfverjordisk harmoni, att hvarje partiel ändring af detta ensamstående mästerverk, äfven om påkallad af skriande behof, dock vore af ondo? Hvad var det, som föranledde vederbörande att kasta denna grundsats öfver bord och föreslå en partiel förändring af nämnda kapitel i 1864 års strafflag? Det officiellt uppgifna skälet, uppgifvet i propositionen med förslag till ny tryckfrihetslag år 1887, lyder så, att »förmämsta skälet» vore bristerna i gällande bestämmelser om ansvarighet för tryckt skrifts innehåll. Som nu enligt en, jag tror, nog allmän erfarenhet officiella motiveringar icke alltid med den önskvärdaste korrekthet uttrycka de verkliga afsigterna, så tillåter jag mig att bakom det officiellt uppgifna förmämsta skälet forska efter hvad jag tillåter mig kalla det verkliga.

Om hösten 1884 hade här inträffat ett ganska uppseendeväckande tryckfrihetsmål, deri den åtalade frikändes för det honom tillvitade brottet att hafva gäckats med ett af sakramenten. Juryn, eller den del af juryn, som hade fält det frikännande

utslaget — gifvit det frikännande utlåtandet, rättare sagdt — som, således icke hade funnit författaren hafva gjort sig skyldig till den förbrytelsen att hafva gäckats med altarets sakrament, antastades på det våldsammaste för den frikännande domen. Och hvarför? Männe därför, att man höll före, att juryn borde hafva dömt honom för det brott, hvarför han var åtalad, emedan man fann det otvifvelaktigt vara i hans skrift begånget och således juryn hafva öfverträdt sin pligt, då den icke fält författaren för *detta* brott? Kanhända att man på några håll klandrade juryn därför, det vet jag icke. Men hvad jag vet deremot, det är, att man klandrade juryn därför, att den icke hade fält författaren för ett brott, *för hvilket han icke var åtalad*. Jag fäster naturligtvis icke något afseende vid det fega slödder, som anlitar anonyma bref för att angripa misshagliga personer med alla slag af injurier och skymford; deraf har jag fått så mycket, att jag för länge sedan var fullt hårdad mot sådant. Deremot förtjenar det att ihågkommas, att i en svensk tidskrift, utgifven af en universitetslärare, en ungdomens ledare och uppfostrare, juryn angreps på samma sätt, angreps därför att den icke hade fält författaren för ett brott, för hvilket han icke var åtalad. angreps därför att den icke hade fält författaren, ehuru han, enligt tidskriftsförfattarens mening, hade på ett otillbörligt sätt talat om äktenskapet och således gjort sig skyldig till en framställning, sårande för tukt och sedlighet. Tidskriftsuppsatsförfattaren angrep juryn med anledning deraf, att den skulle hafva trampat sin pligt under fötterna, då den icke fälde den åtalade för det verkliga eller förmenta — derom yttrar jag mig icke — brott, som tidskriftsuppsatsförfattaren ansåg honom hafva begått, och för hvilket han — icke var åtalad. Det torde också förtjena att ihågkommas, att i en petition till Kongl. Maj:t, en petition, undertecknad, som man har uppgifvit, af 10,000 personer — bland dem funnos landshöfdingar och biskopar — till Kongl. Maj:t i djupaste underdanighet frambars den skamlösa lögnen, att utgången af det Strindbergska tryckfrihetsmålet — han var åtalad, jag upprepar det, för gäckeri med ett af sakramenten — att utgången af detta mål hade ådagalagt, att gällande tryckfrihetsförfordning icke innebure ett tillräckligt skydd för sedligheten.

Jag vet icke, huruvida Kongl. Maj:t har rigtat någon tillrättavisning till dem, som genom en sådan petition sökt att missleda Kongl. Maj:t. Det är kanske ändå värre, att nya lagberedningen i det af Kongl. Maj:t infordrade yttrandet om ändring af ett par kapitel i strafflagen icke underlät att äfven nämna denna skamlösa petition.

Och härmed har jag sagt, hvad jag ville säga om den verkliga anledningen till den stora reformifver, som uppstod om hösten ar 1884. Under hägn af den opinion, att ett tryckfrihetsmåls utgång hade ådagalagt något, som genom det tryckfrihetsmålets utgång icke kunde ådagaläggas, nemligen att tryckfrihetslagen icke innebure tillräckligt skydd för sedligheten, att en jury hade

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förfordningen.
(Forts.)*

Om ändrad lydelse af 3 § 13 mom. Tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

försummat sin pligt, då den icke dömt den tilltalade författaren för ett brott, för hvilket han icke var åtalad, företog man sig nu att söka i vår svenska tryckfrihetslagstiftning dels införa ett nytt religionsbrott, gäckeri med kyrkans troslära, dels ock skärpa — fördubbla — straffmaximum för ett annat brott, nemligen gäckeri med gudstjensten. Och så följde med — jag kan väl säga följde med på sladden — en bestämmeelse om straffansvarighet för framställningar, hvaraf tukt och sedlighet sårades.

Detta var innehållet af den framställning, som kom från Kongl. Maj:t till 1887 års januaririksdag. Nu kom frågan om skydd för den inhemska rågodlingen i kontakt med frågan om skydd mot gäckeri med kyrkans trosläror; Riksdagen blef upplöst, men förslaget kom igen till majriksdagen.

Jag förstår icke rätt, huru det kommit till, att motionären i sin historik förbisett detta märkliga faktum. Jag säger märkliga faktum, ty under det att strafflagsförslaget kom tillbaka, kom deremot icke den nya tryckfrihetslagen fram till majriksdagen, utan endast en bit af densamma. Nu på våren 1887 hade Kongl. Maj:t helt och hållet glömt bort hvad Kongl. Maj:t tänkt eller åtminstone sagt i början af år 1887, nemligen att det förnämsta skälet för en ändring af tryckfrihetslagstiftningen var brister i gällande lagbestämmelser angående ansvarighet för tryckt skrifts innehåll. Den frågan var alldeles utplånad; deremot kom — hvad som var den verkliga hufvudsaken under alla dessa talesätt — förslag om införande i tryckfrihetslagstiftningen af ett nytt religionsbrott, gäckeri med kyrkans troslära, och skärpande af straff för gäckeri med gudstjensten.

Majriksdagen antog i vissa delar, förbättrade i andra, med uteslutande af såväl nämnda skärpande som det nya religionsbrottet, Kongl. Maj:ts förslag rörande strafflagen och, hvad ändringarna i tryckfrihetslagen angick, så lät Riksdagen äfven dem förfalla i hvad hufvudsak var och antog endast en straffbestämmeelse mot uppmaning till myteri eller uppror eller till våld å person eller egendom.

Det är en liten historik, som jag af vissa anledningar skulle vilja be kammaren lägga på minnet.

Jag kan icke veta det, men jag håller för troligt att, om till Riksdagen hade kommit en framställning så lydande som den, rörande hvilken vi i afton hafva att besluta, den skulle haft utsigt att blifva af Riksdagen antagen, men då denna förändring — jag erinrar om hvad jag nyss nämnde om, hur man begagnade sig af jurydomen 1884 — blott kommit med såsom förevärdning för något annat, nemligen instiftande af ett nytt religionsbrott och skärpande af straffet för ett annat, så föll frågan.

Det kan måhända vara skäl att lägga detta på minnet. Kanske kan det vara skäl att öfverväga detta äfven å deras sida, som ifrigt motsätta sig det nuvarande förslaget. Det är tänkbart, att under vissa förhållanden en företeelse kan inträda, som bereder ett gynsam tillfälle att under skydd af det sedlighetens

intresse, som så skamligt missbrukades 1884, komma fram med den sannolikt icke öfvergifna planen att i tryckfrihetslagen och i strafflagen införa straffbestämmelser mot religionsbrott, som hittills icke varit omtalade i våra lagar. Jag för min del önskar att vrida de vapnen ur deras händer, som syfta kanske längre, än åt det håll, mot hvilket man ville gå för icke längre tillbaka än år 1887.

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Från det förslag, som jag nu angifvit, skiljer sig motionärens helt och hållet. Han har sagt hvad han vill, och jag för min del kan icke räkna ut, att han vill något annat än hvad han sagt.

För min del finner jag icke någon betänklighet mot att rösta för det föreliggande förslaget. Jag kan icke förstå, att en förseelse eller en förbrytelse — man må kalla det huru man vill — som är belagd med straff i den allmänna strafflagen och således kan straffas under förhållanden, då den sannolikt, åtminstone i många fall, skall hafva en ringare räckvidd af verkan, skall vara strafflös, när den begås genom tryckt skrift, då den sannolikt i de flesta fall skall hafva en större räckvidd af verkan.

Jag ser för min del icke något intrång på den tryckfrihet, som vi journalister — om jag får räkna mig bland dem — behöfva för att efter måttet af våra krafter främja det allmänna bästa, derigenom att det privilegium för tryckt skrift i jemförelse med framställningar på annat sätt, som det nuvarande momentet i tryckfrihetslagen medgifver, borttages, af det skäl, som jag nyss nämnde, att en jury bör taga på sitt samvete att afgöra: har författaren af denna skrift verkligen haft en så ond, en så förfärande ond afsigt, som den, hvilken i tryckfrihetslagens meranämnda moment uppställes såsom förutsättning för straffbarhet. Jag kan icke se, att journalisterna hafva någon anledning att hålla på ett sådant privilegium att få vara mera gynnade än de, som kunna komma i konflikt med strafflagen utan förmedling af tryckfrihetslagen.

Det är ganska visst, att den *periodiska* pressen arbetar och måste arbeta under sådana förhållanden, att många förseelser mot tryckfrihetslagen böra bedömas med det allra största undseende. Men de fallen höra sannerligen icke hit. Här behöfver man icke skylla på någon brådska.

Jag tror, att man genom antagande af denna förändring icke gör något skadligt intrång i den tryckfrihet, som vi behöfva för att kunna verka i upplysningens och odlingens, i rättens och frihetens, i samhällets intresse. Trodde jag, att en sådan fara vore för handen, så skulle jag väga denna fara mot faran af de missbruk, som kunna begås, men jag ser icke till denna fara. Jag ser deremot en fara deri att, om genom en licence, som är medgifven eller möjliggjord genom en lagbestämmelse sådan som det ifrågavarande momentet i tryckfrihetslagen, missbruk af pressfriheten kastade skugga på pressen och derigenom förderfvade pressmännens uppgift, om derigenom det ideal droges ned, som vi visserligen stå långt ifrån, men som vi dock väl söka att hålla

Om ändrad lydelse af 3 § 13 mom. Tryckfrihetsförordningen. för ögonen såsom en kraft i kampen för hvad vi hålla för rätt och såsom någon tröst, när kampen slutat och när vi veta, att våra flyktiga alster äro invigda åt förgängelsen.

Jag röstar för bifall till förslaget.

(Forts.)

Herrar *Broström* och *Eriksson* i Elgered förklarade sig instämma med herr *Hedin*.

Herr Friherre *Barnekow*: Herr talman! Då jag inom utskottet biträdt det förslag, hvartill utskottet kommit, så har jag under debatten gjort anteckningar särskildt rörande reservantens och en talares på stockholmsbänken yttranden, som jag hade ämnat att i afton bemöta, men efter den siste talarens anförande skall jag icke trötta kammaren dermed, utan inskränka mig till att instämma med honom och yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Restadius*: Jag har varit af sjukdom förhindrad att närvara i konstitutionsutskottet. då denna fråga der förehades till behandling, och af enahanda anledning är jag icke heller nu i stånd att egna frågan den allsidiga belysning, som den synes mig väl förtjena. Några sidor af densamma vill jag dock fästa mig vid, sidor, som synas mig vara af sådan beskaffenhet, att de vid sakens slutliga afgörande böra ega den största betydelse.

Såsom billigt är, tager jag då först i öfvervägande ur juridisk synpunkt, hvad möjligen lagbudet i fråga innebär, hvilka olämpor det kan anses medföra och hvad meningen är med det nya förslaget. Såsom en utgångspunkt härför tillåter jag mig att i kammarens minne återföra det nu gällande lagbudet. Det lyder:

»Sedernas vanhelgd, vare sig genom offentliga läror till någon last, särdeles den, som sårar ärbarheten, eller sådana ohöjlda och skändliga framställningar af denna lasts utöfning, hvarigenom främjandet af ett förderligt lefnadssätt åsyftas.»

Sjelfmant erbjuder sig härvid den anmärkningen, att man svårligen kan förstå eller ena sig om hvad som menas med »offentliga läror till någon last»; och det bör väl vara ett lagbuds förnämsta pligt att innehålla sådana föreskrifter, att de kunna för en och hvar vara klara. Hvad återigen angår det senare momentet, så förutsattes det, för att detsamma skall kunna tillämpas, att det skall vara ådagalagdt, att författaren velat med den skrift, som är i fråga, främja ett förderligt lefnadssätt. Nu är dock allmänt erkänt, att den gällande bevisningslagen alldeles icke är egnad att i dagen lägga den inre bevekelsegrund, som här skulle styrkas; och har författaren derjemte, såsom ofta händer, förmåga att i en konstrik väfnad af ord insnärja eller insockra tankens vidriga innebörd, då blir det än svårare för åklagaren eller målsegaren att förebringa en sådan bevisning, förutan hvilken straffbudet icke kan tillämpas.

Nu är, så vidt jag förstår, meningen med det ifrågasatta lagbudet icke annat än den att ifrån åklagaren vältra den bevisningsskyldighet, som nu honom åligger och som han i de flesta fall icke kan åstadkomma, och i stället för det ordprål, som nu utmärker lagbudet, få ett, som är kort, tydligt och imperatoriskt. Nu säges det emellertid, att, derest detta ifrågasatta lagbud varder antaget, kommer det att erhålla en sådan omfattning, att straff kan ådömas jemväl sådana författare, som i vetenskapligt eller konstnärligt syfte utgifvit skriften. Men dervid vill jag erinra, att denna anmärkning fullständigt bemötes deraf, att i ingressen till 3 paragrafen det tydligt står angifvet, att man vid frågans afgörande skall taga hänsyn till syftemålet med den förevarande framställningen. Man har således ingenting annat gjort än att man, som jag nyss nämnde, från åklagaren vältrat bevisningsskyldigheten och öfverlemnadt pröfningen af förberörda fråga åt dem, som lämpligen kunna pröfva densamma, nemligen de edsvurna jurymännen.

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förrordningen.
(Forts.)*

Ser man saken ur denna synpunkt, tror jag, att talet om ett attentat emot tryckfriheten icke förtjenar något afseende. Varder detta lagförslag antaget, har man, synes det mig, i hög grad främjat den tillbörliga omsigt, man bör hafva för ungdomen, för hvilken böcker af det slag, hvarom nu är fråga, äro synnerligen förderfbringande. Jag är icke någon familjefader och icke heller har jag fått åt mig anförtrodd ungdomens upptuktelse, därför har jag icke heller någon säker kännedom om, huru ungdomen i ty fall nu sig förhåller. Men ärligt kan jag bekänna, att, om jag återgår till den tid, då jag sjelf var ung, och tager hänsyn såväl till mig sjelf som till mina jemnåriga, jag måste vittna derom, att läsningen af de böcker, hvarom här är fråga, var ytterst förderfbringande. Derför kan jag ock säga, att underlättandet af tillgangen till en sådan litteratur uti det unga sinnet kan införa »den matk, som aldrig dör, den eld, som aldrig utsläckes», och derför synes mig ock, att man genom antagande af detta förslag kan för det unga släktet bereda en förmån, hvars omfattning icke lätteligen kan nog värderas.

Emot utskottets förslag hafva reservationer blifvit afgifna. Den första af dessa har hufvudsakligen tillkommit derför, att reservanterna icke ansett juryn vara lämplig att öfvertaga en sådan skyldighet, som enligt det ifrågasatta lagbudet densamma skulle tillkomma. Men mig synes, att ingen lärar väl bättre kunna bedöma afsigten och syftemålet med en skrift än just dessa domare.

Det har vidare anmärkts, att det finnes flera andra moment än det nu ifrågavarande, som skulle behöfva ändras. Men deraf följer icke, att man icke kan vidtaga denna ändring, derför att man icke föreslagit andra ändringar. Resonnementet härutinnan synes mig kunna liknas vid det vanliga exemplet, att det bästa är det godas fiende. Kan jag icke vinna allt på en gång, får jag taga ett kort steg först.

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förfordningen.
(Forts.)*

En reservation har äfven anförts af herr Vahlin. Jag erkänner alltid nitet och uppsåtet hos honom, men det förefaller mig rätt ofta inträffa, att, då han söker att efter sin mening uppdraga grundlinierna för samfundsordningen, han icke tager hänsyn der- till, att människan icke är som hon borde vara, utan sådan hon är. Det synes mig därför, att de grunder, på hvilka han bygger sin mening, i allmänhet icke hafva den fasthet, att man derå kan med säkerhet uppföra något.

Han säger nu slutligen, att det icke finnes en tillfyllestgörande bevisning derom, att pressförhållandena hos oss under senare tid alltmer urartat. Derutaf anser jag mig berättigad att draga den slutsatsen, att han anser, att pressförhållandena redan skulle vara urartade, men att vi dock böra vänta med förändringen, till dess att dessa förhållanden ännu mer urartat. Det synes mig blifva en alltför lång väntan. Men jag skulle ej vidare fästa mig vid detta, som möjligen af förbiseende kan hafva tillkommit.

Jag öfvergår i stället till att något beröra de anmärkningar, som han i sitt muntliga föredrag här framstälde. Jag kan bestämdt förneka, att det, såsom han sade, varit någons mening med lagförslaget att göra ett attentat emot tryckfriheten. Meningen är blott att i lagbudet få en tydlig bestämmelse, och mig synes, att icke den gör något attentat emot tryckfriheten, som för den- samma vill hafva en bestämd begränsning, men väl den kan anses vara en fiende till tryckfriheten, som vill, att den skall vara obegränsad.

Meningen med förslaget har icke heller varit att göra ett försök att med lagbud höja vårt folk. Nej, afsigten är allenast den att med ett lagbud förhindra öfverträdelser, och om deraf såsom en mogen frukt skulle falla, att folket höjes i sedligt hän- seende, så är detta ingalunda förkastligt.

Den nämnde talaren påstod äfven, att hvad med tukt och sedlighet förstås, skulle vara ett konventionellt begrepp. Jag tror dock, att han med lugn skall kunna vända sig till hvilken be- sinningsfull man som helst och han skall då få ett tydligt svar på hvad med tukt och sedlighet i vanlig mening åsyftas. Att af denna grund yrka afslag på motionen synes mig vara i högsta grad förhastadt.

Herr Vahlin har vidare påpekat, att tryckfriheten skulle visat sig vara tillräcklig att åstadkomma uti ett af honom antydt fall, hvad en fällande dom annars ej skulle hafva gjort, nemligen att det åklagade stycket blifvit uteslutet i en senare upplaga. Nej, hade författaren blifvit fäld, då är det gifvet, att han icke vidare fått trycka skriften; men den omständigheten, att det åta- lade stycket blifvit uteslutet ur en senare upplaga, inverkar all- deles icke på den fråga, som nu till pröfnings föreligger.

Min ärade ungdomsvän, herr Höjer på stockholmsbänken, har hållit en estetisk föreläsning, som vida gick öfver mitt förstånd. Ty de lätta och lifliga tankar, som möjligen deri förekommo, und- gingo alldeles min enkla uppfattning. Men skulle det så vara, att

han med denna sin föreläsning velat ådagalägga, att förslaget skulle vara ett attentat emot tryckfrihetens palladium etc., så skall jag blott erinra honom derom, att det land, för hvars seder han kanske hellre böjer knä än för de gudar, som motionären har antydt, i förevarande fall icke har någon annan bestämmelse än den, som nemligen förekommer i franska tryckfrihetslagen af den 30 juli 1881, att den varder underkastad straff, som utger en skrift, som störer goda seder och därför straffas han med fängelse från en månad till två år och plikt från 16 till 2,000 francs. Då Frankrike icke ansett sig behöfva med starkare och skarpare gränser omgifva detta lagbud, då synes mig det nu föreliggande lagförslaget, som är med mera omsigt affattadt, jemväl icke kunna för oss svenskar innefatta en obehörig inskränkning af tryckfriheten.

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förrordningen.
(Forts.)*

Det är en meningsflock, till hvilken jag skulle kunna räkna samme min nyssnämnde ärade vän, som synes vilja, att den nu gällande tryckfrihetslagen vore inristad på koppartaflor och för evärdeliga tider gällande. Detta förefaller mig ganska egenomligt, då samma meningsflock äflas, så mycket de förmå, att få den gällande samfundsordningen att så ofta som möjligt byta om klädnad för att rätt afpassa den efter dagens meningar och villomeningar. Ligger det något berättigadt i denna sträfvan, då synes det mig, att de ock borde taga under öfvervägande, om icke och huru ofta ändringar i tryckfrihetslagen borde åvägabringas, ty tryckfrihetslagen är ju till för att reglera och normera tankens uttryck i skrift, och hvad finnes det väl mera, jag vill icke säga flygtigt, men ombytligt, än tanken och dess uttryck. Är det så, synes mig ock lagen böra afpassas efter de allvarliga skiftningar, som härvidlag förekomma.

Jag kan icke finna, att det nu föreslagna lagbudet på annat än lämpligt och varsamt sätt söker begränsa tryckfriheten i förevarande hänseende. Jag kan icke finna annat än att, derest det varder till lag upphöjdt, synnerligen afsevärda fördelar derigenom skulle kunna beredas. Af sådan anledning, herr talman, vågar jag till kammarens lifliga behjertande öfverlemnna samma förslag, viss som jag är, att fäderneslandet derigenom skall tillskyndas icke ringa fördel.

Herr talman! Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Sandquist, Söderberg och Anderson* i Hasselbol.

Herr Johnsson i Bollnäs: Herr talman, mine herrar! Då man går att pröfva en fråga, sådan som den förevarande, synes det mig, som om det första, man bör söka sätta sig in uti, är det, huruvida den art af brott, som det här gäller, är tillräckligt karakteriserad. Det kan då sättas i fråga, huruvida den form, motionären gifvit den ifrågavarande lagparagrafen, är sådan, att den

Om ändrad lydelse af 3 § 13 mom. Tryckfrihetsförordningen. kan passa in på alla de variationer af detta slags lagöfverträdelser, som kunna förekomma. I detta afseende anser jag denna föreslagna affattningen af paragrafen vara i högsta grad ofullständig.

(Forts.)

Ser man vidare till hvad motionären egentligen har åsyftat med förslaget, stannar man tveksam, huruvida han syftar åt det ena eller andra hållet. Han har visserligen i första delen af motiveringen för sin motion sagt, att förslaget hufvudsakligen vore förestäfvadt af nödvändigheten deraf, att tryckfrihetsförordningen komme att innefatta stadganden, som öfverensstämde med strafflagens bestämmelser. Men då motionären kommit något längre fram i sin motivering, framhåller han vidare, att skriftens »åsyftning» icke bör anses ega afgörande betydelse i fråga om straffbarheten. Undantag från denna regel borde ega rum endast i de fall, der det är alldeles uppenbart, att skriften i fråga är tillkommen i vetenskapligt, allmännyttigt eller verkligt konstnärligt ändamål, hvilket då bör af skriften och framställningssättet deri tydligen framgå». Men äfven för det fall, att skriften är tillkommen i vetenskapligt eller annat dylikt syfte, anser motionären, att den bör kunna karakteriseras såsom varande straffbar, enär densamma, äfven om författaren icke åsyftat att med sin skrift främja osedligheten, ändock skulle kunna delvis användas att främja just sådant syfte. Det synes mig vara i högsta grad betänkligt att frångå de bestämmelser och den andemening, som för närvarande äro inlagda i tryckfrihetsförordningen, nemligen att det är syftet med skriften, som hufvudsakligen bör vara bestämmande för, huruvida den är att anse som brottslig eller icke.

Motionärens påstående, att strafflagen för närvarande är stridande mot tryckfrihetsförordningen så till vida, att strafflagen icke upptager någon bestämmelse derom, att domstolen skall taga hänsyn till huruvida syftet med skriften varit att främja osedlighet eller icke, tror jag icke vara öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Jag vädjar i detta afseende till dem af herrarne, som följt med domstolarnes utslag i dylika mål. Det förhållande, att denna grundsats icke är tydligen uttryckt i strafflagen, bevisar visst icke, att domstolarne vid fattandet af sina beslut och bestämmandet af det straff, som skall den tilltalade åläggas, icke taga hänsyn till den tilltalades syfte. Detta påstående tror jag således innebära ett misstag, hvilket framgår äfven just deraf, att genom affattningen af 18 kap. 13 § strafflagen, som i detta fall skulle vara tillämplig, domstolarne ega att tillämpa en så vidsträckt latitud som böter af några kronor till fängelse i sex månader. När det således gäller icke ett tryckfrihetsåtal, utan ett åtal för annan förbrytelse af denna art, kan således domstolen ådöma den tilltalade blott några få kronors böter, men kan också döma honom till sex månaders fängelse. Helt annorlunda ställer sig förhållandet, då ett tryckfrihetsåtal föreligger. Då är domstolen icke behörig att pröfva de bevekelsegrunder, som föreläggat hos den, som författat den åtalade skriften, utan det är

juryn, som bestämmer, huruvida skriften skall anses vara brottslig eller icke. Har juryn förklarad skriften vara brottslig, så är det domstolens skyldighet att tillämpa paragrafen utan afseende på de bevekelsegrunder eller den afsigt, som legat till grund för skriftens författande. Detta är ett förhållande, till hvilket man bör i hög grad taga hänsyn, då det gäller sådana frågor som den här förevarande. Konstitutionsutskottets vice ordförande har också betonat, att domstolen vid bestämmandet af straffet icke får taga hänsyn till de afsigter, som kunnat föresväfva skriftens författare, men att deremot just juryn har denna rätt.

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Detta förhållande skulle, med den snäfvä och korta, ofullständiga karakterisering af brottet, som motionärens förslag till affattande af förevarande paragraf innehåller, föranleda dertill, att en jury, som visserligen anser en åtalad skrift vara brottslig och att dess författare icke kan helt och hållet frikännas, men å andra sidan finner brottet vara sådant, att endast ett obetydligare bötesstraff därför bör ådömas, icke kan uttala sig om räckvidden af det straff, som bör den åtalade ådömas, utan juryn har endast att säga, huruvida han är skyldig enligt denna paragraf eller icke. Erfarenheten visar, att i detta fall domstolarne tillämpat den grundsatsen, att de i allmänhet tagit ett medium af de straffbestämmelser, som äro i denna paragraf föreskrifna, och domstolarne kunna naturligtvis icke göra annat, då de ju icke hafva rättighet att ingå i pröfning af bevekelsegrunderna för skriftens tillkomst.

Det synes mig därför vara nödvändigt, att, i sammanhang med ändring af detta moment i 3 § tryckfrihetsförordningen, hvilket jag i likhet med motionären anser böra undergå en förändring, infördes sådana bestämmelser, att jemväl vid tryckfrihetsåtal den tilltalade kunde af juryn dömas till strängare eller lindrigare straff för förseelser af ifrågavarande art, på sätt nu kan ske, när åtal för sedlighetsbrott handlägges vid domstol. Det skulle då också vara lättare för vederbörande att få en person fäld. Till följd af de hårda straff, som nu i allmänhet ådömas den, som blifver fäld för tryckfrihetsbrott, hysa vederbörande betänkligheter för att i dylika fall väcka åtal. Man låter udda vara jemnt och låter mången gång skrifter spridas, som alls icke borde blifva tillgängliga för allmänheten. Det är öfvervakandet af dessa förhållanden, som här förtjenar att beaktas. Det är vidare bestämmelserna om graden af det straff, som egentligen borde drabba den ene eller den andre i förhållande till det brott, som kan prövas vara begånget just genom skriftens affattande, som jag anser böra undergå en revision i samband med ändringen i tryckfrihetsförordningen. Jag haller äfven före, att tryckfrihetsförordningens bestämmelser jemväl med afseende å juryns sammansättning och dylikt böra undergå förändringar och förbättringar.

Jag hemställer därför till kammaren, om det verkligen kan vara skäl att nu antaga en sådan partiel förändring som denna,

Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

hvilken icke förbättrar saken i det hela, utan ställer frågan på den punkten, att den, som gjort sig förfallen till en ganska obetydlig förseelse mot tryckfrihetsförordningen, drabbas af samma straffbestämmelser som den, hvilken gjort sig förtjent af ett mycket strängare straff. Under sådana förhållanden anser jag, att förslaget för närvarande icke bör af kammaren antagas, och hemställer därför om afslag. Jag gör detta så mycket hellre, som jag tror, att litet hvar haft ganska svårt om tid att sätta sig in i den fråga, som här föreligger, den räckvidd, som förslaget eger, och de följder, som dess antagande skulle medföra. Jag upprepar, att jag är den förste att erkänna nödvändigheten af en ändring uti ifrågavarande paragraf; men lika litet som jag anser, att nu gällande bestämmelser äro fullt tillfredsställande, lika litet kan jag erkänna, att motionärens förslag afhjelpar det anmärkta missförhållandet.

Jag ber därför, som sagdt, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Laurell: Herr talman, mine herrar! Efter det i allo utmärkta anförande, som herr Restadius haft, skulle jag visserligen kunna underlåta att nu yttra mig, då jag icke kan på ett så utmärkt sätt som han vederlägga hvad som här har blifvit sagdt mot antagandet af detta förslag; men jag anser mig, då jag nu blifvit uppropad, vara skyldig att säga, hvad som egentligen var orsaken till att jag dristade begära ordet. Det var herr Höjers något lättsinniga yttrande, att han icke ville böja knä för samma gudar som herr Sahlin. Jag får säga, att jag trott, att vi allesammans skulle vilja göra detta, och mitt hjerta har på ett särdeles kraftigt sätt sammanknutit sig med motionären just därför, att han framlagt denna motion och dermed visat sig vörda den Gud, som gifvit oss det sjette budet, och jemväl tydligt och klart i sitt ort lärt oss, hvad som menas med tukt och sedlighet. Jag vill därför offentligen frambära mitt tack till honom, som framlagt motionen, men icke blott detta, utan äfven till hela konstitutionsutskottet, som tillstyrkte densamma på ett så i allo kraftigt sätt, som synes mig här vara fallet.

Men jag går ännu längre. Jag är optimist och ser saken ljus och tror därför, att om en stund hela kammaren skall antaga detta förslag, och jag frambär därför på förhand min tacksamhet till kammaren, därför att den, som jag tror, kommer att bifalla denna grundlagsändring. Jag tror icke, mine herrar, att jag tager fel deri, utan jag är öfvertygad om, att Andra Kam-maren kommer att göra detta.

Ja, mine herrar, jag går så långt, att jag anser det vara enligt med kammarens *heder* att utan votering antaga detta förslag.

Hvad herr Johnsson i Bollnäs yttrade synes mig icke behöfva bemötas, och jag förundrar mig öfver att han kunde komma fram med något sådant, efter hvad herr Restadius i sitt utmärkta an-

förande uttalat. Ja, mig synes, att herr Restadius så klart och tydligt vederlagt honom, att någon vidare vederläggning ej är behöflig. Jag tror äfven, att kammarens ledamöter här skola gifva mig rätt.

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förrordningen.
(Forts.)*

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till motionärens förslag och utskottets hemställan.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman, mine herrar! Som diskussionen dragit långt ut på tiden, skall jag yttra mig mycket kort och ej upptaga tiden länge.

För min del ställer sig saken beträffande detta grundlagsförslag så, att jag anser att, innan man beslutar sig för en så vigtig ändring, det bör visas, att denna ändring är nödvändig. Det förefaller mig, som om bevis härutinnan fullständigt hade fattats, och det har af flere talare påpekats, hurusom nödiga korrektiv för brott mot sedligheten i det åsyftade hänseendet redan till fullo förefinnas. Jag tror, att vi böra akta oss att gå deras önskan till mötes, som tro sig draga i härnad mot osedligheten, men som i själfva verket kämpa för hvad de anse vara rätt, men som *andra* anse vara orätt. Jag vill härmed icke ha sagt, att motionären och hans meningsfränder ha någon undermening under det, som här är föreslaget, men jag tror, att den affattning, som ifrågavarande § skulle få, i en kommande och kanske i en nära liggande tid kan missbrukas.

Jag tror, att de, som ha gifvit lagen den form, som den nu har, hade erfarenhet om och lefde närmare den tid, då friheten i detta hänseende var mera kringskuren. Jag tror därför, att de med full medvetenhet och fullt afsigtligt gifvit lagen den form den har.

Det var en talare på andra sidan, herr Restadius, som begagnade tillfället att utslunga ett litet anatema öfver dem, som stå på en annan ståndpunkt än han i detta afseende. Jag tror emellertid, att vi lika mycket som denne talare hålla på och vilja värna om ungdomens sedlighet. Men vi kunna ju skilja oss från honom i det hänseendet, att vi icke alls äro öfvertygade om att detta värnande behöfver vara förenadt med en lagstiftning, som åtminstone kan misstänkas att vara tvetydig.

Jag ber, medan jag har ordet, få säga det att, om jag förut hade haft den ringaste tveksamhet om huru jag skulle ställa mig till detta lagförslag, så skulle denna tveksamhet fullständigt ha försvunnit, sedan jag hörde den glädje, hvarmed det i motionen framställda s. k. reformförslaget mottogs dels af en talare på smålandsbänken, och dels af en talare på bohusbänken.

Mine herrar! Den siste talaren på bohusbänken begagnade tillfället att på förhand tacka kammaren för det bifall till motionen, som han ansåg säkert, att kammaren skulle lemna. Jag skulle härtill, med den kännedom jag har om Andra Kammarens betänksamhet, vilja i all vördsamhet framkasta den frågan, om icke talaren möjligen hade lyft på hatten, förrän herrn kom.

Om ändrad
lydelse af § 3
13 mom.
Tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Jag instämmer fullkomligt med den grånade talaren ifrån Lidköping, som frågade, om det är skäl att nu i riksdagens sista timme, då detta lagförslag kommit in så sent och tillsammans med en sådan massa andra ärenden, att Riksdagens ledamöter svårligen haft tillfälle att i allo betänka de följder, som ett antagande af förslaget möjligen kunde medföra, om det, säger jag, under sådana förhållanden är skäl att nu antaga lagförslaget. Det är så mycket mindre skäl dertill, som, efter hvad som redan af den åsyftade talaren påpekats, det icke föreligger någon som helst brådska. Det kan ju ej i alla händelser bli någon ändring förrän år 1900, äfven om herrarne i qväll bifalla förslaget. Det är ännu två riksdagar kvar i perioden, under hvilka herrarne kunna antaga ett dylikt förslag såsom hvilande, som sedan kan blifva grundlag lika tidigt som detta. Jag tror icke, att kammarens ledamöter äro så obestämda sina åsikter, att de frukta att, om de ej rösta ja i qväll, så rösta de nästa gång anporlunda. Herr talman! Jag ber att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Bergström: Herr talman! En af kammarens jurister har förklarat, att den föreslagna lydelsen af 13 mom. af § 3 i tryckfrihetsförordningen skulle vara kort och tydlig; och en ärad talare på denna bank har förklarat sig ej hysa någon betänklighet mot den nu föreslagna formuleringen.

Jag erkänner, mine herrrar, att den föreslagna formen är kort, men jag erkänner *icke*, att den är tydlig. Den är enligt min mening oklar och obestämd, och den kommer enligt min tanke att vid tillämpningen leda till ovisshet och osäkerhet. Det är min öfvertygelse, att tryckalster, som ligga på alldeles samma linie, komma att fällas af en jury och frias af en annan, om vi nemligen antaga detta lagbud.

Den ärade ledamot af konstitutionsutskottet, som har plats på elfsborgsbanken, hänvisade till, att den föreslagna bestämmelsen har samma lydelse som motsvarande bestämmelse i strafflagen; men det är dock en afsevärd skilnad mellan att tillämpa strafflagen på förbrytelser eller förseelser, som sära tukt och sedlighet, och att tillämpa en så formulerad § i tryckfrihetsförordningen. I ena fallet är det den skolade domaren, som skall fälla utslaget, och utan tvifvel äro de målen vida enklare; i det andra fallet är det den icke juridiskt skolade jurymannen, som skall afgöra, hvad som sårar tukt och sedlighet, och de målen torde ofta bli vida mer invecklade.

Det har i tryckfrihetsförordningen för åtskilliga årtionden tillbaka — nemligen i 1810 års tryckfrihetsförordning — funnits en annan bestämmelse rörande sedernas vanhelgd vid sidan af den nu förefintliga. Jag har ej sett i den historiska utredning, som gifvits i motionen, att ett ord nämnts om denna bestämmelse, men det är min bestämda öfvertygelse, att en sådan formulering af stadgandet som den, som förekom i 1810 års tryckfrihetsförord-

ning, varit vida mera på sin plats, om man nu anser nödvändigt att här införa en ny formulering.

Den ärade talaren på elfsborgsbanken talade om ungdomen och om det farliga inflytande, som en viss litteratur han utöfva på densamma. Och han har sjelf afgifvit den bekännelsen, att läsningen af dylika böcker har haft en ytterst skadlig verkan på honom såsom ung. Detta yttrade han med afseende på herr Höjers anförande, men det kan väl aldrig vara den ärade talarens mening, att man skulle kunna skära bort ur litteraturen de mästerverk, på hvilka herr Höjer pekade. Det är ju alldeles klart, att skrifter af erkändt stort värde kunna, om de sättas i origtiga händer, verka skadligt. Men det är en sak. En annan sak är, huruvida man helt och hållet skulle aflägsna dessa skrifter ur litteraturen. Jag tror för min del, att den förste talaren i denna fråga har sett vida klarare och längre än de, som ha bestridt hans mening. Och jag skall, herr talman, be att få yrka afslag på utskottets hemställan.

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
Tryckfrihets-
förförordningen.
(Forts.)*

Herr Redelius: Jag ber att i korthet få till protokollet antecknad, att jag i den föreliggande frågan ansluter mig till den uppfattning, som nyss uttalades af en talare på stockholmsbanken, herr Hedin, och det gläder mig särskildt af skäl, som kammararen torde förstå, att jag kan göra detta instämmande med den talaren.

Jag ber vidare att få ansluta mig till herr Restadius; och på de skäl, som dessa båda talare anført, och på de af utskottet anförda skälen vill jag instämma med dem, som yrka bifall till utskottets hemställan, att det ifrågavarande grundlagsändringsförslaget må förklaras hvilande.

Herr Branting: Det hade icke varit min afsigt att i denna fråga begära ordet, eftersom jag haft tillfälle att så väl uti pressen som i den församling af pressmän, som är för herrarne bekant under namn af publicistklubben, uttala hvad jag i denna fråga tänker. Publicistklubben har i en resolution, som helt nyligen antagits, med mycket stor majoritet för sin del tagit bestämdt afstånd från förslaget och uttalat sig emot den Sahlinska motionen. Jag ber att till en början få göra den förklaringen och det förtydligandet af det, som jag nämnde, att det visserligen var opposition emot beslutet ifrån ett par håll, ehuru väsentligen på grund af formella skäl. Publicistklubben ansåg sig dock icke kunna taga hänsyn till det yrkande på uppskof, hvarmed man ville maskera sitt afslagsyrkande, enär det forcerade sätt, hvarpå hela den Sahlinska motionen drifvits fram i riksdagens sista stund, icke tillät möjligheten af ett ytterligare sammanträde före frågans behandling i klubben. Jag ber äfven att få tillägga, att uti denna klubb, som fritt förenar representanter för hufvudstadens och landsortens publicister af alla möjliga skiftningar, var

Om ändrad det icke mera än 2 medlemmar af de till några och tjugu upp-
tydelse af § 3 gaende närvarande, som anmälde sin reservation.

13 mom. Mot denna enhällighet inom publicistklubben i afseende på
Tryckfrihets- olämpligheten och obehöfligheten af det Sahlinska förslaget svarar
förordningen. också — det vill jag äfven framhålla — en sällsynt och märkelig
(Forts.) enighet inom stockholmspressen. Jag har icke haft tillfälle att
se, huru landsortspressen ställt sig till förslaget, men herrarne
hafva sig helt säkert bekant, att äfven så rent konservativa or-
gan, som exempelvis Nya Dagligt Allehanda, hafva alldeles be-
stämdt uttalat sig emot det förslag, som man här försökt drifva
fram.

Jag skulle emellertid, efter hvad jag sålunda haft tillfälle
att yttra på annat håll, icke hafva besvärat kammaren i qväll,
om icke det ledsamma inträffat, att en talare, för hvilken jag
hyser den största aktning, och hvilkens omdöme så väl som ut-
tryckssätt jag ofta haft tillfälle att i denna kammare beundra, i
denna fråga skilt sig från det läger, dit han eljest naturligen
hör, och ledd af en slags konsekvens — vill jag tro — med hän-
syn till ett föregående uttalande i en liknande fråga för öfver ett
kvarts sekel sedan, ställt sig på den ståndpunkten, att det icke
är så farligt med detta förslag. Herr Hedin hade dock, synes det
mig, innan han bestämde sig för att intaga denna ställning, bort
beakta, att en annan af de veteraner i tryckfrihetens tjänst, som
1871 tillika med honom undertecknade ett uttalande, hvori man i
allmänna ordalag ville hafva fram en öfverensstämmelse mellan
strafflagens och tryckfrihetsförordningens bestämmelser — således
ett uttalande i samma syfte, som nu i en detalj herr Sahlins mo-
tion — att en S. A. Hedlund i sin tidning på det bestämdaste
förklarat, att han icke nu under så ändrade förhållanden kan stå
qvar vid den ståndpunkt, som han år 1871 intagit. Han har på
grund af de erfarenheter, som ligga emellan år 1871 och nu, blifvit
betänksam och fruktar, att litteraturens frihet kan under de reak-
tionära strömningar, som nu gå genom landet, komma att lida
till skada för hela landets utveckling, i fall man skulle införa en
bestämmelse, som — det kan icke bestridas, att så är — i högsta
grad möjliggör för en tillfällig opinion inom en jury eller inom
ett samhälle att förfölja en stor författare, som nationen kanhända
sedan, när han väl är fäld eller kanske är död, räknar bland sina
prydnader.

Det har förut af en annan talare på stockholmsbanken gjorts
några hänsyftningar på flere af litteraturens mästerverk i utlandet
och äfven något på de inhemska, och jag ber herrarne att hvar
och en efter sitt samvete afgöra, om icke herrarne, om herrarne
komme in i en jury och sutte der med denna paragraf, sådan som
den nu är föreslagen, framför ögonen, af dessa lakoniska ord
»sårar tukt och sedlighet» lätt nog skulle blifva påverkade till en
viss skygg stämning, till en viss förskräckelse för, att om det
åtalade arbetet också kanhända icke gör en sjelf någonting, det
dock kanske kan verka menligt på obefästade sinnen. Och om då

herrarne hade framför sig en nutidsförfattare, som icke ännu hunnit få en sådan ställning i litteraturen som de, hvilka redan hvilat under torfvan, skulle icke herrarne då hafva lätt att döma mycket rigorösare och strängare, än om herrarne sutte i en jury, som dömer efter de nuvarande bestämmelserna, och äfven strängare än hvad herrarne skulle göra, om herrarne enskildt meddelade sig med sina vänner om hvad ni alla tänkte i saken? Kanske skulle man då anse, att författaren gått litet för långt i ett visst afseende och att han uttalat satser, som icke äro öfverensstämmande med de gängse sedliga begreppen, men att dock häraf ingen synnerlig skada följer, utom möjligen för personer, som icke tåla vid att höra någonting, men för sådana — det måste vi slå fast — är dock icke litteraturen skriven.

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
tryckfrihets-
förrordningen.
(Forts.)*

För den ungdom, som man här i motionen vill skydda, är väl dock icke verldslitteraturen till, utan den är till för mognade personer. Och finnes det väl något i detta stora galleri på godt och ondt, som icke kan missbrukas, som icke, om det kommer i olämpliga händer och användes på olämpligt sätt, kan bära dålig frukt? Tag t. ex. den bok, som heter Bibeln, som för många af herrarne är så kär och dyrbar, tag den och ryck lös citat ur densamma eller peka för ungdomen på vissa kapitel och kom sedan och säg, om icke den boken kan falla under bestämmelsen »särar tukt och sedlighet»? Det skulle af ett antagande af detta förslag följa konsekvenser, som jag tror skulle göra, att, om herrarne taga sig tid att något tänka öfver dessa saker, herrarne dock skulle draga sig för att helt hastigt i en sen vändning gå med på förslaget.

Det har redan af en ärad talare på göteborgsbanken hän-syftats på, att herr Hedin genom att gå med på förslaget kommit i ett märkligt sällskap. Sedan dess har ännu en tredje af statskyrkans prester bedt att få instämma med honom, och jag tror, att när så är fallet, så bör man dock, när man ser frågan från vensstersynpunkt, men hyser den uppfattningen som han, att kanske dock detta förslag icke är så farligt, se efter en smula i hvilket sällskap man råkar. Finner man då, som här varit fallet, att den ene efter den andre af dessa ärade representanter för den svenska statskyrkan stiger upp och vittnar, att man här funnit något, som är synnerligen godt, så bör man sannerligen blifva mycket betänksam i fråga om sin ställning till förslaget. Vi hörde också af den förste af denna kategori af talare, att man redan ser efter, huruvida icke i 2 mom. af tryckfrihetsförrordningens 3 § det skulle kunna läggas in en viss sedlighetsbestäm-melse, och derom kan man vara öfvertygad, att lyckas det så lätt som genom en enskild motion att åstadkomma en väsentlig rubbning i tryckfrihetsförrordningens bestämmelser, så skola nya försök att inskränka densamma icke så länge uteblifva.

Det har här talats om, särskildt af en ärad talare på stockholmsbanken, herr Hedin, att man med den nuvarande lydelsen af

Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

momentet skulle tvinga juryn att taga på sig ansvaret att bedöma, om en skrift är så ohyggligt brottslig, att den rent af förutsätter ett ondt uppsåt hos författaren. Jag får emellertid säga, på grund af den erfarenhet jag har såsom medlem i icke så få juryer i tryckfrihetsmål i Stockholm, att detta är ett ansvar, som de flesta jurymedlemmar mycket lätt taga på sig, och det har visats genom den statistik, som herr Vahlin anförde, att af 13 mål, som under de senare åren anhängiggjorts vid Stockholms rådhusrätt, hafva icke mindre än 8 slutat med fällande. Det kan väl dock *tänkas*, att sådana mål anhängiggöras utan giltig grund, och man får väl icke alltid taga för gifvet, att blott en åklagare uppträd, bör den åtalade domfällas?

Så tycktes dock herr Restadius mena, då han ville framhålla såsom den stora hufvudförtjensten hos förslaget, att det vältrade öfver bevisningsskyldigheten från åklagaren och helt och hållet lade pröfningen i juryns hand. Är då detta någonting att eftersträffa? Är det vanlig juridisk praxis eller är det på något sätt rättvisa, att bevisningsskyldigheten vältras öfver från åklagaren, och att, sedan ett åtal kommit till stånd kanske på ganska lösa boliner, det hela skall gå till en jury, som sedan dömer efter den stämning, som för tillfället är rådande? Och — jag upprepar det ännu en gång — i sådant fall ligger den faran nära till hands, att juryledamöterna icke äro fullt upprigtiga, utan i viss mån känna och betrakta sig blott som en det sedliga samhällets exekutiva magt. En dylik uppfattning skulle då lätt spela in vid juryns behandling af sina frågor.

Dermed är jag inne på en annan sida af saken. Huru lätt går det ej för oss att, om vi upphäfva oss till domare öfver tukt och sedlighet, beträda den väg, der ej längre nitälskan för tukt och sedlighet för våra steg! I stället kommer — låt mig säga det rent ut! — en dosis hyckleri med, och det gör för mig icke saken bättre, att det blir det officiella samvetet och den officiella anständigheten, till hvars värnande dessa tryckfrihetsåtal skulle blifva anställda.

Herr Restadius hänvisade till, att Frankrike med sin fullkomligt fria litteratur kunnat lefva under en lagstiftning, likartad med den, som herr Sahlin föreslagit. Ja, hade vi den franska andan och uppfattningen i dessa frågor, tror jag visst, att det gör så temligen detsamma, hvad som står skrifvet i denna sedlighetsparagraf i tryckfrihetsförordningen. I Frankrike går man till och med kanske åtskilligt längre, än hvad de mest avancerade bland oss skulle önska i afseende på att släppa tyglarna fria på detta område. I alla fall, derom är här ej fråga, hvar gränsen bör dragas, men det bör slås fast, att i Frankrike skulle hvarje försök att föra pryderiets talan mot sundt förstånd i dessa fall, der skulle hvarje försök att göra ett attentat mot något sådant som exempelvis Operans väggmålningar eller Hasselbergs »farfadern» drunkna i ett allmänt åtlöje från alla läger. Så skulle det ske i det landet, och när så är förhållandet, behöfver man ej använda så pre-

ciserade bestämmelser som de, hvilka man här funnit af nöden att omgärda tryckfriheten med.

Ja, mine herrar, jag skall ej vidare upptaga tiden, utan ber att på anförda skäl och då jag på intet sätt af den här förda debatten blifvit öfvertygad om annat, än att verkligt stora faror för den fria litteraturen skulle uppstå genom ett bifall till herr Sahlins motion, få yrka afslag på utskottets hemställan.

*Om ändrad
lydelse af 3 §
13 mom.
tryckfrihets-
förrordningen.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag såväl å utskottets hemställan som å den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Som votering likväl begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 158 ja mot 65 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 9.

Herr talmannen anmälde härefter till behandling konstitutionsutskottets utlåtande n:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne

i hvad detsamma anginge ej mindre alla från 1895 års riksdag hvilande förslag om grundlagsändringar än äfven det från 1896 års riksdag hvilande förslaget om ändring af 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.

Ordet begärdes af

Herr Elowson som yttrade: Herr greffe och talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren nu må åtskiljas. Naturligtvis böra dock dessförinnan inkomna ärenden anmälas äfvensom de framställningar för öfrigt, som stå i sammanhang med afslutning af ett plenum, göras. Men den fråga, som står närmast på föredragningslistan, nemligen vissa delar af konstitutionsutskottets me-

morial n:o 1, bör icke lämpligen vid denna tid på dygnet företagas till afgörande.

Jag hemställer alltså i den mening jag uttalat, att kammaren nu må få åtskiljas.

Vidare anförde

Herr Hammarlund: Jag ber att få förena mig i herr Elowsons hemställan, tilläggande som motivering, att, så vidt jag minnes rätt, då detta förslag i fjor förklarades hvilande, det förevar så sent som mellan klockan 1 och klockan 2 på natten. Det kan väl icke gerna vara lämpligt, att äfven det definitiva afgörandet kommer att ske vid en så sen timme på natten.

Herrar Zetterstrand och Wavrinsky instämde häruti.

Herr Månsson: Ja, måhända är det icke så behagligt att företa ett så viktigt ärende så sent, men å andra sidan kan jag icke föreställa mig, att kammaren skulle vilja på annat sätt besluta än att öfverlemna denna sak åt sin talman. Det är tredje gången, om jag icke missminner mig, som en sådan fråga har varit före, och hvarje gång har kammaren sagt, att det må bero på talmannen, och jag föreställer mig, att vi äfven nu böra så handla.

Med denna förutsättning tillåter jag mig, med afseende å den gjorda framställningen, hemställa, att det må få bero på talmannen att i detta fall slutligen bestämma.

Med herr Månsson instämde herrar *Petersson* i Boestad, *Svanberg*, *Boëthius*, *Nilsson* i Skärhus, *Eklundh* i Lund, *Odenrants*, *Hansson* i Solberga, *Höglund*, friherre *Bonde*, *Hjelmérus* och *Dahlstedt*.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Herr talmannen gaf propositioner *dels* på yrkandet om uppskof till nästa plenum med behandlingen af förevarande ärende och *dels* på det sammans omedelbara föredragning; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att konstitutionsutskottets förevarande utlåtande n:o 1 nu skall enligt af herr talmannen gjord framställning föredragas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren beslutit, att med ärendets föredragning skall till nästa plenum anstå.

Omröstningen visade 141 ja mot 72 nej; och hade kammaren alltså beslutat enligt ja-propositionens innehåll.

Herr talmannen föredrog härafter till en början det från 1895 års riksdag hvilande *förslag om tillägg till § 33 riksdagsordningen*, och blef detta af kammaren antaget.

Härefter förekom i ordningen det från samma riksdag hvilande *förslag om ändring af § 10, § 20, § 32 mom. 1 och § 33 riksdagsordningen*, hvilket förslag var så lydande: *Ang. ändring af §§ 10, 20, 32 och 33 riksdagsordningen.*

§ 10.

För den, som blifvit till ledamot i Första Kammaren utsedd, utfärdas vid valförrättningens slut fullmakt i två exemplar, af hvilka det ena öfverlemnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet. Fullmagterne, som, när valet verkstälts af landsting, underskrifvas af dess ordförande, med kontrastsignation af landstingets sekreterare, och, då valet skett af stad, undertecknas af stadsfullmäktiges ordförande jemte två af desse fullmäktige, böra hafva följande lydelse:

»I kraft af det riksdagsmannaval, som af N. N. landsting (stadsfullmäktige i N. N. stad) blifvit den — — förrättadt, varder N. N. härigenom befullmäktigad att för en tid af nio år från nämnde dag vara ledamot af Riksdagens Första Kammare.» Ort och tid.

§ 20.

För den, som blifvit utsedd till ledamot i Andra Kammaren, utfärdas ofördröjligen fullmakt i två exemplar, underskrifna för valkrets å landet af domhufvanden, för stad, som ensam sänder riksdagsman, af stadens magistrat, och för valkrets, som består af flera städer, af den magistrat, som valet slutligen handlagt; och skall det ena exemplaret öfverlemnas åt den valde och det andra insändas till justitiedepartementet. Fullmagterne böra hafva följande lydelse:

»Vid riksdagsmannaval, som den — — hållits i N. N. domsaga» (»N. N. valdistrikt af N. N. domsaga») eller »i N. N. stad» (»städer»), »har N. N. blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för en tid af tre år, räknade från och med den 1 januari nästkommande år» (eller om valet hållits till följd af Konungens förordnande om nya val eller om riksdagsman eljest afgått innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit: »för tiden till den 1 januari år —»), »hvarom detta län dertill bevis och fullmakt.» Ort och tid.

§ 32.

1. Innan Riksdagen sammanträder, företages inför chefen för justitiedepartementet, eller den Konungen i hans ställe för-

Ang. ändring
af §§ 10, 20,
32 och 33
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

ordnar, i närvaro af tre bland fullmäktige i rikets bank och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret granskning af de till justitiedepartementet inkomna, för Riksdagens ledamöter utfärdade fullmagter. Denna granskning, som har till föremål att undersöka, huruvida fullmagterne blifvit i föreskrifven form utfärdade, skall vara fulländad sist å dagen före riksdagens början. Inkommer fullmakt efter riksdagens början, skall granskning deraf genast verkställas.

§ 33.

Så snart Riksdagen sammanträtt och berättelse om förloppet af den i mom. 1 af nästföregående § föreskrifna granskning blifvit af chefen för justitiedepartementet, eller den i hans ställe förordnad är, meddelad kamrarne, hvar i hvad dess ledamöter angår, låte Konungen för hvardera kammaren tillkännagifva, hvilka bland dess ledamöter förordnats till talman och vice talman.

Då i något af de fall, som i 91, 92, 93 och 94 §§ regeringsformen omförmålas, Riksdagen på de i samma grundlags 95 § nämnde vederbörandes kallelse sammanträder, eger hvardera kammaren att, inom sig, välja talman och vice talman.

Innan talmän äro förordnade eller valde, efter thy ofvan sägs, föres i hvardera kammaren ordet af den derstädes närvarande ledamot, som de flesta riksdagar bevistat, och, der två eller flere ledamöter i lika många riksdagar deltagit, den af dem, som är till lefnadsåren äldst.

I fråga härom anförde:

Herr Höglund: Då Första Kammaren redan förkastat de nu upplästa paragraferna, och desamma således i ingen händelse kunna bli lag, ber jag att få yrka afslag å desamma.

Herr Ljungman: Hvad beträffar det föreliggande förslaget, har någon ovisshet rådt om huruvida det skulle vara möjligt att antaga detta och på samma gång antaga det från 1896 hvilande grundlagsändringsförslaget i riksbanksfrågan. Jag anser mig då böra nämna, att åtminstone under ståndsriksdagarnes tid, d. v. s. före år 1866, fans det ej någon tvekan i fall liknande detta. Och det föreligger exempel på fall, alldeles fullt motsvarande detta, från riksdagarne 1840—1841 och 1856—1858. Det lider därför ej något tvifvel, att vi kunna antaga båda; och i händelse båda vunne bifall, finge de sammansmältas till ett, på sätt som skedde vid de båda nyssnämnda riksdagarne. Dessa förslag äro af hvarandra alldeles oberoende och fullt fristående; men när samma Riksdag förklarar förslag, som röra samma §, hvilande, brukar man bifoga dem ett redaktionsförbehåll om en sådan sammanslagning. Något sådant kunde naturligtvis ej ega rum år 1895; ty ingen visste då, att ett förslag till ändring af § 32 riksdagsordningen skulle komma nästa år, och år 1896 hade man ju ej rätt att fatta

ett dylikt beslut beträffande det förslag, som redan fans intaget i 1895 års Riksdags beslut.

Då emellertid förslaget i fråga redan är af Första Kammaren förkastadt, och det ju kan vara lämpligt, att Andra Kammaren fattar samma beslut på den grund, att *ej tvifvelsmål må förefinnas med hänsyn till det från år 1896 såsom hvilande föreliggande förslaget*, skall jag, i syfte att undvika en tidsödande diskussion, be att få instämma i herr Höglunds yrkande.

Ang. ändring
af §§ 10, 20,
32 och 33
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Herr Johnsson i Bollnäs: Jag har föreställt mig, att, då man går att pröfva grundlagsändringsförslag, man bör taga uteslutande hänsyn till, huruvida grundlagsändringens innebörd är sådan, att den förtjänar bifall, eller icke.

Nu har en talare på stockholmsbänken, som icke mot sjelfva innehållet af förslaget haft något att anmärka, ansett att, då Första Kammaren redan afslagit detsamma, äfven Andra Kam-maren borde afslå förslaget. Jag hemställer dock, huruvida det förhållandet, att Första Kammaren afslagit grundlagsändrings-förslaget, utgör ett giltigt skäl att jemväl denna kammare bör afslå en gång antaget förslag.

Det är icke utan all betydelse, såsom talaren förmenade, om kammaren antager förslaget, äfven om det genom Första Kam-marens votum förfallit, enär Andra Kammaren bör uttala sig för huruvida den föreslagna ändringen anses nödig. Med denna upp-fattning, och då jag anser att förslaget bör vinna bifall, beder jag att få hemställa om bifall till detsamma.

Herr Månsson: Ja, man kan ju resonera som den siste talaren; och det är ju alls ingenting, som hindrar, att Andra Kammaren antager de nu upplästa paragraferna, men jag vill hemställa, hvad det tjänar till, då de i alla händelser redan fallit. Det kan ju så vara, att man talar om förslaget och diskuterar det en stund och t. ex. säger, att man gillar dess innehåll, men då Första Kammaren afslagit förslaget, och det sålunda är fallet, hemställer jag till hvar och en, om icke resultatet blir detsamma, vare sig Andra Kammaren godkänner det eller icke. Och då för-hållandet är sådant, att Första Kammaren afslagit förslaget, kan jag icke föreställa mig — äfven om, som jag tror, sympatier der-för finnas i denna kammare — att det tjänar till något att längre diskutera frågan.

Då Första Kammaren redan förkastat förslaget, skall jag, herr talman, be att få instämma med den förste talaren i hans yrkande om afslag.

Herr A. Hedin: Till svar på den fråga, som nyss framstäl-des, hvad det tjänar till att antaga förslaget, skall jag be att få upplyst, hvad det tjänar till att vi förkasta det?

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag kan icke neka till, att det är ett besynnerligt skäl, som här framhålls för kammarens

Ang. ändring
af §§ 10, 20,
32 och 33
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

votum, att nemligen, när Första Kammaren gjort det eller det, Andra Kammaren skall biträda detta beslut, äfven om den är af skiljaktig åsigt. Jag kan för min del icke godkänna denna princip, som herr Höglund synes drifva.

Då jag anser det föreliggande förslaget lämpligt och för Riksdagen ganska fördelaktigt, kan jag, herr talman, icke annat än yrka bifall till utskottets förslag. Vill Andra Kammaren, därför att Första Kammaren redan afslagit förslaget, afslå detsamma, må det vara kammarens sak, men jag vill icke vara med derom på ett sådant skäl.

Herr Höglund: För min del har jag mycket svårt att förstå, hvad sådana här akademiska disputationer skola tjena till. De tjena ju icke till något praktiskt resultat.

Herr Pehrson i Törneryd: Ja, på det spörsmål, den siste talaren gjorde, skulle jag för egen del vilja svara, att diskussionen alltid tjänar till det, att den sätter kammarens ledamöter i tillfälle att uttala sig öfver huruvida de vilja ha förslaget i år lika väl som år 1895. Och då jag för min del icke har något att anmärka mot förslaget nu, lika litet som jag hade det förra gången, hemställer jag äfven nu om bifall till detsamma.

Herr Jansson i Krakerud: Jag begärde ordet med anledning af en ärad talares på stockholmsbänken yttrande — då han nemligen sade, att han undrade, hvad sådana här akademiska disputationer skola tjena till. Ja, skola vi handla efter den princip, han synes vilja föreslå, så hemställer jag till herrarne, hvad någon diskussion i denna kammare öfver hufvud taget skall tjena till — vi kunde ju bara vänta, tills Första Kammaren fattat sitt beslut, och så toge vi det; det vore mycket bekvämt och enkelt. Men då jag för min del icke vill vara med om att införa en dylik princip, yrkar jag bifall till den föreliggande grundlagsförändringen.

Herr Zotterman: Jag vill framställa en fråga till den ärade talaren på stockholmsbänken (herr Höglund): hvad skall det för Andra Kammaren tjena till att fatta beslut och förklara ett grundlagsförslag hvilande det ena året för att det följande året afslå detsamma på grund af Första Kammarens exempel?

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner af herr talmannen gifvits å de gjorda yrkandena, blef det ifrågavarande förslaget af kammaren antaget.

Förslagen om ändring af dels § 34 och dels §§ 37 mom. 1 och 45 riksdagsordningen

antogos jemväl.

Slutligen föredrogs det från 1896 års riksdag hvilande förslaget om ändring af 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.

*Om ändring af
50, 70, 72, 98,
109 och 111 §§
regeringsfor-
men samt 32,
65, 68, 71 och
73 §§ riksdags-
ordningen.*

Detta förslag var af följande lydelse:

Regeringsformen.

§ 50.

Riksdagen skall sammanträda i rikets hufvudstad, utom i de fall, då fiendens framträngande eller pest eller andra lika viktiga hinder göra det omöjligt eller för Riksdagens frihet och säkerhet vådligt. I dessa fall tillkommer Konungen att, efter samråd med de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret, annan riksdagsort utsätta och kungöra.

§ 70.

När, i fråga om reglementariska föreskrifter för riksbanken eller om riksbankens inkomster och utgifter eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, kamrarne stanna i stridiga beslut, skola kamrarne derom hvar för sig rösta, såsom i nästföregående § sägs.

§ 72.

Riksbanken förblifver under Riksdagens garanti samt förvaltas af dertill förordnade fullmäktige, efter af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag.

Fullmäktige för riksbanken skola vara sju, af hvilka Konungen för tre år i sänder förordnar en jemte en suppleant och de öfrige sex jemte tre suppleanter väljas af Riksdagen för tid och på sätt i riksdagsordningen sägs. Den af Konungen förordnade ordinarie ledamoten vare fullmäktiges ordförande, men må ej utöfva annan befattning inom riksbankens styrelse. Fullmäktig, som af Riksdagen vägrats ansvarsfrihet, skall afgå från sin befattning. De af Konungen för fullmäktig eller suppleant meddelade förordnanden må återkallas, när Konungen så pröfvar skäligt.

Riksbanken allena eger rätt att utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, inlösas af banken med guld efter deras lydelse.

§ 98.

I händelse justitieombudsmannen, under det riksdag är församlad, afsäger sig det erhållna förtroendet eller med döden afgår, skall Riksdagen i embetet genast insätta den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justitieombudsmansembetet insättas eller med

Om ändring af döden afgå, utväljes, på ofvan stadgade sätt, en annan behörig 50, 70, 72, 98, man i hans ställe. Inträffar något af dessa fall emellan riksdagarna, skall Riksdagens rätt härutinnan genom de af Riksdagen 109 och 111 §§ valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret 73 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen. utöfvas.

§ 109.

(Forts.)

Lagtima Riksdag kan ej utan egen begäran upplösas förr än den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, såsom i riksdagsordningen sägs, förordnar om nya val till båda kamrarna eller den ena af dem, i hvilka fall Riksdagen skall, med bibehållande af sin egenskap utaf lagtima, sammanträda å den tid, inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, samt må ej vidare af Konungen upplösas förr än efter fyra månader från det senare sammanträdet början.

Urtima riksdag eger Konungen, när han för godt finner, åtskilja, och vare urtima riksdag alltid upplöst, innan tid för lagtima riksdags sammanträde infaller.

Der så oförmodadt skulle hända, att riksdag, när den afslutas, icke hade staten reglerat eller någon ny bevilning till bestämdt belopp sig åtagit, fortfarande den förra statsregleringen och bevilningen intill nästa riksdag. Är åter bevilningens hela belopp bestämdt, men kamrarna icke om fördelningen deraf ense, då skola, efter den fastställda bevilningssummans förhållande till den, som vid föregående riksdag blifvit fördelad, de i den sista bevilningsförordningen stadgade artiklar jemnliskt ökas eller minskas; och uppdrage Riksdagen åt de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret att en ny bevilningsförordning på sådan grund uppgöra och utfärda.

§ 111.

Beskylls riksdagsman för grof missgerning, må han ej i häkte kunna inmanas, förr än, efter anställd ransakning, domaren sådant skäligen pröfvat, så vida han ej å bar gerning funnen varder; dock gälle, om han, efter domstols kallelse, sig ej inställer, hvad allmänna lagen i thy fall stadgar. Ej må riksdagsman i andra fall, än som i denna och nästföregående § sagda äro, sin frihet beröfvas.

Fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret samt Riksdagens revisorer kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena, och enligt dess instruktioner, ej eller till redo och ansvar ställas, utan efter Riksdagens beslut.

Riksdagsordningen.

§ 32.

1. Den, som blifvit till riksdagsman vald, skall, första gången han efter valet till riksdag sig inställer, inför chefen för justitiedepartementet, eller den Konungen i hans ställe förordnar, sin fullmakt till granskning uppvisa å den dag Riksdagen sam-

manträder eller, om riksdagsman senare sig inställer, så snart derefter ske kan. Denna granskning, som skall ske i närvaro af tre bland de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret, har till föremål att undersöka, huruvida fullmagterne blifvit i föreskrifven form utfärdade, och skall vid den riksdag, för hvilken nya val af begge kamrarne eller enderas samtliga ledamöter egt rum, vara inom tre dagar fulländad, men vid andra riksdagar samma dag, då fullmagterne uppvisas.

Om ändring af 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.
(Forts.)

2. Hvardera kammaren tillkommer dock sedan att pröfva behörigheten till riksdagsmannakallets utöfvande, ej mindre för sådana dess medlemmar, hvilkas fullmagter ej blifvit godkända, än äfven för dem, emot hvilka eljest, till följd af denna grundlag, anmärkning förekommer. Den, om hvars riksdagsmannarätt fråga är hos kammare väckt, bibehåller emellertid sin befattning såsom ledamot i kammaren, intill dess han blifvit dertill obehörig förklarad.

§ 65.

När, i fråga om statsutgifter eller beviljning, eller om reglementariska föreskrifter för riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, eller om riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kammaren afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfrige sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

§ 68.

Till följd af regeringsformens 96 § skall hvarje lagtima Riksdag förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att hafva tillsyn öfver lagarnas efterlefnad af domare och embetsmän samt att inför den riksrätt, som i bemälda grundlags 102 § till dess inrättning och göromål beskrifves, eller vid andra vederbörliga domstolar, i laga ordning tilltala dem, som i sina embetens utöfning anses af veld, mannamen eller annan orsak hafva någon olaglighet begått eller underlåtit att sina embetspligter behörigen fullgöra.

Denne Riksdagens justitieombudsman, hvilkens rättigheter och åligganden ytterligare så väl i regeringsformen som genom särskild instruktion utstakas, väljes af fyratioåtta för tillfället nämnde valmän, af hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjufyfyra. Desse valmän, hvilka böra till valförrättningen sam-

Om ändring af manträda samma dag, då de blifvit utsedde, och ej må åtskiljas 50, 70, 72, 98, förr än valet är fulländadt, skola först samfäldt, medelst slutna 109 och 111 §§ sedlar, hvar för sig föreslå den man, som de anse böra komma 73 §§ regeringsformen samt 32, under omröstning. Falla dervid rösterna till mer än hälften på 65, 68, 71 och en man, är han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade mellan 73 §§ riksdagsordningen. flera, att sådan pluralitet för någon icke eger rum, anställles ny omröstning med slutna sedlar till antagande af den, som de flesta rösterna erhållit, eller, om han icke antages, af den, som näst honom blifvit af de flesta kallad o. s. v. Skulle, sedan alla omröstningarna sålunda försiggått, likväl ingen hafva erhållit den här föreskrifna pluralitet, anställles ny omröstning öfver alla dem, som vid den första omröstningen blifvit satte i fråga; skolande den, som erhållit de flesta rösterna, anses behörigen vald.

(Forts.)

Valmännen böra vid samma tillfälle, då justitieombudsman utses, och på enahanda sätt, välja en man af de egenskaper, som hos denne embetsman erfordras, för att honom efterträda, i fall han, innan nästa lagtima Riksdag anställt nytt val af justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad.

I händelse justitieombudsmannen, under det riksdag är församlad, afsäger sig förtroendet, eller med döden afgår, insätter Riksdagen genast i embetet den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justitieombudsmansembetet insättas eller med döden afgå, utväljes på ofvan stadgade sätt en annan behörig man i hans ställe.

Inträffar något af dessa fall mellan riksdagarne, skall Riksdagens rätt härutinnan genom de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret utöfvas.

§ 71.

1. De sex fullmäktige i riksbanken, hvilka enligt 72 § regeringsformen skola utses af Riksdagen, väljas å lagtima riksdag för tiden från valet, till dess sådant val under tredje året derefter försiggått. Två af de utaf Riksdagen utsedde fullmäktige skola årligen afgå. Har af Riksdagen utsedd fullmäktig före utgången af den bestämda tjenstgöringstiden afgått, eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställles val för den tid, som för honom återstår.

2. Riksdagen skall jemväl välja fullmäktige att, jemlikt särskildt reglemente, förvalta riksgäldskontorets medel och tillhörigheter. Desse fullmäktige skola vara sju och väljas å lagtima riksdag för tiden från valet, till dess sådant val under tredje året derefter försiggått. Ordförande bland fullmäktige väljes särskildt. Af de öfrige sex skola två årligen afgå. Har fullmäktig före utgången af den bestämda tjenstgöringstiden afgått, eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställles val för den tid, som för honom återstår. Då val af ordförande eger rum, utses denne före öfrige fullmäktige.

3. Val af fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret verkställas genom fyratioåtta valmän, af hvilka hvardera kam-maren inom sig utser tjugofyra. Valen ske med slutna sedlar. Val för längre tjenstgöringstid verkställas före val för kortare. Afgående fullmäktig kan återväljas.

4. Fullmäktige välje sjelfve bland sig vice ordförande; eganden, som bland fullmäktige förer ordet, afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika.

Om ändring af 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.
(Forts.)

§ 73.

På samma gång och på lika sätt, som fullmäktige och revisorer enligt föregående två §§ af Riksdagen utses, tillsättas jemväl suppleanter, att, vid inträffande förfall för dem, träda i deras ställe, nemligen för de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken tre, för fullmäktige i riksgäldskontoret likaledes tre och för hvarje års revisorer sex.

Efter uppläsande af detta förslag anförde:

Herr Elowson: Herr grefve och talman! En vis lagstiftare ändrar icke onödigtvis bestående lagar. Om en lag verkar väl, så finnes intet rimligt skäl att ändra densamma; tvärtom, sjelfva ändringen uppväcker i dylika fall oro i sinnen.

Enligt grundlagens bestämmelse eger Riksdagen för närvarande rätt och magt att vårda riksbankens angelägenheter. Denna grundlagsbestämmelse är ett heligt arf från våra förfäder; och redan detta är ett skäl för Riksdagen att icke afhända sig ifrågasvarande rättighet.

Uti det fria och laglydiga England skulle sjelfva framställandet af ett liknande lagförslag till begränsning af underhusets rättigheter vara en parlamentarisk omöjlighet.

Hufvudfrågan, som Riksdagen och särskildt Andra Kammaren nu har att besvara, kan formuleras sålunda: har Riksdagen nöjaktig kompetens att utöfva högsta vården om banken?

Å ena sidan visar erfarenheten, att Riksdagen vårdar bankens angelägenheter på ett i allo förträffligt sätt. Å andra sidan finnes det en åsigt, som med önskvärd tydlighet uttalas inom vissa kretsar, hvilka äro mera rojalistiska än Konungen. Det framhålles nemligen, att allt hvad folkrepresentationen gör och låter bär ofullkomlighetens pregel; deremot menar man, att allt hvad Kongl. Maj:t gör är väl gjordt. Från denna åsigt utgår i sjelfva verket det hvilande grundlagsförslaget.

Såväl under innevarande år som förut har man från ett visst håll ideligen framhållit de vådor, som skulle följa deraf, att Riksdagen har att ensam besluta öfver riksbankens angelägenheter. Riksdagen kan ju, menar man, misstaga sig uti utöfningen af denna sin befogenhet. Om deremot Kongl. Maj:t finge sin hand

Om ändring af 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.
(Forts.)

med i tillsättandet af bankstyrelsen, skulle nog riksbanken skötas mera ändamålsenligt. Till försvar för dessa åsikter framhållas naturligtvis vissa argument. Jag ber att i någon mån få bemöta en del af dem.

Det framhålles bland annat, att vid den eventualiteten, att riksbanken komme på obestånd, skall enligt gällande lagstiftning Kongl. Maj:t ingripa, och då bör han också hafva den rätt, hvarom nu hvilande grundlagsförslag handlar. Men, mine herrar, riksbanken står i alla händelser under Riksdagens garanti. Skulle, det Gud förbjude, den olyckan inträffa, att riksbanken komme på obestånd, lär icke någon annan åtgärd vara att i första hand vidtaga än att sammankalla Riksdagen, riksbankens principal. Nu är det, enligt gällande lagstiftningsprinciper och grundlagsbestämmelser, ingen annan magt än konungamagten — när det finnes en regerande Konung — som eger att sammankalla Riksdagen. Detta argument betyder således egentligen ingenting. Dessutom synes det mig temligen otänkbart, att riksbanken skulle komma på obestånd, derest högsta ledningen af densamma hvilat hos en fredsälskande Riksdag. Deremot kan man tänka sig, att i en framtid riksbanken skulle komma på obestånd, om — uti en framtid, säger jag — ledningen af densamma ligger i händerna på en krigslysten regering.

Det framhålles också, att om Kongl. Maj:t skall gemensamt med Riksdagen stifta lag innehållande vissa bestämmelser om riksbanken, så bör Kongl. Maj:t deltaga i tillsättandet af den styrelse, som skall handhafva nämnda lag. Detta argument framhålles med en viss styrka och har också vunnit en viss berömdhet. Men, mine herrar, hvad är innebörden af detta argument, och hafva de, som framställt detsamma, verkligen betänkt dess konsekvenser? Kongl. Maj:t och Riksdagen stifta i allmänhet lag gemensamt, därför böra enligt detta argument Kongl. Maj:t och Riksdag gemensamt utse de funktionärer, som skola handhafva lagen. Detta är konsekvensen.

Det har också framhållits, att riksbankens hufvuduppgift är att upprätthålla myntvärdet. Ja, så är det nu, och så skulle det äfven blifva framdeles. Men det finnes en viss skillnad mellan förhållandena, sådana de nu äro och sådana de framdeles skulle blifva. Man pålägger riksbanken skyldigheter, men man vill förbehålla de lukrativa, de vinstgifvande bankaffärerna åt blifvande nya aktiebolag. Man vill begränsa centralbankens verksamhet, så att den icke skall kunna göra så stor vinst som möjligen eljest, men man vill pålägga denna bank hufvuduppgiften, nemligen att upprätthålla myntvärdet.

Jag ber vidare att få säga några ord med anledning derutaf, att det nu föreliggande grundlagsförslaget innehåller en verklig försvagning af grundlagstexten, och denna försvagning af grundlagstexten har tillkommit genom den egendomliga sammanjemkning, som skedde förlidet år. Såsom kammaren väl känner, framlade då Kongl. Maj:t proposition angående en grundlagsförän-

dring, hufvudsakligen gående derpå ut, att Kongl. Maj:t skulle tillsätta ordföranden i riksbanksstyrelsen och en suppleant för denne. Det finnes nu uti grundlagen föreskrifvet, att ett reglemente skall finnas för riksbanken. Man har ansett, att åtskilliga allmänna, principiella bestämmelser skulle affattas i en lag, och sådant har nu skett, men i alla händelser förutsatte Kongl. Maj:t i sin nämnda proposition, att ett reglemente skulle finnas. Första Kammaren gillade denna bestämmelse, att ett reglemente skulle finnas; Andra Kammaren gillade detsamma: alltså voro såväl Kongl. Maj:t som båda kamrarne eniga om den saken. Men hvad inträffade under sammanjemkningen? Jo, denna bestämmelse om reglemente för riksbanken ströks, och i stället insattes uttrycket *reglementariska föreskrifter för riksbanken*.

Om ändring af 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.

(Forts.)

Jag tillät mig förlidet år påvisa, hvad konsekvensen af denna förändring skulle blifva. Jag yttrade då, att det nog icke skulle dröja länge, innan Kongl. Maj:t komme att göra anspråk på att enligt 89 § regeringsformen få utfärda detta reglemente. Med hänvisning till kammarens protokoll kan jag säga, att denna min invändning dels af åtskilliga talare betecknades såsom mindre rimlig, dels betraktades såsom en bagatell. Men, mine herrar, hvad har sedan dess inträffat? Jo, det har inträffat, att Kongl. Maj:t i det förslag till banklag, som framlades för 1897 års Riksdag, uttryckligen gjort anspråk på att reglementet för riksbanken borde i sista hand bestämmas af Konungen. Min förra året uttalade förmodan gick således mycket snart i fullbordan. — Första Kammaren antog ifrågavarande bestämmelse. Nu är det sant, att Andra Kammaren afslagit densamma och bestämt, att reglementet skall af Riksdagen upprättas, och Första Kammaren, som gerna vill hafva denna grundlagsändring genomförd, har biträdt Andra Kammarens beslut. Men låtom oss höra hvad en framstående ledamot af Första Kammaren härom yttrat. I ett tidningsreferat, som jag här har i min hand och som jag tror vara i hufvudsak riktigt, enär jag funnit det bekräftadt genom andra tidningar, heter det angående »kompromissen i bankfrågan»: »Herr Alin deremot såg i den rätt utskottet på Kongl. Maj:ts bekostnad tillerkände Riksdagen att utfärda det särskilda reglementet för riksbanken en så betydande fara, att han, trots det ansvar han ådrog sig, icke kunde annat än yrka afslag.» I fjor bagatelliserade man mina anmärkningar; i år kommer Kongl. Maj:t och föreslår Riksdagen just hvad jag i fjor uttalade såsom en förmodan, och en framstående ledamot af Första Kammaren säger, att derigenom har Kongl. Maj:ts konstitutionella rätt blifvit försvagad.

Jag tror också, att det enligt vanligt språkbruk finnes en väsentlig skilnad mellan reglemente och reglementariska föreskrifter. Om det tillåtes mig att söka en liknelse från ett högre område, skulle jag vilja fråga kyrkans vänner och målsmän, om de skulle vilja gå in på att uti svenska kyrkans författning ersätta ordet *bibeln* med uttrycket *bibliska föreskrifter*. Jag tror icke, att de skulle vilja det. Nu har man, som sagdt, försvagat

Om ändring af grundlagen genom att taga bort ordet *reglemente* och insätta ut-
50, 70, 72, 98, trycket *reglementariska föreskrifter*, och vi hafva sett, hvilken
109 och 111 §§ tvist redan nu derigenom uppkommit.

65, 68, 71 och 73 §§ *regeringsform-
men samt 32,
riksdags-
ordningen.*
(Forts.)

Söker man slutligen att för sig klargöra följderna af den förändring, som skulle uppstå genom antagande af grundlagsförslaget, lär man snart nog inse, att förändringen icke kan blifva lyckobringande för riksbanken. Kongl. Maj:t skulle utse ordförande i riksbankens styrelse. Deraf kunna framgå åtskilliga möjligheter, hvilka ligga inneslutna mellan tvenne gränser. Det kan inträffa, att den konungavalde ordföranden sköter sitt ansvarsfulla kall alldeles på samma sätt, som om han hade blifvit utsedd af Riksdagens valmän. I sådant fall är ändringen onödig. Det kan också inträffa, att den konungavalde ordföranden hyser en uppfattning, som är afvikande från de öfriga styrelseledamöternas: det kan inträffa, att i och med detsamma ett tvistefrö, ett erisäpple inkommer bland herrar fullmäktige, och deraf kan intet gagn, men väl ofärd följa. Alltså har i lyckligaste fall den föreslagna förändringen, om den upphöjes till lag, ingen annan betydelse än att vara en etikettsfråga, men i mindre lyckliga fall kommer förändringen att verka olycksbringande för den enhetliga och homogena uppfattningen inom bankstyrelsen.

Det sträfvast efter från Kongl. Maj:ts sida att få något inflytande på tillsättandet af bankstyrelsen. Enligt mitt förmenande kommer derigenom hufvudledningen att så småningom glida öfver i Kongl. Maj:ts hand. Det kan ju hända, att det finnes många, som anse detta fördelaktigt och rätt.

Det kan finnas många, som anse, att det är lyckligt och godt, om konungamagten får högsta ledningen öfver riksbanken. Jag förstår icke deras skäl. Jag kan icke gilla dem. Jag håller mig på den fäderneärfda ståndpunkten, att vi hafva en grundlagsenlig rätt, som är egendomlig för Sveriges rike, och jag vill icke med min röst på något sätt bidraga till att afstå från denna konstitutionella rätt. Jag anhåller därför, herr grefve och talman, om afslag å nu föredragna grundlagsändringsförslag.

Häruti instämde herrar *Eriksson* i Elgered, *Höjer*, *Henricson*, *Olsson* i Kyrkebol, *Emthén*, *Norberg*, *Olsson* i Asak, *Eklund* i Stockholm, *Pantzarhielm*, *Zotterman*, *Nydahl*, *Göransson*, *Ericsson* i Vallsta, *Hammarlund*, *Andersson* i Lysvik, *Zetterstrand*, *Aulin*, *Broström*, *Byström*, *Oleson* i Ornakärr och *O. Olsson* i Stockholm.

Herr Holmgren i Varnhem anförde: Herr grefve och talman! Det finnes ögonblick i en nations lif, då likgiltigheten skulle vara ett oförlätligt fel, då tystnaden skulle vara en svaghet — för att icke säga ett brott — och då hvarje god medborgare, helst om han är korad till folkrepresentant, måste uppträda med öppet visir.

Visserligen känner jag fullväl sanningen i det ordspråket att »det är bättre att tiga än illa tala», likasom jag medgifver rig-

tigheten af det ordspråket att »tala är silfver, men tiga är guld.»

Men, herr talman, det ligger äfven sanning i det ordspråket, att »tystnaden är farlig, emedan den ljuger såsom en ansigtsmask.»

Vid sådant förhållande har jag vågat att med anledning af den föreliggande grundlagsfrågan anhålla om att få yttra några ord, för hvilket jag påkallar kammarens benägna ursäkt, så mycket mer som det är första gången jag begagnar mig af min grundlagsenliga rätt att tala på detta rum och jag icke tillförene har belastat protokollet med ett enda ord.

Jag skall icke tillåta mig att på denna sena timme — eller kanske tidiga! (men det är icke mitt fel) — ingå på någon djupgående undersökning eller kritik af de skäl, som anförts för antagande af det nu hvilande grundlagsförslaget. Det tillhör andra magter. Och det är så många fackmän, som i detta fall yttrat sig och som, enligt min tanke och mitt förmenande, hafva fullkomligt vederlagt de skäl, som anförts för detsammans antagande. Jag skall blott tillåta mig att framhålla några af de skäl, på grund af hvilka jag icke vågar eller kan lemna min röst åt det hvilande grundlagsförslaget.

Sedan detta förslag förklarats hvilande, hafva, såsom det är herrarne bekant, nya val till Andra Kammaren försiggått, och minst 50 ledamöter hafva i följd deraf kommit hit. Vid ett sådant förhållande är det ju möjligt och till och med sannolikt, att en större del af dessa nya ledamöter icke på tre månader eller kanhända snart fyra månader kunnat klargöra för sig nyttan och nödvändigheten af denna grundlagsförändring. Det är ju möjligt, att de sakna tillräcklig fattningsgåfva för att inse välsignelsen af detta förslag, det är ju möjligt också, att de ej kunnat blifva »uttröttade», såsom en ärad talare blifvit af den här bankfrågan, utan att de skulle önska att hafva tid att betänka sig med afseende å hvad som föreligger. Det är således möjligt, att icke dessa nyvalda ledamöter i Andra Kammaren kunna till sin största del gå med på antagandet af detta förslag. För min del får jag erkänna öppet och ärligt, att jag efter mycket allvarligt arbete och efter många bemödanden icke mågtar förstå, hvarför Riksdagen skulle utleverera sin rätt att ensam besluta öfver riksbanken och rikets drätsel.

Vid 1865 års riksdag, då nationalrepresentationen ombildades, då den riksdagsordning, som herrarne nu äro på väg att i väsentliga delar vilja ändra, när denna riksdagsordning antogs, så förklarades ifrån ett visst håll, ifrån deras håll, som åflades att stärka Konungens magt, att detta förslag var alltför mycket demokratiskt, att det skulle så smaningom undergräfva konungamagten. Konungamagtens styrka, naturligtvis inom konstitutionella gränser, var nemligen enligt deras förmenande — och deri instämmer jag — näst religionen det förnämsta och viktigaste för vårt land. Man sade, att förslaget till ny riksdagsordning

Om ändring af
50, 70, 72, 98,
109 och 111 §§
regeringsfor-
men samt 32,
65, 68, 71 och
73 §§ riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Om ändring af var alltför mycket vulkaniskt, alltför mycket aërostatiskt, att
 50, 70, 72, 98, det hängde i luften. Men till tröst för dessa yttrades då, att man
 109 och 111 §§ ej kunde befara något, så länge Riksdagen ensam hade nyckeln
 regeringsfor- till penningkistan, hade ledningen af riksbanken i sin hand. Man
 men samt 32, framhöll, att nog konungamagten skulle blifva mera stärkt genom
 65, 68, 71 och den nya riksdagsordningen, i ty att konungamagten skulle kunna
 73 §§ riksdags- begagna sig af den större intelligens, som förefans i Första Kam-
 maren, och med denna intelligens och med för öfrigt andra magter
 ordningen. skulle kunna styra Andra Kammaren, så att det skulle gå för sig.
 (Forts.) Och dessutom fäste man afseende vid den kolossala magt, som
 Konungens initiativ i grundlagsfrågor alltid medförde. Nå väl!
 Vi se, från hvilken sida man hade rätt. Det ligger en otroligt
 stor magt i Konungens initiativ i politiskt hänseende. Man före-
 slog icke 1865, att Konungen skulle få del i riksbankens styrelse,
 emedan, förmodar jag, om någon representant år 1865 hade fram-
 kastat ett slikt förslag, hade han, såsom en högt ärad talare på
 Stockholmsbanken för en 14 dagar sedan yttrade sig, nog »fått
 utflyttningsbetyg från representationen».

Emellertid har Konungen begagnat sitt initiativ i föreliggande
 sak att föreslå Riksdagen att med Riksdagen få dela inflytandet
 öfver riksbanken. Att detta har varit konungamagtens enda eller
 hufvudsakliga syfte angifves af herr statsrådet och chefen för
 finansdepartementet i statsrådet den 9 januari 1897, der herr
 chefen för finansdepartementet yttrar:

Sedan Eders Kongl. Maj:t den 7 februari sistlidet år till
 Riksdagen aflätit nådig proposition med förslag till ändringar i
 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71
 och 73 §§ riksdagsordningen i hufvudsaklig syftning, att åt Eders
 Kongl. Maj:t måtte inrymmas rätt att deltaga i tillsättningen af
 riksbankens styrelse samt i stiftande af lag — —.

Det är således alldeles uppenbart, att detta är syftet, och
 detta yttrande lemnar ingenting öfrigt att önska i afseende å tyd-
 lighet och klarhet, med afseende dera att meningens är, att Kongl.
 Maj:t skall få inflytande öfver banken.

Hans excellens herr statsministern behagade också för en 14
 dagar sedan yttra i kammaren, att ingen borde undra deröfver,
 att Kongl. Maj:t ville hafva del i bankens styrelse och dess vård.
 Ja, det undrar nog ingen öfver! Symptomerna och tendenserna
 äro fullkomligt igenkännliga. Så vidt jag har läst historiens blad,
 har jag sett — och det hafva nog äfven herrarne märkt — att
 från de egyptiske faraonernas tid och till den dag, som i dag är,
 har det varit tendensen hos regeringarne att utvidga sin magtsfer.
 Detta kan ingen undra på. Det ligger i sakens natur. Men, herr tal-
 man, mine herrar, det, som man kan undra öfver, det är, att Riksdagen,
 Sveriges Riksdag, som eger en grundlagsenlig rätt, utan vidare
 utlevererar denna, bara därför att Kongl. Maj:t behagar så önska.
 Så gjorde man icke i de forna tider, som man försöker göra år 1897!
 »Ögat ser sig aldrig mätt och örat hör sig aldrig trött», säger den
 vise. Således undrar man icke på att Kongl. Maj:t vill hafva in-

flytande, men man kan undra mycket öfver att Riksdagen vill afstå det.

Man har till försvar eller som skäl för dessa förslag om Kongl. Maj:ts rätt att gemensamt med Riksdagen vårda banken anført många skäl, och dessa vill jag ej inlåta mig på. Jag vill blott framhålla två. Man har sagt, att de komitéer, som af Kongl. Maj:t varit tillsatta för frågans utredning, hafva alla tillstyrkt en dylik åtgärd och dylika förändringar i grundlagen. Men, mine herrar, det är väl ej så märkvärdigt, att dessa komitéer, som äro utsedda af Kongl. Maj:t, hafva tillstyrkt en dylik åtgärd. Om Riksdagen hade valt komitéer, kan man med all sannolikhet antaga, att dessa ej framställt ett dylikt förslag. Kongl. Maj:t känner nog sina pappenheimare bättre, än hvad Riksdagen gör med sina utskottskandidater.

Man har vidare sagt, att det ej är så farligt — detta är ju intet bevis! — det är ej så farligt, om Riksdagen aflåter sin grundlagsenliga rätt. Mine herrar. »man är icke rädd för annat än det man icke förstår». Men detta har ju för öfrigt ingen betydelse, utan det är blott ett uttryck, ett påstående utan bevis.

För öfrigt vill jag till sist framställa ett vördsamt spörsmål: huru veta de herrar, som så ifrigt önska denna grundlagsförändring, huru veta de, att det icke är så farligt? Hvad som är farligt eller icke farligt, det kan endast framtiden afgöra. Men framtiden, den tillhör icke oss, utan Vår Herre. Och det är en dålig politik att lägga sig i Vår Herres affärer; han sköter helst sina egna angelägenheter. Den dag, som är, är vår, och nu är det vi, som ega rätt att handla och böra handla rätt. Göra vi det, behöfva vi icke frukta för något.

Snart, mine herrar, skola dessa små hopvikna valsedlar utvisa, huru Riksdagen vill i denna delen.

Det kan icke falla mig in att gifva något råd i det hänseendet. Ty mindre än någon annan menniska vill jag uppträda såsom själasörjare här å denna plats. Jag blott ville framställa en from önskan, och det vore den, att, när vi slutligen afgifva vårt votum, vi alla må tänka på, icke huru vi för ögonblicket, när klockan är half ett på natten, vilja rösta, utan huru vi skulle rösta äfven sedan vi gått hemma i vårt arbete några veckor och månader, och huru vi skulle vilja rösta, så att vi må kunna stå till svars för samtid och efterverld.

För min del vill jag icke längre npptaga kammarens tid — jag känner mig verkligen smickrad —: jag skall blott sluta med att uttala min uppfattning af den föreliggande frågan, att jag anser, att det hvilande förslaget bör förkastas; och lyssnande till den vises råd: »när skalkar locka dig, så följ icke!» kommer jag att rösta *nej*.

Herr Ljungman: Beträffande det föreliggande förslaget kan jag nu fatta mig helt kort. Det blef vidlyftigt afhandladt i fjor, det har blifvit vidlyftigt och omständligt afhandladt i pressen, och det har redan två gånger diskuterats här i kammaren, när

Om ändring af
50, 70, 72, 98,
109 och 111 §§
regeringsfor-
men samt 32,
65, 68, 71 och
73 §§ *riksdags-*
ordningen.

(Forts.)

Om ändring af förslaget till lag för riksbanken varit före. Jag kan därför yttra 50, 70, 72, 98, mig helt kort.

109 och 111 §§
regeringsfor-
men samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdags-
ordningen.

(Forts.)

Hvad herr Elowson anförde var så mycket mera förvånande, som han i fjor var ledamot af konstitutionsutskottet och därför borde hafva mycket väl reda på, att man ändrade ordet »regle- mente» i 70 § regeringsformen och 65 § riksdagsordningen af Kongl. Maj:ts förslag till »reglementariska föreskrifter», för att man skulle få votera gemensamt icke blott om reglementet för riksbanken, utan äfven om den instruktion för bankoutskottet, som finnes, och om de instruktioner, Riksdagen enligt 111 § regeringsformen är berättigad att meddela. Ändringen skedde således för att bevara Riksdagens rätt och bevara Andra Kammarens rätt; ty Andra Kammaren har i afseende på gemensamma voter- ringar mera att säga på grund af sitt större ledamotsantal.

Med afseende a att man här talat om konungamagtens ökning med magt öfver riksbanken och dylikt, kan jag verkligen icke förstå, huru man kan tala om något sådant. Ökningen skulle väl bestå deri, att den antagna lagen för riksbanken icke skulle kunna ändras utan Kongl. Maj:ts samtycke. Men alla vänner af riksbanken, alla de, som önska, att riksbanken ensam skall hafva all sedelutgifningsrätt i riket, hafva ju ständigt varit ense derom, att det är nödvändigt att öfverflytta en del af bankoreglementets bestämmelser från samma reglemente till en lag för att derigenom få större garanti och trygghet, att banken vardas på ett sådant sätt, att de, som mottaga dess sedlar sasom mynt, sasom lagligt betalningsmedel, hafva full säkerhet för att dessa sedlar också blifva infriade med mynt enligt deras lydelse. Och hvad nu Ko- nungens förmenta magt öfver riksbankens förvaltning beträffar, så är ju 111 § regeringsformen tydlig nog. Det heter der:

»Fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret samt Riks- dagens revisorer kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena, och enligt dess instruk- tioner, ej eller till redo och ansvar ställas, utan efter Riksdagens beslut.»

Huru kan man då tala om, att Konungen skulle hafva någon magt att kunna på något sätt lägga sig i bankens styrelse, när bankofullmäktige icke hafva rätt att mottaga någon den allra minsta befallning från honom? Den omständighet, att Konungen utfärdar atskilliga beslut, som Riksdagen allena fattar, sasom t. ex. bevillningsförordning, bankoreglemente och dylika, innebär icke någon inskränkning i Riksdagens magt. Ty vår magt öfver bevillningarne, vår magt öfver riksbanksreglementet och vår magt öfver riksgäldskontorets reglemente är fullständigt oberoende deraf. Den nyss behandlade och antagna lagen var, sådan den kom från Kongl. Maj:t, i flera hänseenden ofullkomlig, det er- känner jag visst. Men detta bör väl icke vara något skäl att förkasta nu föreliggande förslag, sedan riksbankslagen bragts i ett sådant skick, att den fullt tillfredsställer Andra Kammaren. Hvad åter angår sjelfva hufvudändringen eller att Konungen

skall insätta en ledamot i bankstyrelsen, ordföranden, tror jag, att man gjort den ändringens betydelse ofantligt mycket större, än den i verkligheten är. I själfva verket kan ändringen anses som en konsekvens deraf, att riksbanken efter ståndens upphörande förvandlades från en korporationsinstitution, från i viss mån en privatbank till en statsinstitution, en statsbank. Ty riksbanken är numera att betrakta såsom en sådan och icke såsom en riksständens, d. v. s. politiska korporationers, inrättning. Vi veta, att bondeståndet intill början af innevarande århundrade ej deltog i bankstyrelsen; ståndet befattade sig före 1800 års riksdag ej dermed, utan man ansåg banken som en privatbank, hvilken tillhörde de tre andra stånden. Detta förhållande är emellertid länge sedan försvunnet. Namnändringen, som egde rum år 1866, då benämningen »*Rikets Ständers Bank*» utbyttes mot »*riksbanken*», innebar redan en öfvergång från en korporationsbank till en statsbank.

Om ändring af
50, 70, 72, 98,
109 och 111 §§
regeringsför-
men samt 32,
65, 68, 71 och
73 §§ riksdags-
ordningen.

(Forts.)

Detta förhållande har nu ytterligare utvecklats genom det föreliggande förslaget. Och jag förmodar, att de här i kammaren, som önska, att riksbanken skall bli ensam sedelutgifvande bank inom riket, få finna sig i att gå in på en ändring, som är nödvändig för att man skall få denna länge önskade reform genomförd.

Jag skall därför hemställa om bifall till förslaget.

Herr Hedgren: Jag hade visserligen tänkt, att någon diskussion angående den grundlagsändring, som föreligger till antagande, icke skulle inom denna kammare nu förekomma. Ty då särskilda utskottets betänkande angående banklagen första gången föredrogs inom denna kammare, uppstod vid lagens 1 § en både vidlyftig och uttömmande debatt, icke om den paragrafen — ty mot den hade ingen något att invända — utan just rörande grundlagsändringen. Det var betänkligheter mot grundlagsändringen, som då anfördes såsom de enda skäl för afslagsyrkande. När emellertid den paragrafen i banklagen genom votering antagits, står det åtminstone för mig alldeles klart, att de, som då röstade för § 1 i banklagen, också nu skola med nöje afgifva sitt votum till förmån för den nu ifrågavarande grundlagsändringen.

Den förste talaren i afton i denna fråga yttrade, att han af åtskilliga skäl icke kunde vara med om grundlagsändringen. Bland annat anförde han, att Kongl. Maj:t genom densamma skulle få allt för stor magt, ja, till och med högsta ledningen inom riksbanken. Huru man skall med fog kunna göra ett sådant påstående, kan jag verkligen icke fatta. Kongl. Maj:t komme att på grund af denna lagändring få af riksbankens sju fullmäktige tillsätta en. Då kan man väl icke säga, att han skulle kunna få något så stort inflytande. För att så skulle kunna blifva förhållandet, måste ju den af Kongl. Maj:t utsedde fullmäktige vara en ofantligt dugtig och driftig man och de öfriga sex, som Riksdagen skulle tillsätta, nollor allesammans. När härtill kommer,

Om ändring af att den af Kongl. Maj:t utsedde fullmäktigen endast får utöfva
50, 70, 72, 98, befattningen att vara ordförande inom fullmäktige, är väl detta
109 och 111 §§ ytterligare ett skäl för att Kongl. Maj:t icke kan få någon stor
regeringsfor- magt öfver riksbanken.
men samt 32,

65, 68, 71 och Jag kan, mine herrar, icke betrakta denna fråga såsom en
73 §§ magtfråga. Jag ser endast på de rent praktiska fördelar, som
riksdags- skulle blifva en följd af reformens genomförande. Riksbanken
ordningen. skulle derigenom få möjlighet att reglera hela vårt lands pen-
 ningeväsen. Och det är med tanke på den allmänna rörelsens
 kraf på en sund bankverksamhet, det är med tanke på den pen-
 ningebehöfvande allmänheten, som jag, herr talman, ber att få
 yrka bifall till det nu föredragna grundlagsändringsförslaget.

(Forts.)

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman, mine herrar! Jag har icke begärt ordet för att säga många ord, men jag kan icke underlåta att uttala, att jag verkligen anser, att det skulle vara nästan gränsande till olycka, om detta förslag skulle antagas. Jag kunde väl förstå, då vi behandlade banklagsförslaget, att kammarens majoritet då önskade, att denna lag behandlades. Så har nu skett. Och vi se, huru vi tycka att en sådan lag bör komma att se ut. Men för att vi vunnit det målet, är det icke nödvändigt att nu antaga detta grundlagsförslag; utan jag tror, att, äfven om vi afslå det, vi hafva ett godt stycke arbete gjort, och jag är fullt öfvertygad, att, om kammaren icke bifaller grundlagsförslaget, det icke skall gå många år om, innan vi hafva en banklag antagen i alla fall. Det är min fulla öfvertygelse. Och jag skulle verkligen mycket misstaga mig, om det icke blefve verklighet. Ty skulle Andra Kammaren nästa år upptaga banklagsförslaget — och jag är öfvertygad, att det då skulle komma att nästan enhälligt bifallas i denna kammare — jag vill då se, om Första Kammaren skulle kunna motstå en sådan mening. Jag tror icke, att den skulle kunna göra det; utan det är alldeles gifvet, att vi få banklagen i alla fall, och då anser jag det icke vara nödigt att gifva efter i detta hänseende, när det är obehöfligt.

Vidare sade en talare, att den af Konungen utsedde endast skulle vara ordförande inom fullmäktige. Ja, det är just deri, det ligger. Ty herrarne veta väl och vilja väl erkänna med mig, hvad en ordförande kan uträtta i en styrelse. Det är väl ej obekant för herrarne, att en ordförande, om han har en viss mening i en viss fråga, möjligen kan passa på att få denna behandlad ena eller andra dagen, särskildt då styrelsen är sammansatt på ett annat sätt ena dagen än den andra. Derför synes mig så mycket mera viktigt, att man ser till, att icke Riksdagen i onödan afhänder sig den magt, den nu eger.

Jag kan heller icke förstå, hvad herr Ljungman menar, då han säger, att bankofullmäktige icke hafva att mottaga befallningar annat än från Riksdagen. Ja, min gode herr Ljungman, det är Riksdagens valde fullmäktige. Men öfver denne, som skulle blifva utsedd af Konungen, tror jag icke att Riksdagen skulle

hafva samma magt. Riksdagen får hvarken antaga eller entlediga honom. Deri ligger ju en väsentlig skilnad.

Jag tror därför, att det vore mycket besynnerligt, om denna kammare nu skulle gifva efter. Och jag hyser för min del ännu hopp, ehuru mycket svagt hopp, att kammaren skall uppehålla den mening, vi så länge förfäktat, och som vi ansett vara så ärligt svensk och god. Ja, mine herrar, vi stå vid skiljovägen. Men låt oss nu icke taga några afvägar, utan låt oss vandra på den väg, som leder öfver den fasta mark, som våra fäder förvärfvat och aktat!

Jag anhåller om afslag å det förevarande, hvilande förslaget.

Med herr vice talmannen förenade sig herrar *Petersson* i Brys-
torp. *Svensson* i Karlskrona, *Eriksson* i Bäck, *Nilsson* i Kägglå,
Hultstein, *Ollas A. Ericsson*, *Olsson* i Mårdäng och *Sandquist*.

Herr friherre Bonde yttrade: Denna fråga har blifvit så grundligt debatterad flere gånger, icke allenast i fjor, utan äfven häromdagen, då fråga var om banklagen, ty hela den diskussion, som då fördes, rörde sig ju egentligen icke om någonting annat än den nu föreliggande grundlagsändringen. Det är således öfverflödigt att här återupprepa alla skäl för förändringen eller bemöta de skäl som framstälts deremot, hvilken åsigt man än må ha. Hvad likväl beträffar det ovanliga skäl, som en talare på skaraborgsbänken nyss anförde, nemligen att icke alla ledamöter haft tid att sätta sig in i saken, därför att det är så många nyvalde, så lär väl det skälet hädanefter kunna anföras emot alla slags grundlagsändringar. Ty det blir alltid förhållandet, då enligt gällande riksdagsordning ett grundlagsförslag för att antagas skall hvila till första riksdagen af en följande period. De nyvalde kunna aldrig få längre tid på sig, än de fått nu, då de haft att disponera nära hela riksdagstiden och förslaget först behandlas i Riksdagens elfte timme. Längre kan icke något grundlagsförslag ligga framme för nyvalda riksdagsledamöter att sätta sig in i. Det kan väl hända, att någon riksdagsman, som blifvit vald sedan riksdagens början och icke varit med hela tiden, icke kunnat hinna sätta sig in i förslagets innebörd. Det är möjligt. Men derefter får man ej rätta sig. Dylika undantagsförhållanden få ej utgöra måttstocken vid bedömandet af öfriga riksdagsmäns förmåga att sätta sig in i förslaget.

Jag tror för öfrigt, att man gjort denna fråga till något mer, än hvad den egentligen är. I sitt sista anförande framhöll herr vice talmannen, att det rent af skulle vara en olycka, om detta grundlagsförslag antoges. Jag tror för min del ej, att den olyckan skulle vara så stor. Jag tror verkligen icke, att här är fråga om någon strid angående magten. Jag tror, att talet om att man skulle utleverera riksbanken åt Konungen är ett fåvitskt tal. Här är mera fråga om att göra Sveriges riksbank, vårdaren af landets myntväsen, till en stabil och stadig bank, som icke är

Om ändring af
50, 70, 72, 98,
109 och 111 §§
regeringsfor-
men samt 32,
65, 68, 71 och
73 §§ riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Om ändring af underkastad för häftiga vexlingar, hvilka under politiskt oroliga
50, 70, 72, 98, tider lätt kunna ega rum, om det uteslutande beror på Riksdagen
109 och 111 §§ att efter hand ombyta hela styrelsen. Det är för att få åtmin-
regeringsform- stone en person stabil, som man önskat få en af Konungen vald ord-
men samt 32, förande. Att Konungen tillsätter ordförande, tror jag icke gifver
65, 68, 71 och honom stor magt öfver riksbanken. Ty enligt denna grundlags-
73 §§ riksdags- paragraf få, i trots af hvad herr vice talmannen nyss sade, full-
ordningen. mäktige alldeles bestämdt icke mottaga befallningar annat än
(Forts.) från Riksdagen — det står tydligt uttaladt i denna lag — och
derifrån är icke ordföranden undantagen; åtminstone står ej något
sådant nämnt, och det kan ej heller så vara förhållandet.

Jag tror ej, att här förefinnes den stora fara, som nyssnämnde
talare på skaraborgsbänken förmodade, då han framdrog, huru
sedan faraonernas tid det varit konungamagten sträfvan att ut-
vidga sig — och här stode vi inför en sådan oerhörd fara. Jag
håller ofantligt mycket på Riksdagens magt och myndighet, men
jag tror, att det är ett farligt tal att sätta konungamagten och
Riksdagen såsom tvenne fiendtliga magter. Jag tror, att, för att
ett konstitutionelt land skall kunna gå lyckligt framåt, dessa
båda magter aldrig böra betraktas som fiender, utan som sam-
verkande, och Riksdagen bör understödja konungamagten, då den
skötes på ett vist och klokt sätt. Jag tror ej heller, att konunga-
magten vill beröfva Riksdagen dess rättigheter, utan hoppas åt-
minstone, att för närvarande allt skall gå lugnt och sundt framåt,
om blott Riksdag och Konung samarbeta på ett klokt sätt.

Då jag ej ser i denna fråga någon strid om magten, utan
endast en sträfvan att göra riksbanken till en stabil, stadig pen-
ningeinrättning, tror jag ej, att någon fara är förenad med detta
förslags antagande. Vi böra ock besinna, att banklagen kanske ej
sanktioneras, om icke grundlagsförslaget antages, och att denna
lag blifvit formulerad åtminstone till hufvudsaklig del i öfverens-
stämmelse just med Andra Kammarens åsigt. Om vi nu bort-
kasta detta tillfälle, som erbjödes oss, är det visserligen möjligt,
som herr vice talmannen säger, att vi genom vår stora magt och
kraft kunna så inverka på Första Kammaren och regeringen, att
vi få ett nytt lagförslag framlagdt, och att regeringen och Första
Kammaren, som ju här blifvit betraktade som motsats till Andra
Kammaren, gifva med sig och Riksdagen sålunda får behålla sin
s. k. magtställning öfver riksbanken. Men det kan ock hända
att så åtminstone på mycket länge icke sker; och det vore föi
vårt penningeväsen icke lyckligt.

Under sådana förhållanden hemställer jag om bifall till det
hvilande grundlagsändringsförslaget.

I detta yttrande instämde herrar *Petersson* i Boestad, *Baaz*,
Lindblad, *Mallmin* och *Wallmark*.

Herr *Persson* i Rinkaby: Jag skall be att få yrka afslag
på föreliggande förslag. Jag kan motivera detta mitt yrkande

med anföranden af framstående män från denna kammare vid 1890 ars riksdag. Det var sådana som Sven Nilsson i Efveröd, Ivar Månsson och Dahn jemte flere andra. Med dem instämde ett femtiotal af denna kammares ledamöter, mest tillhörande landtmannapartierna. Herr Sven Nilsson yttrade: »En af de största och ansvarsfullaste skyldigheter, Riksdagen har, är att försvara det svenska folkets rättigheter.» Herr Ivar Månssons anförande har redan bevarats i denna Riksdags protokoll genom herr Hans Anderssons anförande, då banklagen behandlades. En person, som numera icke tillhör Riksdagen, utan är chef för en af Sveriges största enskilda banker, hade vid samma tillfälle ett yttrande, hvari han uttalade såsom säkert, att hela landet önskade, att Kongl. Maj:t skulle erhålla del i riksbankens styrelse. Emot denne talare anförde herr Dahn, att han deremot vore öfvertygad om, att den del af landet, som kallas landsbygden, alldeles icke önskade något sådant, och äfven många från städerna — det vore hans åsigt — önskade det ej, hvarför han yrkade afslag å lagen, sådan den då förelåg.

Under frågans behandling i kammaren vid banklagens antagande försökte en af de herrar, som yttrade sig så som jag nu anført, nemligen herr Månsson, uttala som sin åsigt, att frågan då förekom under helt andra förutsättningar — nemligen att Konungen skulle tillsätta tre bankofullmäktige. Dessa uttalanden, jag citerat af samtliga dessa herrar, äro ej gjorda under den ringaste förutsättning, utan de uttala såsom en princip, en grund-sats, att de ej vilja vara med om att lemna ifrån sig någon del af den magt, Riksdagen redan eger.

Nu kan man fråga, hvad som föranledt Kongl. Maj:t att under nuvarande förhållanden komma med detta förslag, som det nu skulle vara så angeläget att föra igenom, såsom man här synes påstå. Men om icke detta är märkvärdigt, att Kongl. Maj:t kommer med ett sådant förslag, så kan man väl fråga, hvad som föranledt denna kammare att nu öfvergifva svenska folkets rättigheter, der den häfden ansetts rotfast sedan nära 80 år, att svenska folket bör hafva rätt öfver riksbanken, och der man varit van sedan 30 år tillbaka att finna, synnerligast hos landtmannapartiet, den regulator för våra förhållanden, som varit af nöden, så att de blifvit ledda i bästa öfverensstämmelse med hvad folket i landet önskat. Det synes mig besynnerligt, att då sedan 1890 inga förhållanden inträffat, som kunnat dertill gifva anledning, då tvärtom städernas representantantal fixerats och, i fall vi från landsorten skulle sett någon fara der, den faran undanröjts, då landtmannapartierna sammanslagits och vi skulle tro, att vi nu kunde samverka för ett gemensamt mål — att da ett sadant tvifvelsmål angående oss sjelfva fattat oss. Det synes vara en underlig skrämsel, som Andra Kammaren är uppijagad af emot sig sjelf, så att den icke kan längre tro sig om att kunna styra såsom den hittills gjort.

Om ändring af 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.
(Forts.)

Om ändring af
56, 70, 72, 98,
109 och 111 §§
regeringsfor-
men samt 32,
65, 68, 71 och
73 §§ riksdags-
ordningen.

(Forts.)

Af andra talare hafva redan flera skäl anförts, som enligt min mening väga tungt för vidhållande af våra nuvarande rättigheter, och jag skall därför, herr talman, upprepa hvad jag började med, att yrka afslag på det föreliggande grundlagsändringsförslaget.

Herr Pehrson i Törneryd: Vid behandlingen af den s. k. riksbankslagen uttalade jag icke min mening i frågan, och icke instämde jag med någon, så att jag på det sättet var i tillfälle att angifva min åsigt. Men då jag anser, att denna fråga är af särdeles stor vikt, har jag velat låta mig angeläget vara att nu få min mening i kammarens protokoll antecknad.

Jag skall börja med att erkänna, att jag röstade mot riksbankslagen och att jag gjorde det icke för lagens skull, utan därför att det nu föredragna grundlagsförslaget var vidhäftadt denna lag. Det hette uti förslaget, att »under förutsättning att de enligt 1896 års Riksdags beslut hvilande förslagen till ändringar i vissa paragrafer af regeringsformen och riksdagsordningen varda af Riksdagen antagna», så föreslogs det Riksdagen att antaga detta lagförslag. Det var till följd af detta vilkor, jag för min del ej kunde vara med om lagen, hvilket jag under andra förhållanden eller med uteslutande af detta vilkor skulle kunnat vara. Jag är nu af samma mening som många andra, att jag tror det är lyckligt, i fall man kan göra riksbanken till hvad man menar med en centralbank och således gifver denna bank ensam sedelutgifningsrätt. Och för att ernå detta mål, tror jag ock, att det blir behöfligt att gifva nödig stadga åt de föreskrifter, hvar efter riksbanken bör styras och förvaltas. Att gifva nödig stadga åt sådana föreskrifter synes mig icke vara tänkbart på annat sätt än genom att fastslå dem i en lag, som är stiftad af båda statsmagterna gemensamt. Jag kan således beträffande det vid innevarande riksdag föreliggande förslaget säga, att jag kan vara med om att stifta en lag, efter hvilken riksbanken skall ordnas och förvaltas. Men der vill jag stanna. Jag kan ej för min del vara med om den föreslagna grundlagsförändringen; och jag vill, så kort jag förmår, angifva skälen dertill.

När under hand denna fråga har dryftats mellan oss riksdagsmän, så har ofta den farhågan uttalats, att, derest man icke lemnade Kongl. Maj:t rättighet att insätta en ledamot i riksbankens styrelse, man hade att befara, att i oroliga tider riksbanken icke komme att skötas på ett förståndigt och godt sätt. Det är alldeles tydligt och klart, så vidt jag kan förstå, att det icke beror på, huruvida Kongl. Maj:t har rättighet att tillsätta någon ledamot i riksbankens styrelse eller ej, utan det beror helt och hållet på, huruvida de föreskrifter, hvarefter riksbanken skall förvaltas, äro på ett sådant sätt affattade, att de kunna ändras genom en tillfällighet och på den gemensamma voteringsväg, eller om dessa föreskrifter äro fastslagna genom en lag, i hvilken ingen ändring kan ske utan genom båda statsmagternas samman-

stämmande beslut. Men, säger man, likvisst kan en tillfällighet göra, att en opinion under oroliga tider uppstår utom Riksdagen, och det kan då hända, att genom en otillbörlig agitation en tillfällig majoritet uppkommer inom Riksdagen, som kommer att på ett ofördelaktigt sätt inverka på icke allenast riksbanken, utan äfven på mycket annat. Denna farhåga är ju helt och hållet oberättigad under förutsättning, att man vill vara med om att stifta en lag, hvarefter riksbanken styres och förvaltas. Låt vara, att under oroliga tider en tillfällig och otillbörlig majoritet kan uppstå i den ena eller andra kammaren, så kan dock denna ingenting uträtta, med mindre medkammaren äfvensom Kongl. Maj:t vill vara med om de ändringar, som denna tillfälliga majoritet önskar. Om, såsom det väl ligger närmast till hands att antaga, en sådan tillfällig majoritet under oroliga tider skulle förekomma i Andra Kammaren, så har ju Riksdagens Första Kammare veto mot en dylik tillfällig majoritets beslut, och äfven Kongl. Maj:t har en dylik vetorätt. Det finnes alltså ett dubbelt veto mot ett sådant majoritetsbeslut. Hvad är det då, som man fordrar derutöfver för att få ännu större garantier för att riksbanken skall på ett fullt betryggande sätt förvaltas, då den nämnda garantien synes mig vara den bästa, som kan gifvas? Jo, man fordrar, att Kongl. Maj:t skall få rättighet att tillsätta en ledamot i riksbankens styrelse. Jag har svårt att fatta denna fordran. Jag kan icke inse behöfligheten eller nyttan af densamma. Men väl kan jag tänka mig, att tider kunna komma, då det icke allenast kan vara olägligt, utan då man till och med kan få angra, att Riksdagen afstått något af de rättigheter, som den förut innehaft allena.

Jag har till och med hört sägas: Ja, men vi få väl i alla fall göra detta medgifvande, ty annars är det icke säkert, att man får någon bankreform. Jag kan icke neka till, att när jag hört detta tal, så har den tanken uppstått hos mig: När Kongl. Maj:t föreslagit en lag, hvarefter riksbanken skulle ordnas, styras och förvaltas, och när båda kamrarna antagit denna lag, och således både Kongl. Maj:t och Riksdagen visa, att de till fullo inse och behjerta önskvärdheten och nödvändigheten af att snarast möjligt en bankreform genomföres på sätt i denna lag är antydt, skulle man då kunna tänka sig, att denna viktiga fråga skulle få falla på en sådan omständighet, som att Kongl. Maj:t icke skulle af Riksdagen få rättighet att tillsätta en ordförande i riksbanksstyrelsen? För min del kan jag icke fatta, att denna viktiga fråga skulle kunna hänga på en dylik sak.

Jag skulle för öfrigt hafva mycket att yttra, men jag förs icke uppehålla herrarne dermed vid denna sena eller tidiga timme, hvilket man vill, jag ser att klockan är ett på natten. Jag vill endast till sist säga, att jag för min del vill bevara den rätt åt Riksdagen, som den fatt taga i arf af Riksens Ständer, och jag vill icke på några vilkor vara med om att åt något hall skänka bort Riksdagens konstitutionella rättigheter, och af denna anledning,

Om ändring af 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.

(Forts.)

Om ändring af herr grefve och talman, ber jag få yrka afslag på det föredragna grundlagsändringsförslaget.

50, 70, 72, 98,
109 och 111 §§
regeringsfor-
men samt 32,
65, 68, 71 och
73 §§ riksdags-
ordningen.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Arnoldsson, Gustafsson, Lundström, Thor, Eriksson* i Qväcklingen och *Back Per Ersson*.

Herr Persson i Tällberg: Jag har endast begärt ordet för att få till protokollet antecknad, att jag förliden riksdag röstade emot detta förslag, och att jag äfven nu kommer att göra det-samma, emedan jag icke finner det vara skäl att skänka bort några af Riksdagens rättigheter. Jag vill icke vara med om att godkänna detta arfskifte, hvarigenom Riksdagen skulle dela med sig åt andra det arf, som vi fått af vara fäder och som Riksdagen så väl förvaltadt, och på denna grund skall jag i korthet be att få yrka afslag.

Herr Kardell: Herr grefve och talman, mine herrar! Af samma skäl som herr Pehrson i Törneryd ber äfven jag att få säga några ord i detta ämne, enär jag icke förut uttalat min mening i denna bankfråga.

Uti 230 års tid har svenska Riksdagen förvaltadt riksbanken. I äldre tider har det nog stundom händt, att Riksdagen härvidlag gjort sig skyldig till stora misstag; men just till följd deraf har Riksdagen samlat en rik erfarenhet, och stödd på denna erfarenhet, har Riksdagen sedermera förvaltadt riksbanken på sådant sätt, att man icke kan säga, det denna förvaltning, åtminstone under de senaste mannaåldrarne, lemnat något väsentligt öfrigt att önska. Ur denna synpunkt sedd, är den ifrågasatta förändringen hvarken nyttig eller nödig — 1809 års grundlagsstiftare voro också synnerligen angelägna om att utestänga den verkställande magten från allt inflytande på riksbanken; de stadgade uttryckligen i grundlagen, att Riksdagen allena skulle ega rätt att styra riksbanken, och att riksbanken skulle förvaltas efter de grunder, som af Riksdagen bestämdes.

Men, säger man, vi böra gifva efter och inrymma rätt åt Kongl. Maj:t att utse en ledamot i bankstyrelsen, detta på den grund, att vi för det priset skulle kunna köpa oss stora fördelar. Här har talats om den stora fördel, som skulle ligga deruti, att riksbankslagstiftningen skulle få karakteren af civilagstiftning. Ur viss synpunkt sedt, kan detta vara riktigt. Men jag ber att å andra sidan få påpeka det faktum, att det redan under nuvarande förhållanden är ganska svårt att få till stånd tidsenliga reformer i fråga om riksbankens förvaltning. Jag vill härvid blott erinra om en fråga, som under de senare åren ofta varit före här, nemligen angående utsträckning af tiden för amortering utaf afbetalningslån från 2½ till 5 år. Det är många ledamöter af Riksdagen, som ifrigt nitälska för denna reform. Äfven i år hafva motioner derom blifvit framlagda, men man har ändock icke kommit målet ett steg närmare. — Om nu äfven Kongl.

Maj:t skulle få rättighet att inlägga sitt veto mot behöfliga reformer, så blefve det ännu svårare att få sådana till stånd. Det kan således väl vara förhållandet, att, från denna synpunkt sedt, det icke är afgjort fördelaktigt, att riksbankslagstiftningen får antaga karakteren af civillagstiftning.

En annan fördel, om hvilken man påstått, att vi skulle vinna den med förslaget antagande, vore den, att riksbanken skulle blifva ensam sedelutgifvande bank, en »centralbank». Ja väl, men det förefaller mig, som om riksbanken enligt grundlagen redan nu skulle ega den rättigheten. Det heter ju i 72 § af regeringsformen, att »Riksdagen allena eger rätt att genom banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas». Det är verkligen litet underligt, att, trots denna bestämmelse, riket dock är öfver-
svämmadt med privatbanksedlar, som man erkänner såsom mynt i riket; ja, de mottagas till och med i statskassorna. Detta är ett mycket obehagligt förhållande. Men skulle icke måhända Riksdagen vara i sin goda rätt, om den genom att begagna sig af sin bevillningsrätt skulle veta att skaffa efterlefnad åt grundlagens bud i detta hänseende?

Man brukar ofta tala om förhållandena i främmande länder och att i alla dessa, der det fins en centralbank, regeringen får hafva ett ord med i laget om denna banks förvaltning. Det kan så vara; men å andra sidan äro förhållandena hos oss sådana, att vi icke behöfva gå till utlandet för att af detta lära oss, huru vi skola ordna denna bankfråga. Vi bruka ej göra det på andra områden. Det har t. ex. varit fråga om, att kamrarne skulle få rätt att sjelfva utse sina talmän. Dervid har man från liberalt håll anfört, att i alla andra länder — utom Finland — ega kamrarne rätt att välja sina talmän, men man har då från andra hållet svarat, att vi icke behöfde angående den saken fråga, hur det förhåller sig dermed i andra länder; vi skulle hålla på vår nationella rätt och icke taga utlänningarne till råds. Alldeles samma resonnement använde man också, då det var fråga om att införa öppen omröstning i Riksdagen; vi behöfde icke fråga efter främmande länders bruk derutinnan, utan vi skulle hålla på våra egna seder.

För öfrigt kan jag icke förstå friherre Bonde, då han säger, att vi skulle uppträda fiendtligt mot konungamagten, om vi icke ginge med på ändringsförslaget. Man uppträder väl icke fiendtligt mot konungamagten, derför att man håller på en fäderneärfd rättighet. Det är en sådan rättighet, vi nu vilja bevara; detta är helt enkelt vår pligt och ingenting annat, och på denna grund anhåller jag att få yrka afslag på det hvilande grundlagsändringsförslaget.

Herrar *K. G. Karlsson* och *Norman* förklarade sig instämma med herr Kardell.

Herr Månsson: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, enär jag gjorde det redan förra gången, då banklagsförslaget här

Om ändring af
50, 70, 72, 98,
109 och 111 §§
regeringsfor-
men samt 32,
65, 68, 71 och
73 §§ *riksdags-*
ordningen.
(Forts.)

Om ändring af diskuterades. Men då man emot mig och mina meningsfränder
50, 70, 72, 98, tagit fram 1890 års diskussionsprotokoll och anført de uttalanden,
109 och 111 §§ vi då gjorde, några stycken af oss, så har jag tillåtit mig att
regeringsfor- begära ordet för att ännu en gång säga, det jag icke tror, att det
men samt 32, skall finnas många ledamöter af denna kammare, som icke erkänna,
65, 68, 71 och att det väl är en ofantligt stor skilnad emellan detta nu förelig-
73 §§ riksdags- gande förslag och det, som framlades år 1890.
ordningen.

(Forts.)

Det kan väl icke vara rimligt att anse *en* ledamot lika viktig och lika betydelsefull som tre ledamöter bland bankofullmäktige: tre af nio eller en af sju, och dertill kommer, att det då var meningen, att dessa tre skulle kunna blifva såväl deputerade som direktörer eller hvad som helst inom styrelsen. Vidare kan det icke förnekas, att det ju är en väsentlig skilnad, då vi nu hafva antagit en banklag med betydligt mera utsträckt rätt för riksbankens verksamhet, än hvad som komiténs förslag då innebar, hvilket förslag då ensamt förelag såsom grund att bygga på, jag menar 1889 års bankkomiténs förslag. Det är, enligt mitt förmenande, genom alla dessa saker en så väsentlig skilnad mellan förhållandena då och nu, att jag sannerligen inte förstår, huru man kan komma och säga, att det är en oegentlighet af oss att nu yrka på bifall till föreliggande förslag. Om detta mot oss gjorda påstående skulle vara riktigt, skulle man aldrig kunna vara med om någon reform, så vidt nemligen det i allra ringaste mån vore fråga om en förändring i det syfte, att Kongl. Maj:t skulle få rätt att säga något vare sig i fråga om sjelfva banklagen eller angående denna grundlagsförändring.

Då jag, mine herrar, med anledning af detta klander mot oss för hvad vi sagt år 1890 såg efter, huru det förhöll sig i frågan enligt det årets protokoll, så stötte jag på någoting annat, något, som enligt mitt förmenande är en mycket märkligare sak och som går alldeles stick i stäf mot hvad nu är fallet. Såsom jag redan nämnt, var det vid denna tid fråga om att Kongl. Maj:t skulle få tillsätta trenne af fullmäktige i bankstyrelsen och att de skulle få bli både deputerade och hvad som helst. Mine herrar! Jag fann då, att den förste talaren här i afton, som både förra gången under denna riksdag och *nu* så ifrigt uppträdt *mot* detta förslag, han var *då* för det. Han instämde nemligen med herr Hörnfeldt, som yrkade bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Det är, mine herrar, herr Elowson, som då hade en sådan uppfattning, och detta synes mig vara vida mer märkvärdigt, än att vi nu vilja yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag; detta har jag icke kunnat uraktlåta att säga. Jag vill visst icke klandra honom för det, ty hvar och en må ju hafva sin öfvertygelse om en förändrings rättighet. Men jag tycker, att då borde också vi få rätt att ändra oss i den riktning, som för oss nu synes vara den rätta, ty här har nemligen visats oss från regeringens sida ett tillmötesgående i mycket, mycket stor skala.

Det har vidare här anförts, att denne nye ledamot skulle få en så stor magt, därför att han skulle sitta som ordförande bland

fullmäktige och derigenom tillegna sig stor magt och myndighet. Ja, mine herrar! Jag skall med anledning häraf be att få hänvisa till det yttrande, som herr von Friesen förra riksdagen hade och som, enligt mitt förmenande, temligen klarar begreppen i detta afseende. Han säger deri: »Det heter vidare i statsrådsprotokollet om den föreslagne ordföranden, att han, 'der så erfordrades, skulle stå medlande mellan de olikartade element, som kunna tillföras riksbanksstyrelsen, der han vid lika röstetal för skiljaktiga meningar skulle fälla utslaget'. Jag sätter icke stort värde på ett sådant medlarekall med utslagsröst i bakgrunden, och för öfrigt, om jag ser tillbaka på den tid, då jag haft äran vara bankofullmäktig, har det, så vidt jag kan minnas, aldrig inträffat, att ordföranden behöft anlita sin utslagsröst. Jag anser således, att den uppgiften för den af Kongl. Maj:t tillsatte ordföranden är mycket, mycket litet att fästa sig vid.» Ja detta är precis hvad jag i det fallet anser; jag tror alldeles som herr von Friesen, att så är och så förblir det.

Nu har det sagts, att det är mycket bra, att banklagen antagits och att vi kommit öfverens om den samt att det för framtiden kan vara oss nyttigt, att vi ha den antagen, men att det därför icke vore sagdt, att vi borde antaga grundlagsförändringsförslaget. Men, mine herrar, hvad det då skall tjena till att hafva antagit denna banklag endast för att skrinlägga den för så många herrans år, det kan jag icke begripa, och icke kan jag vara tillfredsstäld med att få så liten nytta af banklagen. Vi veta ju, att tiden snart utgår för de enskilda bankernas oktroj, och att det då blir fråga om att bevilja dem ny sådan på 10 år, hvilken de väl också skola få, och då blir nog den behöfliga reformen omöjliggjord för hela denna långa tid. Hvad det då skall tjena till att under hela denna tid lägga denna antagna banklag i skrinet, utan möjlighet att få använda den, det kan jag för min del icke finna.

Det anfördes vidare under den förra diskussionen såsom ett styft och kraftigt argument, att om vi bara hölle i oss, så skulle vi i allt fall få, hvad vi begära. Det sades också, när det var fråga om grundskatternas afskrifning och om indelningsverket, att om vi bara sade nej och nej, skulle vi slutligen få det, vi ville ha. Men, mine herrar, de, som voro med om striden, när dessa frågor behandlades, de veta nog också, hvad denna strid kostade, och att det blef fråga om betydliga eftergifter; vi fingo en ny värnpligtslag och måste åtaga oss 90 dagars värnpligtsöfningar etc. Herrarne veta nog, hvilket motstånd som utöfvades af dem, hvilka icke ville gå så långt, men man måste dock gifva efter, tog värnpligtsförslaget och gjorde dermed de uppoffringar, man ansåg sig skyldig till för att få den reform, som man syftade på. Så anser jag man också nu bör göra; då man kan och tiden därför är inne, bör man göra de eftergifter, som äro erforderliga för att få förslaget igenom.

Om ändring af 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.

(Forts.)

Om ändring af
50, 70, 72, 98,
109 och 111 §§
regeringsfor-
men samt 32,
65, 68, 71 och
73 §§ riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Här hafva nu, efter mitt förmenande, väsentliga eftergifter blifvit gjorda i år beträffande förevarande frågor, såväl af Kongl. Maj:t som utaf Första Kammaren, i synnerhet rörande banklagen, enligt hvilken riksbanken medgifvits rätt att, i motsats till hvad föreslaget var, få låna upp pengar mot ränta. Denna och andra betydliga eftergifter hafva blifvit gjorda af Första Kammaren, och när så är samt vi sett det tillmötesgående, som regeringen visat oss i denna fråga, synes det mig vara ganska egendomligt. om denna kammare nu skulle afslå det förslag, som här föreligger. Jag anser, att det för oss bör vara en nödvändighet och en angelägenhet att taga denna reform, då vi kunna få den utan andra eftergifter, än som här varit i fråga, nemligen afståendet af ordförandeplatsen bland bankofullmäktige, hvilket aldrig kan vara farligt, och hvilken ordförande aldrig kan uträtta något ensam mot de sex öfriga ledamöterna och aldrig kan vidtaga något till men för dessa.

Under dessa förhållanden skall jag, herr talman, i likhet med hvad jag gjorde förra gången, be att få yrka bifall till den föreslagna grundlagsförändringen, som jag hoppas denna kammare måtte antaga.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Himmelsby och *Erickson* i Bjersby.

Herr Ljungman: Jag har begärt ordet endast för att rätta några vilseledande uppgifter, som under diskussionen blifvit lemnade.

Herr vice talmannen påstod, att vi redan nästa år skulle kunna taga till behandling ett förslag till lag om riksbankens *förvaltning*. Detta omöjliggöres emellertid fullständigt redan af första punkten af 72 § regeringsformen, som stadgar, att de hit hörande bestämmelserna angående riksbanken stiftas af Riksdagen allena. Man må icke hänvisa till 1830 års lag för riksbanken, ty denna lag hänför sig till sista punkten i 72 § regeringsformen, som innehåller bestämmelsen, att Riksdagen allena eger rätt att genom banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Denna senare bestämmelse är sådan, att lagstiftningen rörande denna rätt på grund af sakens egen beskaffenhet måste ske enligt § 87 mom. 1 regeringsformen.

Hvad beträffar det påstående, som gjorts af herr Kardell, att riksbanken redan nu i sjelfva verket skulle vara den enda bank, som har sedelutgifningsrätt, så förhåller det sig verkligen så, för så vidt man tager hänsyn till sedlarne såsom *lagligt* betalningsmedel. Hvad angår privatbankssedlarne, tager man emot dem frivilligt, emedan man anser dem vara säkra förbindelser, men ingen är *tvungen* att taga emot dem.

Beträffande vice talmannens yttrande, att den af Konungen förordnade fullmäktigen i riksbanken skulle komma att taga emot befallningar beträffande riksbanken af Konungen i stället för af

Riksdagen, ber jag få säga, att detta yttrande synes mig fullständigt vederläggas af den föreslagna lydelsen af 111 § regeringsformen, hvilken § är ändrad just med hänsyn dertill, att *samtlige* fullmäktige, och således äfven den af Kongl. Maj:t förordnade, skola taga emot befallningar endast af Riksdagen.

Hvad angår den antydning, som gjordes af en föregående talare, herr Kardell, att Konungen skulle få något slags veto i afseende å ändringen af tiden för afbetalningslåns amortering, så är detta icke förhållandet, ty den af Riksdagens båda kamrar nyligen antagna banklagen innehåller icke någon bestämmelse om den tid, inom hvilken ett afbetalningslån skall vara amorterad.

Jag hemställer fortfarande, att kammaren måtte bifalla föreliggande förslag.

Herr Dahn: Jag skall icke upptaga kammarens tid med att besvara några känsloyttringar, utan hålla mig till saken, sådan den föreligger.

Hvad är då den egentliga innebörden i det förslag, som föreligger? Jo, efter 30 års arbete har man äntligen kommit derhän, att man fått en banklag, om hvilken kamrarne enats, och som regeringens främste man förklarat sig kunna acceptera. Det är visserligen sant, att denna lag genom den sammanjemkning, som egt rum, fått en sådan andrakammaranstrykning, att de enskilda bankerna icke äro mycket måna om dess antagande. Vi hafva sett i pressen, att det är till följd af det tillägg, som skett i 16 §, hvarigenom riksbanken framdeles som hittills skulle komma att stå i direkt förbindelse med allmänheten, att det är till följd af detta tillägg, som storkapitalets målsmän motarbetat lagen. I storkapitalets intresse ligger naturligtvis, att lagen skulle bli sådan den af Kongl. Maj:t föreslagits, hvarigenom de privata bankinstituten skulle komma att blifva förmedlare mellan allmänheten och riksbanken.

Skola vi verkligen genom att afslå detta grundlagsändringsförslag afstå från den banklag, som vi redan hafva antagit? Man säger, att den af Kongl. Maj:t tillsatte ordföranden skulle komma att inkräkta på Riksdagens inflytande öfver riksbanken, och att antagandet af det föreliggande förslaget vore detsamma som att utlemna banken till Kongl. Maj:t. Jag kan icke finna, att någon sådan fara föreligger, ty i grundlagen har denne ordförandes magt och inflytande i hög grad kringskurits, derigenom att det bestämts, att han icke får innehafva någon af de befattningar, genom hvilka han skulle kunna skaffa sig något dylikt befaradt inflytande. Han får hvarken blifva utrikes-vexel-deputerad eller deputerad för den inre förvaltningen eller suppleant för någon af dem, han får med andra ord icke hafva någon annan befattning än den att som ordförande utöfva en kontrollerande verksamhet, han kan reservera sig mot beslut, som fattas af fullmäktige, om han finner dem strida mot banklagen, han har i likhet med de öfriga fullmäktige att in-

Om ändring af 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.

(Forts.)

Om ändring af ventera bankens kassor, vaxelporfölj och sedelstock samt inspek-
50, 70, 72, 98, tera afdelningskontoren.
109 och 111 §§

regeringsfor- Herrarne finna sålunda, att här icke är fråga om någon magt-
men samt 32, förflyttning. Om detta varit händelsen, kan jag försäkra herrarne,
65, 68, 71 och att jag skulle hafva varit den siste, som accepterat förslaget.
73 §§ riksdags- Jag kan icke heller finna, att det står i motsägelse till den upp-
ordningen. fattning, som jag uttalade 1890. Gent emot herr Pehrsons i Törne-
(Forts.) ryd yttrande, att den tid kunde komma, då vi finge ångra, att vi

till Kongl. Maj:t afstått rätten att utse ordförande, vill jag
nämna, att det 1889 yttrades af en bland våra förnämste landt-
mannarepresentanter, att den tid kunde komma, då det, på grund
af de attacker emot riksbanken, som skett från Första Kamma-
rens sida, kunde vara gagneligt att uti Kongl. Maj:t hafva ett
stöd emot dylika attacker. Ja, jag vill säga, att den tid kan
komma, då det kan behöfvas stöd emot attacker äfven från annat
håll.

Det har äfven blifvit sagdt, att denne af Kongl. Maj:t ut-
sedde ordförande ovilkorligen alltid skulle komma att stå i direkt
motsats till de af Riksdagen utsedde fullmäktige. Detta har jag
något svårt att fatta. Om man tänker på de nuvarande för-
hållandena, tro herrarne verkligen, att Kongl. Maj:t kan komma
att till ordförande i bankstyrelsen utse en person, som står längre
till höger än den nuvarande ordföranden i fullmäktige, f. d. stats-
rådet universitetskanslern v. Ehrenheim. Jag för min del tror
det icke. Jag är öfvertygad om, att Kongl. Maj:t vid detta första
val kommer att utse samma person, som vi sjelfva hafva satt till
ordförande i riksbanken, och jag är äfven förvissad om, att den af
Kongl. Maj:t utsedde fullmäktigen kommer att vårda bankens
angelägenheter med lika stor omsorg som de af Riksdagen ut-
sedde fullmäktige. Och då denne konungavalde ordförande skulle
få en så begränsad magt, som föreslaget är, hyser jag för min del
icke den ringaste betänklighet att yrka bifall till det föreliggande
grundlagsförslaget.

Herr Gethe: Herr talman, mine herrar! Jag har endast be-
gärt ordet för att med några få ord få öppet tillkännagifva min
ställning i denna viktiga fråga.

Då för nära 90 år sedan de dåvarande Riksens Ständer, våra
föregångare såsom representation för detta land, efter en dyrköpt
erfarenhet antagit och gifvit oss i arf uteslutande bestämmande-
rätt öfver riksbanken, den forna Riksens Ständers bank, så kan
jag för min del icke taga på mitt ansvar, att jag varit med om
att afhända Riksdagen denna väl betänkta rätt. Och då vidare
det första steget i allmänhet är det svåraste att taga, men, sedan
detta blifvit taget, de andra sällan eller åtminstone mycket sällan
låta vänta på sig, och då dessa äro oberäknliga, anser jag, att
man gör klokast uti att behålla den rätt, som våra fäder lemnat
oss i arf, och lemna detta arf efter oss åt kommande släkten, enär
jag är viss om, att det aldrig kommer att missbrukas.

Herr talman! Jag yrkar afslag på den föreslagna grundlags-
förändringen.

Herr Sjö: Ja, min lifligaste önskan är helt visst, att vi skola bevara det arf, som vi fått af våra fäder, men jag vill det oakadt antaga det föreliggande grundlagsförslaget, enär det icke skiljer sig från det gamla i annat, än att Kongl. Maj:t enligt detsamma skall hafva rätt att utse ordförande för fullmäktige.

Om ändring af 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.
(Forts.)

Jag är fullkomligt förvissad derom, att Kongl. Maj:t, om han får denna magt i sin hand, skall tillsätta den mest duglige och lämplige person, som står att få till detta förtroendeuppdrag, likaväl som jag är öfvertygad om, att de personer, som äro emot det föreliggande förslaget, om de finge ett så stort förtroende som att tillsätta denne ordförande, dertill skulle utse den mest lämpliga person.

Man bör tillika betänka, att riksbanksstyrelsen, såväl den af Konungen utsedde ledamoten som de utaf Riksdagen utsedde, årligen underkastas revision af Riksdagens bankoutsnitt för det gångna året. Bankoutsnittet skall årligen genomgå alla hos fullmäktige förda protokoll, äfven de hemliga, och deröfver till Riksdagen afgifva dechargebetänkande, afstyrkande eller tillstyrkande, hvaröfver Riksdagen har att besluta. Dessutom tillsätter Riksdagen också årligen revisorer för att granska bankofullmäktiges åtgöranden. Slutligen hafva vi äfven uti den allmänna opinionen och i tidningspressen garantier för öfvergrepp från den konungavalde ordförandens sida, och hvad dessa förmå uträtta, derom hafva vi från förlidet år en god erfarenhet, då, såsom herrarne torde erinra sig, det af vederbörande träffade arrangementet med afseende på utställningslotteriet på grund af allmänna opinionen och tidningspressen måste ändras derhän, att man dermed kunde vara tillfredsstäld. Lika litet som detta lyckades, lika litet skall det lyckas för den konungavalde eller för de öfrige fullmäktige att företaga något för fäderneslandet och riksbanken menligt.

Enär jag är förvissad om, att ingen som helst fara är förknippad med ett antagande af det hvilande grundlagsförslaget, skola herrarne icke förundra sig öfver att jag i år, liksom jag gjorde förlidet år, kommer att rösta för detsamma. Jag anser då äfven, att man under lyckliga och lugna tider bör besluta i den föreliggande frågan, och icke, såsom en talare nämnde, uppskjuta dermed till oroliga tider, ty då är det, enligt mitt förmenande, ingen säkerhet för att utgången blir lycklig.

Jag yrkar, som sagdt, bifall till det föreliggande grundlagsförslaget.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Herr talman, mine herrar! Lika litet nu som vid de föregående tillfällen, då detta förslag varit föremål för Riksdagens behandling, kan jag biträda detsamma. Jag kan nemligen icke på något sätt låta öfvertyga mig derom, att förslaget är vare sig nödigt eller nyttigt. Tvärtom kan

Om ändring af det under vissa förutsättningar blifva för riksbanken ganska
50, 70, 72, 98, vådligt.
109 och 111 §§

regeringsför- Här har från den motsatta sidan starkt framhållits, att det
men samt 32, under kritiska tider kan vara nödvändigt, att en af Konungen
65, 68, 71 och tillsatt ledamot finnes i riksbankens styrelse, men att under lugna
73 §§ riksdags- tider behovet deraf icke så skarpt framträder. Ja, mine herrar,
ordningen. under lugna tider har jag ingenting emot, att Kongl. Maj:t må
(Forts.) ega rätt att tillsätta en ledamot af bankstyrelsen; men det är
under oroliga tider — och det är för sådana tider vi skola be-
sluta — som det kan blifva farligt, att i riksbankens styrelse
finnes en medlem, som insättes i styrelsen på annat sätt än nu är
förhållandet.

Under de år, då riksbanken förvaltats uteslutande af Riks-
dagen genom dess fullmäktige, har denna bank skötts på ett så
förträffligt sätt, att jag betvivlar, att den skall komma att skötas
bättre hädanefter, om det föreliggande förslaget antages.

Jag har icke kunnat finna, att något af de skäl, som för för-
slaget anförts, verkligen varit hållbart.

Så har det sagts af vice ordföranden i konstitutionsutskottet,
att detta förslag vore uttryck för ett system, motsatt den gamla
organisationen af riksbanken såsom korporationsbank, då bonde-
ståndet icke hade någon del i riksbankens styrelse förrän efter
år 1865. Verkliga förhållandet är emellertid, att detta stånd
långt före år 1865 hade del i riksbankens styrelse, och således
kan man med afseende å denna tid icke tala om någon korpora-
tionsbank.

Det nämndes af en talare på göteborgsbanken, att det vore
besynnerligt med denna diskussion i afton. Måhända fann han
diskussion onödig, och det må den också vara, men han må dock
ursäkta, att vi, som hafva en mot hans motsatt åsigt, tillåta oss
uttala densamma. — Han gaf äfven uttryck åt den uppfattningen,
att de, som förut röstat för banklagen, vore skyldiga att nu rösta
för detta grundlagsförslag. Om jag icke minnes alldeles orätt,
framhölls dock under banklagens behandling just från hans och
hans meningsfränders sida, att vi då borde antaga denna banklag,
för att Andra Kammaren derigenom skulle visa, hvad den ön-
skade. Sedan vore det en annan sak, huruvida kammaren ville
antaga grundlagsförslaget, då det i sinom tid förekomme till be-
handling. Jag kan således icke finna, att de, som förut röstat
för banklagen, därför skulle vara skyldige att nu biträda detta
förslag.

Vidare yttrades det af någon talare, att då vi nu fått ett
banklagsförslag, hvarmed vi äro nöjda, borde vi också antaga det
hvilande grundlagsförslaget, i synnerhet som Första Kammaren
och regeringen gjort så stora eftergifter. Jag har, såsom jag vid
banklagens behandling framhöll, varit mycket angelägen derom,
att vi måtte få en banklag, som är stiftad af Konung och Riks-
dag gemensamt, så att icke politiska vindar skola kunna kasta
om hela vårt ekonomiska penningväsen, men därför vill jag icke

vara med om det här föreliggande grundlagsförslaget. Det är något helt annat än en banklag.

Den senaste talaren anförde såsom ett väsentligt skäl för sin uppfattning, att den af Konungen tillsatte ordföranden icke kunde menligt inverka på bankens förvaltning, att Riksdagen genom sina revisorer genast skulle få underrättelse om de anmärkningar, som vore att mot denna ledamot göra. Här återfinner man precis samma tankegång, som ofta uttalats såväl i afton som vid flera föregående tillfällen. Man säger, att det icke är här fråga om att Riksdagen — Riksdagen i dess helhet — skall afsäga sig någon rätt. Jag har förut framhållit, att i händelse den konungavalde ordföranden ställer sig på Första Kammarens fullmäktiges sida, äro Andra Kammarens fullmäktige vanmäktiga med afseende å riksbankens förvaltning. Detsamma är förhållandet inom statsrevisionen. Det borde väl åtminstone herr Sjö, som så länge tillhört Riksdagen, hafva reda på. Huru många anmärkningar framkomma icke i form af reservationer af denna kammars revisorer? Och hvad blifver följden? Jo, att anmärkningarna godkännas af Andra Kammarerna, men afvisas af den Första. Detsamma skulle äfven blifva förhållandet i detta fall, derest den konungavalde ordföranden handlade i samförstånd med de af Första Kammarerna utsedde ledamöterna bland bankofullmäktige. Derom råder intet tvifvel. Allra minst bör en så gammal riksdagsman som herr Sjö draga denna sak i tvifvelsmål.

Jag kan icke finna annat, än att ett antagande af detta förslag skulle innebära början till en utminuterig af Riksdagens rättigheter. Jag anser, att vi icke ens hafva rätt att göra en sådan eftergift, som här är i fråga. Jag anser, att Riksdagen icke har rätt att minutera ut de konstitutionella rättigheterna. De äro icke våra, de äro hela vårt folks och lemnade åt vår vård. Då jag sålunda icke kan vara med om detta förslag, anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag å detsamma.

Med herr Andersson i Nöbbelöf förenade sig herrar *Bromée, Öberg, A. Hedin, Nilsson* i Skärhus, *Petersson* i Dänningelanda, *Jansson* i Djursåtra och *Persson* i Arboga.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på antagande af det ifrågasvarande förslaget och dels på afslag å detsamma; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammarerna skall antaga det från 1896 års riksdag hvilande förslag om ändring af 50, 70, 72, 98, 109 och

Om ändring af
50, 70, 72, 98,
109 och 111 §§
regeringsfor-
men samt 32,
65, 68, 71 och
73 §§ riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Om ändring af 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen, röstar

Ja;

109 och 111 §§
regeringsfor-
men samt 32,
65, 68, 71 och
73 §§ riksdags-
ordningen.

Den, det ej vill, röstar

Nej;

(Forts.)

Vinner Nej, är nämnda förslag af kammaren förkastadt. .

Omröstningen visade 115 ja och 107 nej; i följd hvaraf det föreliggande förslaget af kammaren antagits.

Efter det denna utgång af herr talmannen delgifvits kam-
maren, anförde:

Herr vice talmannen Danielson: Jag skall be att till proto-
kollet få anmäla min reservation.

Herr Pehrson i Törneryd: Äfven jag skall be att få min
reservation antecknad till protokollet.

Reservation emot det fattade beslutet anmäldes vidare af
herrar *Hansson* i Solberga, *A. Hedin*, *Staaß*, *Lindhagen*, *Berg-
ström*, *Byström*, *Eklundh* i Stockholm, *Sandquist*, *Norberg*, *Hammar-
ström*, *Gethe*, *Fredholm*, *Lovén*, *Eriksson* i Elgered, *Centerwall*,
Aulin, *Kardell*, *Svensson* i Karlskrona, *Svensson* i Olseröd, *Bromée*,
Broström, *Norman*, *Thor*, *Eriksson* i Qväcklingen, *Berg*, *Höjer*,
Jansson i Djursåtra, *Nordin* i Sättna, *Pantzarhielm*, *John Olsson*,
Emthén, *Petersson* i Brystorp, *Olsson* i Mårdäng, *von Friesen*,
Söderberg, *Eriksson* i Bäck, *Göransson*, *Thylander*, *O. Olsson* i
Stockholm, *Olsson* i Åsak, *Jansson* i Saxhyttan, *Wallis*, *Back Per*
Ersson, *Persson* i Tällberg, *Nydahl*, *Wavrinsky*, *Andersson* i Hassel-
bol, *Nilsson* i Kägglå, *Ollas A. Ericsson*, *Nordin* i Hamnerdal,
Olsson i Sörnäs, *Lundell*, *K. G. Karlsson*, *Carlsson* i Smedstorp,
Öberg, *Henricson*, *Persson* i Arboga, *Ersson* i Vestlandaholm,
Vahlén, *Nilsson* i Skärhus, *Folke Andersson*, *Ernst Carlsson*, *Johans-
son* i Mellbyn, *Ericsson* i Vallsta, *Styrlander*, *Zetterstrand*, *Fjäll-
bäck*, *Zotterman*, *Gustafsson*, *Olsson* i Ornakärr, *Hedin* i Torp,
Branting, *Persson* i Rinkaby, *Olsson* i Kyrkebol, *Göthberg*, *Anders-
son* i Upsala, *Andersson* i Lysvik, *Hultkrantz* och *Hanson* i
Berga.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets memorial, n:o 82, i anledning af kamrarnes
skiljaktiga beslut angående Kongl. Maj:ts proposition till Riks-

dagen om pension å allmänna indragningsstaten åt e. o. professorn G. Dillner.

Kammaren beslöt, att detta ärende skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,8 på natten.

In fidem
E. Nathorst Böös.
